

**БЕГАС В. Л.
ГАЛАТЮК О. Є.
РОМАНИШИНА Т. О.
ЛАХМАН А. Р.**

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЕТЕРИНАРНОЇ СПРАВИ

Навчальний посібник

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Бегас В. Л., Галатюк О. Є., Романишина Т. О., Лахман А. Р.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЕТЕРИНАРНОЇ СПРАВИ

Навчальний посібник

За загальною редакцією Бегаса В. Л.

Житомир
Видавець ПП "Євро-Волинь"
2022

УДК 619
О-64

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Поліського національного університету
(Протокол № 10 від 29.06.2022 р.)*

Автори:

Бегас В. Л. к. вет. н., доцент кафедри мікробіології,
фармакології та ветеринарної епідеміології
Галатюк О. Є. д. вет. н., професор, завідувач кафедри
мікробіології, фармакології та ветеринарної епідеміології
Романишина Т. О. к. вет. н., доцент кафедри мікробіології,
фармакології та ветеринарної епідеміології
Лахман А. Р. здобувач освітнього ступеня доктора філософії

Рецензенти:

Гуральська С. В. д. вет. н., професор, завідувач кафедри
внутрішньої патології, акушерства, хірургії і фізіології
Волківський І. А. к. вет. н., заступник начальника Головного
управління Держпродспоживслужби в Житомирській області
Пінський О. В. к. вет. н., директор Житомирської регіональної
лабораторії Держпродспоживслужби

Організація ветеринарної справи : навч. посібник / В. Л. Бегас, О. Є.
О-64 Галатюк, Т. О. Романишина, А. Р. Лахман. Житомир: "Євро-Волинь". -
2022. - 132 с.

ISBN 978-617-7992-29-4

Навчальний посібник складений відповідно до сучасних вимог до служби ветеринарної медицини в складі Держпродспоживслужби, відображає актуальну організаційну структуру установ та організацій, змінену під впливом європейського та національного законодавства організацію методів роботи та інші питання, що стосуються організації та діяльності установ ветеринарної медицини.

Для студентів факультету ветеринарної медицини спеціальності 211 «Ветеринарна медицина», може бути використаний практичними фахівцями ветеринарної медицини.

УДК 619

© В. Л. Бегас, О. Є. Галатюк,
Т. О. Романишина, А. Р. Лахман., 2022
© Видавець ПП «Євро-Волинь», 2022

ISBN 978-617-7992-29-4

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Історія розвитку організаційної структури, управління та забезпечення служби ветеринарної медицини України	6
2. Правове забезпечення сфери ветеринарної медицини України	15
3. Організаційна структура установ та управління ветеринарною медициною України	27
4. Облік, звітність, ветеринарне діловодство	64
5. Планування та організація заходів щодо профілактики та ліквідації хвороб тварин	74
6. Організація державного контролю в Україні	86
7. Фінансування, порядок формування тарифів та норми оплати праці в державних установах ветеринарної медицини	97
8. Організація ветеринарної освіти	103
9. Міжнародні ветеринарні організації та ветеринарна служба в зарубіжних країнах	108
Список використаних і рекомендованих джерел	117
Предметний покажчик	126

ВСТУП

Основою при написанні посібника слугували чинні закони та підзаконні законодавчі акти України, накази компетентних органів, матеріали офіційного веб-порталу Держпродспоживслужби України та інших державних установ. Крім власних досліджень були використанні також дослідження інших авторів. На всі використані матеріали є відповідні посилання в кінці кожного розділу, які можуть бути також використанні читачами для отримання додаткової інформації.

У посібнику викладена історія розвитку структури служби ветеринарної медицини, розглянуті перелік законів та підзаконних законодавчих актів в сфері ветеринарної медицини, організації ветеринарної справи в господарствах, організаційна структура служби ветеринарної медицини України, порядок утворення тарифів на ветеринарні послуги, що надають державні установи ветеринарної медицини, порядок роботи надзвичайних протиепізоотичних комісій різного рівня та встановлення карантину тварин, організація матеріально-технічного забезпечення установ ветеринарної медицини, порядок фінансування державних установ ветеринарної медицини та ветеринарних заходів.

Організація ветеринарної справи – навчальна дисципліна, яка була введена в навчальні плани у вищих навчальних закладах з 1939 - 1940 навчального року, з 1962 - 1963 навчального року почала називатися "Організація та економіка ветеринарної справи". Ця дисципліна має свої певні особливості, що робить її відмінною від решти. Вона дуже тісно пов'язана практично з усіма іншими спеціальними дисциплінами. Предмет повинен вивчатись на заключному етапі оскільки освоєння певних розділів неможливе без знань з клінічних дисциплін (наприклад, планування і організація ветеринарних заходів). Сталось так, що об'єм певних розділів дисципліни значно зріс (наприклад ветеринарне законодавство) і відбулось «розпредмечування» дисципліни на окремі напрямки: ветеринарне правознавство (законодавство), приватна ветеринарна практика, менеджмент здоров'я тварин та ін. Також розвинулись нові напрямки, які до цього часу були невідомі і які теж охоплює організація ветеринарної справи. Ветеринарна медицина ввійшла в сферу цифровізації. Діяльність служби ветеринарної медицини значно змінилася і продовжує змінюватись. Відповідно і вивчення предмету вимагає суттєвих змін. На зміну амбулаторним журналам прийшли електронні програми обліку, на зміну картам епізоотичного стану району прийшли геоінформаційні системи. Ветеринарну звітність, яка в паперовому варіанті до верхньої ланки установ доходила за 10 – 14 днів, змінюють електронні бази даних доступ до яких мають одночасно безліч користувачів. Значно зросли можливості користувачів відповідно до нововведень. Відповідно до постійних змін і зростаючих вимог потрібно підлаштовувати вивчення дисципліни «Організація ветеринарної справи».

Що стосується структури служби ветеринарної медицини то з настанням незалежності України вона постійно перебуває в процесі реформування. Особливо суттєві зміни в організаційній структурі відбулись за останні 10 років. Головною ціллю реформування постійно було відійти від пострадянської організаційної структури служби, при цьому підвищити ефективність її роботи і, головне, зменшити фінансове навантаження на державний бюджет, спрямоване на утримання установ ветеринарної медицини. Основним шляхом реалізації цього напрямку вбачалася приватизація установ ветеринарної медицини (крім керівної і контролюючої ланки), але в результаті ця реформа затягнулася на роки. Здійснитись цьому завадили цілий ряд причин: позиція керівництва ветеринарної служби, світові та національні фінансові кризи, нестійка епізоотична ситуація щодо певних хвороб та упереджене ставлення до приватизації певної частини кадрів державних установ. На зміну структури служби ветеринарної медицини мало значний вплив також зменшення кількості сільськогосподарських тварин в підсобних господарствах (господарства і тваринницькі комплекси мають свою службу ветеринарної медицини). Зросло значення деяких напрямків (безпечність і якість харчової продукції, благополуччя і захист тварин). Держпродспоживслужба об'єднала в собі безліч функцій, в тому числі ветеринарну медицину.

1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ, УПРАВЛІННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБИ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ УКРАЇНИ

Аналіз праць М. О. Дурсунова, І. Н. Нікітіна, В. І. Калугіна, М. П. Синьківського, С. Р. Дідовця та ін. у сфері управління ветеринарною справою на території України дає можливість систематизувати її та визначити основні періоди становлення державного управління в галузі ветеринарної медицини та її організаційної структури. К. С. Рудик (1996) високо оцінює мистецтво лікування і організації лікувальної роботи у скіфів (Трипільська культура) та висловлює припущення про існування у них відповідних шкіл, але водночас даних про цей період дуже мало. На думку В. І. Довганя (2011 р.) в розвитку державного управління у сфері ветеринарної медицини можна визначити чотири основні етапи становлення: Київської Русі; царства московського та російської імперії, радянський та період незалежності України [10].

Період Київської Русі. Цей етап характеризується появою елементів державного управління в галузі ветеринарної медицини, з'явилися перші державні посади ветеринарних лікарів. У літописах згадується, що були княжі пастухи та вівчарі, тобто вперше на Русі виділяється державна служба фахівців ветеринарної справи, в обов'язки яких входили лікувальна, племінна справа та годівля. Під їх контролем працювали ковалі та «кровопуски» [84]. Матеріали руських літописів та інших рукописних творів XI-XIV ст. доводять, що тоді на Русі було розуміння заразності і деяких способів передачі певних інфекційних хвороб від домашніх тварин до людей (сибірка, сказ). В XI-XIII ст. у Київській Русі серед медичних і ветеринарних знань були відомі елементарні основи гігієни людини і домашніх тварин. Одним з першочергових життєво важливих завдань цих фахівців були піклування про догляд, годівлю, утримання і відтворення різних видів сільськогосподарських тварин, а також охорона їх здоров'я.

Отже, в певній мірі організована державна ветеринарна служба починається з Київської Русі. У збірнику стародавнього руського права Київської Русі “Руська Правда” (XI ст.) та його продовженні “Правда Ярославичів” узаконюються ветеринарні фахові спеціальності - князівські конюхи, вівчарі та пастухи. У стародавньому киеворуському творі “Ізборник Святослава” (1073 р., 1076 р.) значна увага приділялася харчуванню людини. У цьому манускрипті не рекомендується вживати в їжу молоко корів, в якому міститься кров або гній. Особливу увагу в період воєн і в мирний час звертали на повноцінну годівлю, чистоту грив, копит, шкірного покриву коней, тобто коні постійно знаходилися під опікою з боку воїнів. Після монголо-татарської навали в XIII ст. на землі України-Руси прийшов величезний економічний занепад, який відбився і на розвитку ветеринарної медицини.

Період царства московського та російської імперії. В цей час значно розвинулось ветеринарне законодавство та з'явилися перші органи

державного управління ветеринарною справою. В той час ветеринарна справа в Україні розвивалась як частина ветеринарної справи російської держави (з 2-ї половини XVII ст.). На той час у Москві діяв Конюший приказ, тобто відомство, яке спочатку обслуговувало царське придворне господарство, а пізніше займалось також задоволенням потреб армії (верхові, артилерійські, обозні та ін. коні). У державних конюшнях були утворені спеціальні лікувальні “кінські аптеки” (XVII ст.). В конюшнях-ізоляторах займались лікуванням та профілактикою заразних і незаразних хвороб коней. У галузі гігієни, зоогігієни і санітарії особливо популярними на той час було зведення настанов “Домострой” (1560), яке написав священик Сильвестр за розпорядженням царя Івана IV. Аптекарський приказ, який був створений у 1620 р., був вищим адміністративним органом, у якому здійснювалося управління всіма медичними справами. Якраз у XVII ст. було видано ряд перших законодавчих актів, що стосувалися боротьби з епізоотіями, а також загальних ветеринарно-санітарних заходів. Далі ветеринарна медицина розвивалась в російській імперії за Петра I, який у 1715 р. видав указ про відкриття у Москві, Петербурзі та Лубнах спеціальних ветеринарних шкіл [9]. Петро I приділяв багато уваги розвитку ветеринарної медицини, називав її “доброю коновальною наукою”. За 1713 - 1722 роки ним були видані ряд указів, що стосуються ветеринарно-санітарного передзабійного огляду худоби і післязабійного огляду м'яса. Указом Петра I в 1705 р. Конюший приказ було реорганізовано в Головну двірцеву конюшенну канцелярію, Аптекарський приказ - в Аптекарську канцелярію (1707 - 1724), пізніше - у Медичну канцелярію (1725 - 1762), а потім - у Медичну колегію «Правительствующого» сенату (з 1763). На той час було вже розуміння необхідності проведення певних ветеринарно-санітарних заходів, про що вказано в сенатському указі “Про боротьбу з падежем худоби” від 6 липня 1761 р., наступним чином: “Чималий падіж коней і худоби більше від того відбувається, що полеглу худобу у віддалених місцях від житла з перестороги не заривають у ями, а залишають в лісах і на полях, від чого на цій полеглий худобі з'являються мухи, які, кусаючи і здорову худобу, тим ядом заражають, від чого вона вмирає, та й людям від укусу таких мух трапляються деякі хвороби” [21].

Розвиток вищої ветеринарної освіти в російській імперії розпочався з 1805 р., коли була відкрита спеціальна кафедра “Скотолікування” на медичному факультеті Московського університету. Ініціатором відкриття цієї кафедри був Іван Самійлович Андрієвський (1759 - 1809) – уродженець України, випускник Києво-Могилянської академії, один з основоположників ветеринарної освіти в російській імперії. Він перший систематично почав читати лекції з основ ветеринарії та гігієни сільськогосподарських тварин студентам Московського університету. Він замінив (поч. XIX ст.) старі терміни “коновальна наука”, “коновальне мистецтво”, “коновал” на нові - “ветеринарна медицина”, “ветеринарна наука”, “ветеринарний лікар”. Серед його праць відомий “Новий повний методичний посібник по лікуванню

кінських, скотських і інших домашніх тварин" (1793 р.) в 3 томах (6 книг, 1200 ст.).

Майже всією ветеринарною справою в XIX ст. у російській державі здійснював керівництво Медичний департамент Міністерства внутрішніх справ, а в губерніях - губернські лікарні управ, на чолі яких були медичні інспектори. Міністерство внутрішніх справ в червні 1837 р. опублікувало «Правила про обов'язкову ізоляцію хворих тварин з ознаками заразних хвороб», в яких, зокрема, вимагалось закопувати в землю загиблих тварин. У 1845 р. почав діяти «Статут ветеринарної поліції» або «Правила для запобігання і припинення поширення заразних хвороб домашніх тварин». З 1861 р. і до кінця XIX ст. у російській державі не було єдиної ветеринарної служби. Ветеринарні лікарі і фельдшери працювали в різних відомствах. У країні був відсутній також єдиний керівний ветеринарний орган. Після скасування кріпосного права при Міністерстві внутрішніх справ працював «Особливий комітет для поліпшення ветеринарної частини і вжиття заходів щодо припинення падежу худоби в імперії». У складі Медичного департаменту Міністерства внутрішніх справ у 1868 р. був утворений дорадчий Ветеринарний комітет і Ветеринарне відділення в якості адміністративного органу.

У 1864 р. в російській імперії почало діяти земське самоврядування, що надалі поклало початок діяльності земської ветеринарії. У губерніях і областях були організовані ветеринарні підвідділи при обласних та губернських земельних відділах. Земствами була введена дільнична система ветеринарного обслуговування тваринництва, вони фінансували дільничних лікарів і фельдшерів, ветеринарні заходи та будівництво лікарень і лабораторій. В склад губернських земських управ входило ветеринарне бюро, а в повітах були повітові земські лікарі. В підпорядкування МВС входили залізничні, охоронно-карантинні і ґрунтові пункти, ветбаклабораторії та протичумні станції. В склад губернських управлінь були додані посади ветеринарних інспекторів.

Земська ветеринарія відіграла значну роль у боротьбі з заразними хворобами, особливо з чумою. Ветеринарне відділення у 1889 р. було відділене від Медичного департаменту і підпорядковане голові Ветеринарного комітету, який мав права директора департаменту. Ці 2 установи було об'єднано у Ветеринарне управління, хоча законодавчо це закріпили лише в 1901 р. Військово-ветеринарний відділ Головного військово-медичного управління у 1910 р. був перетворений на Ветеринарне управління армії з прямим підпорядкуванням міністру, таким чином військова ветеринарія відокремилась від медицини лише на початку XX ст. Урядова ветеринарія займалась інспекторською роботою в губерніях, галузях і зонах діяльності ветеринарних установ. Поряд з тим урядова ветеринарія не мала управляючого впливу на розбудову ветеринарної медицини у імперії. Чинovníки Ветеринарного управління Міністерства внутрішніх справ російської імперії і

губернських управлінь проводили в основному бюрократичну канцелярську роботу і не приділяли достатньої уваги заходам боротьби з заразними хворобами тварин.

Всі законодавчі акти з ветеринарії були опубліковані в 1912 р. в "Збірнику законень та урядових розпоряджень з ветеринарної частини МВС". До збірника входив "Статут лікарський" (1905 р.), який регулював важливі питання щодо попередження, реєстрації та припинення заразних хвороб, порядку влаштування та утримання боєнь, телеграфне повідомлення Ветеринарного управління та сусідів про появу чуми і інших хвороб.

Радянський період. На початку становлення радянської ветеринарії були змінені основи ветеринарної справи, які стали передумовою до перебудови організації ветеринарного обслуговування тваринництва, що розвивалося швидкими темпами в період колективізації сільського господарства і радгоспного будівництва. В Радянській росії у 1918 році був організований Центральний ветеринарний відділ при Народному комісаріаті внутрішніх справ і, додатково, Головний військово-ветеринарний комітет. Який в травні 1918 р. був перетворений у Колегію військово-ветеринарного управління армії, в яку були включені виборні члени Головної військово-ветеринарної ради і головного військово-ветеринарного комітету. Для налагодження обліку і раціонального розподілу у народному господарстві держави ветеринарних лікарів і фельдшерів були видані такі постанови і декрети: 25 січня 1919 р "Про облік і мобілізацію спеціалістів сільського господарства"; 9 червня 1920 р "Про порядок притягнення різних спеціалістів, які мають звання ветеринарного лікаря і фельдшера, до робіт за спеціальністю"; 23 червня 1920 р. "Про прискорення випуску ветеринарних лікарів" [9]. Центральний ветеринарний відділ у травні 1921 р. було реорганізовано у Центральне ветеринарне управління Наркомзему РСФРР. Рада праці і оборони РСФРР 2 серпня 1921 р. ухвалила спеціальну постанову "Про управління військовою ветеринарією" – таким чином була об'єднана військова та цивільна ветеринарія. Ветеринарний кодекс РРФСР, який був затверджений у 1923р., став основою видання аналогічного в Українській РСР (1925 р.) та інших республіках.

З початку 1930-х років стали створюватися ветеринарні служби Народних комісаріатів радгоспів, м'ясної і молочної промисловості, на транспорті, лісовій промисловості та в інших галузях народного господарства [4]. Паралельно удосконалювалося й посилювалося керівництво ветеринарною справою починаючи від низової адміністративної ланки (району, міста) і завершуючи керівними органами ветеринарної служби країни [9]. Раднаркомом СРСР 11 січня 1930 р. була прийнята постанова "Про створення Ветеринарного управління при Наркоматі" [5]. Раднарком СРСР 2 листопада 1933 р. прийняв постанову "Про організацію ветеринарної справи", яка визначала функції державної ветеринарії і були покладені на Народний комісаріат землеробства СРСР і його Головне ветеринарне управління

обов'язки планування ветеринарних заходів, розробку загальних положень ветеринарного законодавства, контроль ветеринарно-санітарних заходів. Наркомзем СРСР також керував науково-дослідними ветеринарними установами, виробляв і розподіляв засоби ветеринарного постачання, вів ветеринарну статистику, облік, підготовку і розподілення ветеринарних спеціалістів. Постанова поширювала свою дію на всі відомства, що мали окрему ветеринарну мережу, зобов'язуючи виконувати директиви Наркомзему Союзу РСР відносно регулювання ветеринарної справи [9].

Було організоване централізоване забезпечення ветеринарних установ та господарств зооветеринарними товарами, для чого у 1930 р. створили Державний трест "Ветпостачпром", а дещо пізніше Головне управління біологічної промисловості у 1939 р. Цей принцип постачання зберігався до розпаду СРСР.

У непростих умовах радгоспного будівництва Ветеринарне управління поряд з ученими і ветеринарною спільнотою вживало заходи боротьби з хворобами тварин, сприяло налагодженню ветеринарного і санітарного стану на фермах, шукало нові форми організації боротьби з епізоотіями. При Наркомземі СРСР у лютому 1930 р. було організоване спеціальне госпрозрахункове акціонерне об'єднання, що займалось боротьбою з епізоотіями - "ВЕТЕПО". Його учасниками були НКЗС СРСР, трести радгоспів "Скотар", "Вівчар", "Свинар" та ін. АО "ВЕТЕПО" того часу було важливою ветеринарною протиепізоотичною організацією, що проводила роботу в радгоспах, колгоспах та присадибних господарствах за договорами із радгоспними, земельними та іншими організаціями [5].

Після проведення колективізації епізоотичний стан тваринництва погіршився. Уряд СРСР і ЦК ВКП(б) застосували додаткові заходи для поліпшення стану тваринництва. Рада Праці і Оборони СРСР 3 квітня 1931 р. прийняла постанову № 138 "Про реорганізацію ветеринарної справи в СРСР". Згідно з цим документом Наркомзем СРСР повинен був забезпечити ветеринарне обслуговування радгоспів, колгоспів і споживчої кооперації та посилити роботу виробничих і науково-дослідних ветеринарних установ, створити ветеринарно-санітарні загони по боротьбі з епізоотіями і віддати транспортну ветеринарну мережу у підпорядкування Народного комісаріату шляхів сполучення [1]. ЦК ВКП(б) і колегія Народного комісаріату 2 серпня 1931 р. прийняла постанову робітничо-селянської інспекції "Про стан ветеринарної справи і боротьби з епізоотіями" [5].

Устрій колгоспного і радгоспного тваринництва, боротьба за збереження тварин від захворювань і загибелі показали на початку 1930-х років суттєві недоліки в ветеринарному обслуговуванні радгоспних і колгоспних ферм і порушення в господарствах ветеринарно-санітарних норм. Існуючі форми і методи ветеринарної роботи змінювалися повільно, не були відрегульовані в законодавчому відношенні багато організаційних питань ветеринарної медицини. РНК СРСР 2 листопада 1933 р. прийняла постанову "Про

організацію ветеринарної справи” [85]. Відповідно до постанови № 744 від 4 квітня 1934 р. ЦВК і Раднаркому необхідно було провести реорганізацію системи Наркомзему СРСР, згідно якої в Україні було утворено ветеринарне управління Наркомзему УРСР [9].

Головне ветеринарне управління Наркомзему СРСР працювало над розширенням мережі ветеринарних закладів, а також організовувало широкі заходи щодо оздоровлення тваринництва від хвороб, одночасно розробляючи плани заходів із ліквідації епізоотій і нові інструкції. Положення про Всесоюзну ветеринарну інспекцію при Головветупрі Наркомзему СРСР було затверджено відповідно до Ветеринарного статуту СРСР 1936 р. [5].

У березні 1940 р. Наркомзем СРСР розробив порядок організації зоотехнічно-ветеринарної мережі і ввів положення “Про єдину зоотехнічно-ветеринарну дільницю і ветеринарно-зоотехнічний пункт [37]. До 1940 р. кількість ветеринарних дільниць і пунктів зростає до 21,2 тис., їхній радіус обслуговування у порівнянні з дореволюційним часом скоротився у 7 разів. Шляхом об’єднання ветеринарних дільниць і пунктів, фельдшерів із зоотехнічними пунктами відповідно до ухвали Економради РНК СРСР (1940 р.), було організовано єдину зоотехнічно-ветеринарну мережу, що проіснувала до 1953 р. [37]. Головне ветеринарне управління Наркомзему СРСР у березні 1946 р. було передане до знову створеного Міністерства тваринництва, а з лютого 1947 р. - до Міністерства сільського господарства СРСР, а в його Головному управлінні тваринництва було створене Ветеринарне управління. Аналогічні зміни у підпорядкуванні ветеринарного управління відбувалися також в Україні. Ветеринарне управління Головного управління тваринництва Міністерства сільського господарства СРСР у березні 1955 р. було реорганізоване в відокремлене Головне управління ветеринарії Міністерства сільського господарства СРСР [9]. Ветеринарне обслуговування колгоспів з 1953 до 1958 р. було покладене на машинно-тракторні станції (МТС), а радгоспів - на ветеринарних фахівців господарств. Державна ветеринарна мережа (ветеринарні дільниці) також була підпорядкована МТС [16]. До державної ветеринарії на той час входило багато галузей народного господарства: тваринництво, торгівля, транспорт, харчова, біологічна, хімічна, промисловість тощо. В якості державної служби вона функціонувала у всіх адміністративних районах УРСР, у містах, робітничих селищах та у всіх великих сільських населених пунктах [89].

Міністерство сільського господарства УРСР, відносно організації ветеринарної справи в Україні, було підпорядковане Міністерству сільського господарства СРСР та виконувало через своє Головне управління ветеринарії функції, що вказані у Ветеринарному статуті [88]. Найвищим керівним ветеринарним органом у Радянському Союзі було Головне управління ветеринарії Міністерства сільського господарства СРСР, яке несло відповідальність за організацію всієї ветеринарної справи в союзі. Управління контролювало виконання усіма державними, господарськими,

кооперативними організаціями і посадовцями вимог Ветеринарного статуту СРСР і наказів, інструкцій з ветеринарії, що видавалися Міністерством сільського господарства СРСР [88]. У рамках УРСР ветеринарною справою керувало Головне управління ветеринарії Міністерства сільського господарства СРСР, у підпорядкуванні якого у 1950-х роках знаходилася потужна мережа установ [89].

Велике значення мала постанова Ради Міністрів СРСР від 27 вересня 1963 р. “Про поліпшення ветеринарної справи і посилення державного ветеринарного контролю в країні”[24]. Постанова сприяла покращенню ветеринарно-санітарного стану в тваринництві, а також на підприємствах по забою тварин і переробці продуктів і сировини тваринного походження. Необхідність посилення дії ветеринарного контролю потребувала відновлення відповідальності за порушення ветеринарно-санітарних правил. 11 листопада 1963 р. Верховна Рада СРСР видала указ, яким дозволила органам державного нагляду накладати штрафи в адміністративному порядку за порушення карантинних та інших ветеринарно-санітарних правил, що було відображено у Ветеринарному статуті [88]. Керівництво ветеринарною службою в Українській РСР наприкінці 1970 та на початку 1980 років здійснювало «Головне управління ветеринарії з Державною ветеринарною інспекцією Міністерства сільського господарства УРСР» [88]. Ветеринарне законодавство на той час включало Ветеринарний статут СРСР, інші урядові положення і акти, інструкції, настанови і правила з питань ветеринарії, що були видані Міністерством сільського господарства СРСР. Лише з організації ветеринарної справи у збірнику було 75 нормативних актів у якості положень, типових положень, інструкцій [88]. В 1980-х роках продовольче забезпечення населення країни різко погіршилося. Населення стало закупляти більшість продуктів харчування на колгоспних ринках. З метою здійснення ветеринарно-санітарної експертизи м'ясопродуктів, м'яса, молокопродуктів, молока, риби, грибів та інших харчових продуктів, які надходили для продажу на ринок, а також організації заходів по попередженню поширення заразних хвороб тварин через продукти Міністерство сільського господарства СРСР 13 червня 1985 р. затвердило типові положення про лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на колгоспному ринку [88]. Того ж року Міністерство сільського господарства СРСР розробило типові положення міських (у містах обласного, крайового і республіканського підпорядкування) станцій по боротьбі з хворобами тварин та дільничної ветеринарної лікарні у місті [88]. Від 21 липня 1986 р. Головне ветеринарне управління відійшло в підпорядкування Державному агропромислому комітету СРСР.

Період незалежності. В 1992 році при створенні державної адміністрації в її структуру перейшов ветеринарний відділ з державною ветеринарною інспекцією. Були зроблені важливі законодавчі кроки: був прийнятий Верховною Радою України 25 червня 1992 р закон України “Про ветеринарну медицину”. Він визначав загальні організаційні, правові та фінансові основи

ветеринарної медицини. Верховна Рада України 5 грудня 1996 р. затвердила наступну редакцію Закону України “Про ветеринарну медицину” та ввела в дію закон “Про відповідальність підприємств, установ та організацій за порушення законодавства про ветеринарну медицину”. У відповідності до вимог відділ реорганізували в «Головне управління ветеринарної медицини з державною ветеринарною інспекцією Міністерства сільського господарства і продовольства України». Головне управління очолив начальник - Головний державний інспектор ветеринарної медицини України, який призначався на посаду Кабінетом Міністрів України. Відповідно до нових вимог керівництво ветеринарною медициною в областях, АР Крим, містах Києві та Севастополі було доручено відповідним обласним, АР Крим, Київським та Севастопольським міським управлінням ветеринарної медицини. На чолі обласних та міських управлінь були начальники, які призначалися на посаду Головним управлінням ветеринарної медицини з державною ветеринарною інспекцією за погодженням з органами місцевої влади. Структура ветеринарної медицини зазнала суттєвих змін. З переходом до ринкових умов господарювання з середини 90-х років почала розвиватися в нашій державі приватна ветеринарна практика, постачання ветеринарними засобами відійшло від планово-централізованих принципів.

15 листопада 2001 року була затверджена нова редакція закону “Про ветеринарну медицину”, згідно з якою керівним органом в галузі ветеринарної медицини став Державний департамент ветеринарної медицини. При цьому було створено вертикаль територіальних органів управління ветеринарною справою. Структура служби ветеринарної медицини області, складалась з районних і міських управлінь, а також районних і міських лікарень ветеринарної медицини, обласних та районних державних лабораторій ветеринарної медицини, лабораторій ветеринарно-санітарної експертизи. Районним лікарням підпорядкувались дільничні лікарні, дільниці і пункти ветеринарної медицини. Кабінет Міністрів України постановою № 1075 від 30 серпня 2007 р. “Питання Державного департаменту ветеринарної медицини” реорганізував Державний департамент ветеринарної медицини в Державний комітет ветеринарної медицини - центральний орган виконавчої влади у сфері ветеринарної медицини, а в областях, відповідно, обласні управління ветеринарної медицини були реорганізовані в Головні управління ветеринарної медицини в областях АРК, містах Київ та Севастополь.

Указом Президента України від 09.12.2010 р. № 1085/2010 “Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади” була утворена Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України, шляхом реорганізації Державного комітету ветеринарної медицини України. Новоутвореній службі було доручено функції з реалізації державної політики у галузі ветеринарної медицини, карантину рослин, охорони прав на сорти рослин.

Останнім етапом перетворення державної ветеринарної служби в Україні наразі стало створення Державної служби України з питань безпеки

харчових продуктів та захисту споживачів. Вищезазначена установа була створена у відповідності з Постановою Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» № 442 від 10 вересня 2014 року [15, 70]. В основі Держпродспоживслужби була Державна ветеринарна та фітосанітарна служба, до якої приєднали Державну інспекцію з питань захисту прав споживачів, Державну санітарно-епідеміологічну службу, Державне агентство з туризму та курортів, Державну пробірну службу. На новостворену установу було покладено функції з реалізації державної політики в галузях, які здійснювали вищезазначені реорганізовані структури виконавчої влади.

Отже, можна сказати, що Україна взяла стійкий проєвропейський (західний) вектор формування структури державних органів ветеринарної медицини, оскільки Державний департамент ветеринарної медицини та безпечності харчових продуктів у складі Держпродспоживслужби України, створено згідно з моделлю країн-членів Європейського Союзу. До цього робота державних органів при була зорієнтована на співпрацю в рамках Митного союзу (східний напрям), так як зформована в 2010 році Державна ветеринарна та фітосанітарна служба за своїми функціями і структурою була схожа з аналогічним органом виконавчої влади російської федерації [15].

Таким чином, становлення державного управління та структури галузі ветеринарної медицини в Україні проходило протягом тривалого часу і залежало від епізоотичного стану, суспільно-економічних, соціокультурних та політичних змін, розвитку ветеринарної справи, міжнародного співробітництва.

Питання для самоконтролю

1. Дайте характеристику розвитку управління в сфері ветеринарної медицини в період Київської Русі.
2. Як розвивалось ветеринарне законодавство в період перебування України в складі російської імперії?
3. Які видатні українці мали вплив на започаткування і розвиток ветеринарної справи?
4. Як змінювалася структура і підпорядкування ветеринарних установ в радянський період?
5. Як змінювалося управління ветеринарною медициною з часу настання незалежності України?

2. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ УКРАЇНИ

Будь-який фахівець ветеринарної медицини, незалежно від досвіду роботи і посади має володіти основами законодавства як в практичній діяльності так і в повсякденному житті. Заходи, які проводяться у ветеринарній медицині, обов'язково повинні здійснюватися в правовому полі, а спеціалісти ветеринарної медицини, щоб не виходити з цього поля повинні володіти відповідними знаннями. Особливо актуальним це питання є для державних ветеринарних інспекторів та інших посадових осіб, які здійснюють державний контроль у сфері ветеринарної медицини. Оскільки недотримання процедурних моментів та вимог може звести нанівець всю роботу таких уповноважених осіб і навіть призвести до накладання стягнень на установи Держпродспоживслужби.

Слід зазначити, що кількість законів та підзаконних законодавчих актів, які регулюють діяльність в галузі ветеринарної медицини, з кожним роком збільшується, діючі закони змінюються і доповнюються і це пов'язано, в першу чергу, з інтеграцією в європейське законодавство. Цей процес постійно продовжується і ми це можемо побачити на прикладі редакції закону «Про ветеринарну медицину та благополуччя тварин». Щоб цей Закон потрібним чином запрацював, до введення його в дію Кабінет Міністрів України має розробити і прийняти щонайменше 17 постанов, а компетентні органи - 47 наказів.

Конституційний принцип верховенства права зазначений у Конституції України (ст. 8), де сказано, що громадяни реалізують свої права по принципу “дозволено все, що прямо не заборонено законом”, а для державних органів і їх посадових осіб діє принцип “дозволено лише те, що прямо визначено законом”. Таким чином все більше галузей стають законодавчо регульованими, звужуючи простір для зловживань. Це все покращує результативність роботи ветеринарної медицини та якість нашого життя. Крім українського законодавства є ще закони й міжнародні договори, які ратифіковані Верховною Радою України, в результаті чого вони стали складовою частиною національного законодавства України. В ієрархії джерел права міжнародні договори розміщені на другому місці після Конституції України.

Європейське ветеринарне законодавство за останні роки було суттєво оновлене, тому наше ветеринарне законодавство потрібно постійно підганяти під Європейські вимоги, в протилежному випадку можуть виникнути проблеми з експортом продукції. А це вкрай небажано, бо Європа залишається досить вагомим споживачем нашої продукції.

У широкому значенні поняття «законодавство» – це не лише закони й міжнародні договори, але й підзаконні нормативно-правові акти. На сьогодні сформована потужна законодавча база ветеринарної медицини, яка включає в себе закони, інструкції, положення, правила, вимоги, накази.

Джерела ветеринарного законодавства. В сучасній ситуації, коли

законодавча база постійно змінюється, важливо працювати з актуальними діючими законодавчими актами. Тому потрібно знати де віднайти якраз чинні примірники документів. Веб-портал "Законодавство" Верховної ради України <https://zakon.rada.gov.ua/laws> - тут відображенні останні актуальні версії законів і законодавчих актів, історія змін, зв'язок з іншими законами. Цей ресурс використовувати найдоцільніше. Веб-портал Держпродспоживслужби України <http://www.consumer.gov.ua> – містить основні закони і підзаконні законодавчі акти ветеринарної медицини. Урядовий портал Кабінету Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/> - тут можна знайти в першу чергу накази КМУ.

Закони України в сфері ветеринарної медицини

1. Про ветеринарну медицину. Нова редакція «Про ветеринарну медицину та благополуччя тварин» вводиться в дію 21.03.2023 року.
2. Про захист тварин від жорстокого поводження
3. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів
4. Про ідентифікацію та реєстрацію тварин
5. Про безпечність та гігієну кормів
6. Про побічні продукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною
7. Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції
8. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, ветеринарну медицину та благополуччя тварин
9. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності

Закони України дотичні до сфери ветеринарної медицини

1. Про тваринний світ
2. Про мисливське господарство та полювання
3. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них
4. Про бджільництво
5. Про молоко та молочні продукти
6. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини
7. Про ліцензування видів господарської діяльності
8. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори
9. Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів

Чітко виділити ветеринарне законодавство від іншого не можна, тому що ветеринарна медицина в першу чергу інтегрована в Держпродспоживслужбу та має тісні зв'язки з багатьма галузями і тому багато напрямків є організаційно пов'язані. Крім вищезазначених законів спеціаліст ветеринарної медицини зтикається з кодексом законів про працю, кодексом законів про адміністративні правопорушення, кримінальним кодексом. Розглянемо більш детально

законодавчі акти в галузі ветеринарної медицини.

Закон України «Про ветеринарну медицину та благополуччя тварин»

Закон України «Про ветеринарну медицину», прийнятий 25 червня 1992 року, мав декілька редакцій із суттєвими змінами. Але незважаючи на це виникла необхідність його радикально оновити, пов'язано це все було в першу чергу з інтеграцією в європейське законодавство та в зв'язку з суттєвим оновленням останнього. У Верховній Раді України 04 лютого 2021 був прийнятий закон «Про ветеринарну медицину та благополуччя тварин», в якому передбачалось реформування ветеринарної медицини, а також інших суміжних з нею галузей – галузі реєстрації, виробництва, обігу і використання ветеринарних препаратів». Закон спрямований на впровадження Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, тому і багато в чому схожий з положенням Регламенту ЄС 2019/6, який почав діяти з 28 січня 2022 року на території Європейського Союзу. Як зазначається, у законі враховано вимоги понад 10 актів Європейського Союзу, що створює законодавчі передумови для подальшого впровадження Угоди про асоціацію з ЄС.

Таким чином, закон регулює принципи застосування протимікробних препаратів, що запобігає поширенню антибіотикорезистентності серед тварин та має на меті покращити епізоотичну ситуацію в Україні. Закон вперше порушив питання благополуччя сільськогосподарських тварин та створення для них належних умов утримання і забою. Закон регулює реєстрацію і обіг ветеринарних препаратів, внаслідок чого впроваджується безстрокова реєстрація ветеринарних лікарських засобів. Передбачається зменшення кількості ветеринарних документів, що дасть змогу спростити умови господарської діяльності в тваринництві. Закон у певних випадках спрощує ввезення живих тварин на територію України та підвищує відповідальність за порушення законодавства у галузі ветеринарної медицини та благополуччя тварин. Закон сприяє розвитку приватної ветеринарної медицини на селі [49].

Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»

Цей закон врегульовує відносини між органами виконавчої влади, споживачами харчових продуктів та операторами ринку харчових продуктів і подає почерговість забезпечення безпечності та певних показників якості харчових продуктів, які виробляються, перебувають в обігу, вивозяться (пересилаються) з території України та (або) ввозяться (пересилаються) на її територію [71].

Закон України «Про безпечність та гігієну кормів»

Цей закон створений по аналогії з попереднім. Законом визначено організаційні та правові засади гарантій безпечності кормів у процесі їх обігу та використання, виробництва, також встановлено вимоги щодо гігієни, пакування та представлення кормів, маркування, врегульовано відповідні суспільні відносини між органами державної влади та операторами ринку [48].

Закон України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, ветеринарну медицину та благополуччя тварин»

Цим Законом визначено організаційні та правові засади державного контролю, який здійснюється для перевірки дотримання операторами ринку законодавства про корми, харчові продукти, ветеринарну медицину і благополуччя тварин та побічні продукти тваринного походження [52].

Закон України «Про ідентифікацію та реєстрацію тварин»

Цим Законом визначено правові і організаційні засади реєстрації та ідентифікації тварин з метою отримання надійної та оперативної інформації про поголів'я тварин щодо віку, статі, породи та їх місцезнаходження для покращення управління і контролю за епізоотичною ситуацією в Україні та прогнозування ринків продукції тваринництва [64].

Закон України «Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції»

Цим Законом встановлено організаційні та правові засади вилучення з обігу, утилізації, переробки, знищення або подальшого використання небезпечної та неякісної продукції з метою недопущення негативного впливу вищевказаної продукції на здоров'я, життя людини, довкілля і майно [50].

Закон України «Про побічні продукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною»

Цим Законом визначено правові та організаційні засади діяльності юридичних та фізичних осіб, пов'язаної з збиранням, утворенням, перевезенням, зберіганням, переробкою, обробленням, видаленням, утилізацією побічних продуктів тваринного походження, що не призначені чи визнанні непридатними для споживання людиною, продуктів переробки, оброблення побічних продуктів тваринного походження, що не призначені для споживання людиною [74].

Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження»

Цей закон направлений на захист тварин від страждань і загибелі через жорстоке поводження з ними, захищає їх природні права та укріплює моральність й гуманність суспільства [63].

Закон України «Про мисливське господарство та полювання»

Цим Законом визначено економічні, правові та організаційні засади діяльності фізичних і юридичних осіб у галузі мисливського господарства та полювання, забезпечуються усім користувачам мисливських угідь рівні права у взаємовідносинах з органами державної влади відносно ведення мисливського господарства, регулювання чисельності, організації охорони, відтворення та використання тваринного світу [67]. Цей закон має важливе значення для врегулювання взаємодії галузі ветеринарної медицини з мисливським господарством в питаннях діагностичного відстрілу, проведення ветсанекспертизи впольованих тварин, контролю популяції диких тварин та проведення їх обробок і діагностичних досліджень.

Закон України «Про бджільництво»

Цим Законом регулюються відносини щодо використання, розведення та охорони бджіл, результативного користування бджолами для запилення сільськогосподарських ентомофільних рослин, інших видів запилювальної флори, виробництва, заготівлі та переробки продуктів бджільництва, створення умов для підвищення продуктивності бджіл і сільськогосподарських культур, забезпечуються гарантії дотримання прав та захист інтересів юридичних і фізичних осіб, що займаються бджільництвом [47].

Закон України «Про молоко та молочні продукти»

Цим Законом визначаються організаційні та правові основи забезпечення безпечності та якості молока та молочних продуктів для здоров'я та життя населення і природи під час їх транспортування, виробництва, переробки, реалізації і зберігання, вивезення з митної території та ввезення на митну територію України [68].

Закон України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них»

Цим Законом визначені основні організаційні і правові засади забезпечення безпеки та якості риби і інших живих водних ресурсів, харчової продукції, виготовленої з них, для здоров'я і життя населення та попередження негативного впливу на довкілля у випадку вилову, фасування, переробки та переміщення через кордон України [75].

Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»

Цим Законом визначено основні вимоги та принципи до органічного виробництва, маркування та обігу органічної продукції, обігу органічної продукції та функціонування ринку органічної продукції, засади правового регулювання органічного виробництва, правові основи діяльності суб'єктів ринку органічної продукції та центральних органів виконавчої влади, напрями державної політики у зазначених сферах [72]. Слід зазначити, що Держпродспоживслужба здійснює контроль і нагляд також у сфері органічного виробництва. В законі і супутніх підзаконних актах викладено особливості профілактики і лікування хвороб в органічному тваринництві, що особливо важливо знати лікарям ветеринарної медицини, які працюють у цій сфері.

Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»

Цим Законом регулюються суспільні відносини у сфері ліцензування різних видів господарської діяльності, визначається виключний перелік видів господарської діяльності, які підлягають ліцензуванню, встановлюються нагляд і контроль у сфері ліцензування, уніфікований порядок їх ліцензування, відповідальність за порушення законодавства при ліцензуванні різних видів господарської діяльності [66]. Ліцензування у сфері ветеринарної медицини регулює ЗУ «Про ліцензування видів господарської діяльності» а саме п. 14 ч.1 ст. 7 «ветеринарна практика» та п. 33 ч.1 ст. 7 «виробництво ветеринарних препаратів». Відповідно до цих пунктів розроблені: «Ліцензійні умови

провадження господарської діяльності з ветеринарної практики» і «Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва ветеринарних препаратів», де детально описано всі вимоги до ліцензіатів.

Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори»

Цим законом визначаються організаційні та правові засади державної політики відносно обігу в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, встановлений порядок державного контролю, права та обов'язки фізичних і юридичних осіб, повноваження органів виконавчої влади у сфері обігу психотропних речовин, наркотичних засобів і прекурсорів [69].

Крім того слід відмітити, що реалізацію та використання наркотичних засобів і прекурсорів регулює ст. 23 Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори». До того ж розроблені «Порядок використання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у ветеринарній медицині» також відповідний «Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що використовуються у ветеринарній медицині». Тут вказано, що фізичні особи - підприємці, які здійснюють ветеринарну практику на підставі ліцензії, проводять діяльність із використанням наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що вказані у ч. 1 ст. 23, а також пов'язані з цим перевезення, придбання, зберігання, відпуск, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин при отриманні ліцензії на проведення вищевказаних видів діяльності, що відносяться до обігу наркотичних речовин, психотропних засобів і прекурсорів відповідно порядку визначеному КМУ. Ліцензія на проведення діяльності щодо обігу наркотичних засобів, прекурсорів і психотропних речовин видається терміном на п'ять років.

Закон України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів»

Цим Законом встановлено організаційні та правові засади надання споживачам інформації щодо харчових продуктів з метою задоволення соціальних та економічних інтересів громадян і забезпечення високого рівня захисту їх здоров'я [65].

Інші джерела ветеринарного права. Підзаконні акти (інструкції, настанови, положення, правила, вказівки, рекомендації)

Інструкція (від лат. instructio - настанова) - це юридичний нормативний акт галузевого органу державного управління, звернений до організації і службових осіб, який видається на основі і на виконання законів.

Інструкції в ветеринарній медицині найчастіше встановлюють обов'язкові заходи проти будь-якої певної хвороби, найчастіше заразної (наприклад, туберкульозу, сибірки, сказу, чуми та інших хвороб). В них визначаються профілактичні заходи та заходи щодо ліквідації хвороби у разі її виникнення, встановлення карантинних заходів, якщо вони необхідні і передбачені при даній хворобі Законом України «Про ветеринарну медицину та благополуччя тварин»,

та інші заходи, пов'язані з особливостями хвороби та епізоотичного процесу. Інструкції стосуються також регламенту виготовлення, застосування та контролю ветеринарних препаратів.

Положення (типове положення) - це документи, які визначають юридичний статус, права та обов'язки ветеринарної установи (організації) і її посадових осіб або інших ветеринарних спеціалістів. Типові положення видаються у тих випадках, коли необхідно визначити статус і функції однотипних установ та організацій, що повторюються в структурі установ ветеринарної медицини в різних районах чи областях (наприклад «Положення про міську, районну, міжрайонну державні лабораторії Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів»). В інших випадках затверджується положення про певну конкретну установу ветеринарної медицини. Як правило воно розробляється на основі типового положення і має більш індивідуальний характер, де відображаються особливості роботи установи в умовах даної місцевості або господарства.

Типові положення

1. Положення про регіональну державну лабораторію Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів
2. Положення про зональну спеціалізовану державну лабораторію ветеринарної медицини з хвороб риб та інших гідробіонтів
3. Положення про зональну спеціалізовану державну лабораторію ветеринарної медицини з хвороб прісноводних риб і інших гідробіонтів
4. Положення про міську, районну, міжрайонну державні лабораторії Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів
5. Положення про державну лабораторію ветеринарно-санітарної експертизи на ринку
6. Положення про міжрегіональне головне управління Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів на державному кордоні

Правила - це документи процедурно-організаційного характеру, в яких роз'яснюються порядок здійснення певного роду діяльності, проведення певних ветеринарно-санітарних заходів, порядок і умови утримання, вирощування і годівлі тварин, догляду за ними або інші ветеринарно-санітарні правила, виконання яких обов'язкове і вимагає систематичного ветеринарного нагляду. Прикладами можуть бути «Ветеринарно-санітарні правила для спеціалізованих свинарських господарств», «Правила ветеринарного огляду забійних тварин і ветеринарно-санітарної експертизи м'яса і м'ясних продуктів» і ін. Різновидом правил може бути Порядок.

Вказівки - це документи, які стосуються окремих питань організації ветеринарної роботи. Методичні вказівки чи рекомендації з діагностики (частіше з лабораторної діагностики) будь-якої інфекційної хвороби містять єдину методику діагностичного дослідження, прийняту відповідним органом

служби ветеринарної медицини, а також показники, за якими діагноз вважається встановленим, строки дослідження і повідомлення про його результати.

Постанови – правові акти, що приймаються найвищими і деякими центральними органами колегіального управління з метою вирішення важливих і принципових завдань, що стоять перед даними органами.

Міжнародні правові акти, які ратифіковані Верховною Радою України є частиною національного законодавства відповідно до Конституції України. Ці нормативно-правові акти включені до Єдиного державного реєстру нормативних документів, перекладені на українську мову. Прикладом може бути «Європейська конвенція про захист домашніх тварин», яка була прийнята в м. Страсбург 13 листопада 1987 року, ратифікована Верховною Радою України від 18.09.2013 [11]. Хоч в національному законодавстві є схожий за змістом закон «Про захист тварин від жорстокого поводження» конвенція має пріоритетну дію. Це передбачено міжнародними договорами.

Директиви – тип законодавчого акта Європейського Союзу. Оскільки Україна обрала проєвропейський вектор розвитку, в наше національне законодавство впроваджується чимало подібних законодавчих актів. На відміну від інструментів прямої дії, постанови чи рішення, директива впроваджується через національне законодавство. У певний термін вона зобов'язує державу-члена вжити направлених на досягнення визначених у ній цілей заходів. Директиви повинні відображувати положення договорів, це підпорядкований інструмент, але вони мають верховенство над національним правом так само, як і договори. Вона аналогічно національним законам має законодавчу силу в цій країні і її порушення може бути оскарженим в Суді ЄС, навіть тоді, коли якась країна вчасно не запровадила до національного законодавства відповідну директиву. Прикладом може бути «Директива Європейського Парламенту і Ради від 6 листопада 2001 року 2001/82/ЄС про Кодекс Співтовариства стосовно ветеринарних лікарських засобів» [8].

Технічний регламент - нормативно-правовий акт, затверджений рішенням Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, окремими або спільними рішеннями європейських законодавчих органів - Європейської Ради, Європейської Комісії, Європейського Парламенту, у якому визначена характеристика продукції чи пов'язані з нею процеси або способи виробництва, а також вимоги до послуг, включно з відповідними положеннями, дотримуватись яких необхідно обов'язково. Технічний регламент не містить в своєму складі санітарних заходів. Він також може містити вимоги до позначок, термінології, пакування, маркування або етикетування, що застосовуються до певного виду продукції, процесу або способу виробництва. У випадку відсутності технічного регламенту відносно певного об'єкта регулювання, затвердженого рішенням Кабінету Міністрів України або Верховної Ради України, за наявності застосовується технічний регламент Європейського Союзу. **Регламент** - це нормативно-правовий акт Європейського Союзу, який підлягає негайному виконанню одночасно в усіх державах-учасниках як закон.

Регламенти відмінні від директив за принципами їх перенесення у національне законодавство держав, як мінімум.

Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2019/1020 від 20 червня 2019 року про ринковий нагляд та відповідність продуктів.

Для гарантії вільного руху продуктів у Євросоюзі необхідно забезпечити, щоб вони відповідали злагодженому законодавству Союзу та, відповідно, виконували вимоги, якими передбачено високий рівень захисту суспільних інтересів, до яких належать здоров'я і безпека в загальному, безпека і здоров'я на робочому місці, захист довкілля, захист споживачів, громадська безпека та захист будь-яких інших інтересів суспільства, що їх захищає це законодавство. Неодмінною умовою належного захисту таких інтересів і створення умов є неухильне дотримання таких вимог, у яких на ринку союзу зможе розвиватися добросовісна конкуренція. Таким чином існує необхідність у встановленні вимог для забезпечення дотримання таких правил не залежить від того, вводяться продукти в обіг через онлайнів чи офлайнів засоби, та не залежить від того, вироблені вони в Союзі чи ні.

Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 178/2002 від 28 січня 2002 року встановлює загальні принципи і вимоги харчового права, регламентує створення Європейського органу з безпечності харчових продуктів та встановлення процедур у питаннях, що пов'язані із безпечністю харчових продуктів. У цьому регламенті містяться базові положення, які дають змогу забезпечити високий рівень захисту інтересів споживачів та здоров'я людей відносно харчових продуктів, також береться до уваги різноманітність пропозиції харчових продуктів, в тому числі традиційні продукти та паралельно забезпечення ефективного функціонування внутрішнього ринку. Регламент встановлює загальні обов'язки й принципи, засоби для створення потужної наукової бази, ефективних організаційних заходів і процедур, на основі яких будуть вироблятися й ухвалюватися рішення з питань безпечності харчових продуктів та кормів.

Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2017/625 від 15 березня 2017 року щодо офіційного контролю та іншої офіційної діяльності, що проводиться для забезпечення впровадження положень харчового та кормового права, правил відносно здоров'я і благополуччя тварин, засобів захисту рослин та здоров'я рослин.

Кодекс (лат. *codex* - книга) - зведення правил (законів) у певній сфері, що може бути офіційно закріпленим, проте не має безпосередньої юридичної сили. Кодекс - внутрішньо цілісний складний нормативно-правовий акт (має структурний розподіл на частини, розділи тощо), який є результатом кодифікації і здійснює правове регулювання певної сфери суспільних відносин, об'єднує норми певної галузі чи підгалузі права.

Кодекс Аліментаріус (Codex Alimentarius) - збірник схвалених міжнародною спільнотою і поданих в однаковому вигляді стандартів, методичних вказівок, норм і правил, що стосуються харчових продуктів,

розроблених під керівництвом FAO/WHO, підготовлених та виданих Комісією Кодексу Аліментаріус, що спрямовані на захист здоров'я споживачів і гарантій чесної практики при торгівлі ними. Документи визначаються як міжнародний еталон для оцінки безпеки харчової і сільськогосподарської продукції.

Міжнародні норми Всесвітньої організації охорони здоров'я тварин (Кодекси МЕБ)

Зоо-Санітарний Кодекс Наземних Тварин – ссавці, птахи і бджоли
Terrestrial Animal Health Code – mammals, birds and bees

Зоо-Санітарний Кодекс Водних Тварин – риба, молоски і ракоподібні
Aquatic Animal Health Code – fish, molluscs and crustaceans

Вказівки по діагностичним тестам і вакцинах для наземних тварин
(Manual of Diagnostic Tests and Vaccines for Terrestrial Animals)

Вказівки по діагностичним тестам для водних тварин (Manual of Diagnostic Tests for Aquatic Animals)

Кодекси МЕБ є вказівками при розробці рекомендацій, норм і напрямків в галузі захисту здоров'я людей і тварин. Кодекси і рекомендації можна використовувати: для розробки зоосанітарних вимог; для забезпечення правильного застосування діагностичних тестів і вакцин; для оцінки ризику країни-імпортера і встановлення рентабельних заходів зменшення ризику в торгівлі; для підбору основних аргументів з метою досягнення еквівалентності при проведенні торговельних переговорів; для наукового спростування необґрунтованих санітарних заходів, накладених країною-імпортером.

Угода про застосування санітарних і фітосанітарних заходів (Світової організації торгівлі)

Ця угода стосується всіх фітосанітарних та санітарних заходів, що можуть опосередковано чи безпосередньо впливати на міжнародну торгівлю. Такого плану заходи потрібно розробляти та застосовувати відповідно до положень цієї угоди. Учасники угоди мають права вживати фітосанітарних і санітарних заходів, що необхідні для захисту здоров'я чи життя людини, тварин чи рослин, при умові, що такі заходи не суперечать положенням угоди СОТ. Учасники угоди повинні забезпечити, щоб будь-який фітосанітарний чи санітарний захід застосовувався лише в об'ємі, необхідному для захисту здоров'я чи життя людини, тварин чи рослин, базувався на наукових принципах і щоб дія заходу не продовжувалася без вагомих наукових обґрунтувань, за виключенням винятків. Учасники угоди повинні забезпечити, щоб їхні фітосанітарні та санітарні заходи не створювали невинуватого або свавільної дискримінації між членами угоди, на території яких існують подібні чи ідентичні умови, зокрема між їхньою територією й територією інших учасників. Фітосанітарні та санітарні заходи не можна застосовувати методами, які створюють приховані обмеження міжнародній торгівлі. Фітосанітарні чи санітарні заходи, що узгоджуються з відповідними положеннями цієї угоди СОТ, слід вважати такими, які згідно з положеннями ГАТТ 1994 р. відповідають обов'язкам членів СОТ, що стосуються застосування фітосанітарних чи

санітарних заходів [91].

Відповідальність за порушення законодавства з питань безпеки харчових продуктів та ветеринарної медицини

Відповідальність за правопорушення у сфері ветеринарної медицини регламентована в багатьох законодавчих актах. Серед них можна виділити правопорушення, які повинні попереджувати фахівці ветеринарної медицини та такі, які можуть бути здійсненні ними.

В Кодексі України про адміністративні правопорушення зміст правопорушень викладено в главі 9 «Адміністративні правопорушення у сільському господарстві. Порушення ветеринарно-санітарних правил». Склад правопорушення в сфері ветеринарної медицини та відповідальність викладені власне у статтях: 107. «Порушення правил щодо карантину тварин та інших ветеринарно-санітарних вимог». Ст. 107 п. 1. «Порушення законодавства про племінну справу у тваринництві». Ст. 107 п. 2. «Порушення вимог законодавства про ідентифікацію та реєстрацію тварин» та стаття 188 п. 22. «Невиконання законних вимог посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби та державної служби ветеринарної медицини» [13].

В Кримінальному кодексі України відповідальність за правопорушення у сфері ветеринарної медицини викладена у статті 251. «Порушення ветеринарних правил». Де говориться, що при порушенні ветеринарних правил, що було причиною поширення епізоотії чи спричинило інші важкі наслідки - карається штрафом від 1 до 4 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян чи позбавленням права займатися тою чи іншою діяльністю чи обіймати певні посади на термін до 5 років чи обмеженням волі на термін до 3 років чи позбавленням волі на той самий термін.

В законі України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» поданий розділ IX «Відповідальність за порушення цього закону, законодавства про харчові продукти та корми», де найбільш повно розписано склад правопорушення та відповідальність у сфері ветеринарної медицини, а також всі інші супровідні процеси. Розділ складається з 3 статей. В статті 65. «Відповідальність за порушення цього Закону, законодавства про харчові продукти та корми» розписано яку відповідальність оператори ринку несуть і за які види правопорушень. Відповідальність для юридичних осіб вища ніж для фізичних. При вчиненні деяких правопорушень вперше протягом останніх трьох років державний ветеринарний інспектор видає оператору ринку лише припис щодо усунення порушень законодавства про харчові продукти та корми, але не оформляє відповідний протокол.

В ст. 66. «Провадження у справах про порушення цього Закону, законодавства про харчові продукти та корми» вказуються порядок стягнення штрафу, правила оформлення протоколу та інші процедурні моменти. Для прикладу оформлення штрафу за порушення законодавства про харчові

продукти та корми має термін 6 місяців з дня виявлення правопорушення, протягом якого він може бути накладений, але не пізніше 1 року з дня його вчинення. Право складати протокол про порушення законодавства за результатами здійснення заходів державного контролю мають державні інспектори та державні ветеринарні інспектори.

Статтею 67. «Тимчасове припинення виробництва та/або обігу харчових продуктів та/або кормів» регулюється процедура призупинення діяльності оператора ринку. Наприклад головний державний інспектор Держпродспоживслужби при виявленні факторів, які можуть становити загрозу для життя і здоров'я людини, має право ухвалити рішення про призупинення роботи оператора ринку на термін до 10 робочих днів. Зупинення роботи понад цей строк може здійснюватися лише за рішенням суду [52].

Правопорушення, які притаманні для лікарів ветеринарної медицини, здебільшого мають загальний характер, тобто аналогічного типу можуть бути в будь-якій іншій галузі. Закон України «Про запобігання корупції» де говориться про правопорушення з корупційною складовою, які можуть відбуватися в будь-якій сфері, а також і у ветеринарній медицині.

Дисциплінарна і матеріальна відповідальність фахівців ветеринарної медицини регламентується відповідними нормами законодавства України про працю. Згідно з вимогами норм трудового законодавства спеціалісти ветеринарної медицини несуть обмежену матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству (господарству). Але поруч з тим, фахівці ветеринарної медицини можуть притягаються до дисциплінарної відповідальності, надто, якщо такі фахівці обіймають посади в органах місцевого самоврядування чи державної влади, а заходами дисциплінарного впливу в такому випадку можуть виступати попередження про службу невідповідність та затримка у присвоєнні чергового рангу або догана.

Питання для самоконтролю

1. Яке значення має ветеринарне законодавство в роботі спеціаліста ветеринарної медицини?
2. Які закони регулюють сферу ветеринарної медицини?
3. Які ви знаєте типи підзаконних законодавчих актів в галузі ветеринарної медицини?
4. Назвіть, які ви знаєте типові положення в галузі ветеринарної медицини.
5. Які види законодавчих актів діють в ЄС в галузі ветеринарної медицини?
6. Дайте характеристику Кодексу Аліментаріус.
7. Які ви знаєте міжнародні норми Всесвітньої організації охорони здоров'я тварин (МЕБ) і яка їх роль?
8. Які ви знаєте види відповідальності в сфері ветеринарної медицини і від чого вона залежить?

3. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА УСТАНОВ ТА УПРАВЛІННЯ ВЕТЕРИНАРНОЮ МЕДИЦИНОЮ УКРАЇНИ

Сфера ветеринарної медицини глибоко інтегрована в структуру Держпродспоживслужби. Тому частина установ не є суто ветеринарними, а дуже часто виконують і інші функції, притаманні Держпродспоживслужбі (наприклад Головне управління Держпродспоживслужби в області). Нижчі ланки, починаючи з районних лікарень, не змінились і лишаються суто ветеринарного профілю. Всі установи ветеринарної медицини можна поділити на 2 групи:

перша - спеціалісти, які здійснюють ветеринарну службу (переважна більшість працюючих). До даної групи відносяться установи та організації: державної, відомчої, приватної ветеринарної медицини.

друга група - це установи, організації, які забезпечують розвиток та функціонування цієї служби. Дану групу організацій і установ складають:

1. лабораторії, науково-дослідні інститути;
2. ветеринарна біологічна та фармакологічна промисловість;
3. промислові підприємства і товаропровідна система ветеринарних засобів;
4. установи з підготовки кадрів - вищі та середні навчальні заклади ветеринарної медицини.

В Україні по профілю роботи та призначенню виділяють наступні організації і установи ветеринарної медицини:

1. **лікувально-профілактичні установи:** районні державні лікарні ветеринарної медицини, міські лікарні ветеринарної медицини, дільничні лікарні, дільниці, пункти ветеринарної медицини;
2. **установи діагностичного профілю:** Регіональні державні лабораторії Держпродспоживслужби, районні державні лабораторії, міські державні лабораторії, державні лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку;
3. **ветеринарно-санітарні організації і установи:** Міжрегіональні головні управління Держпродспоживслужби на державному кордоні з підпорядкованими їм прикордонними пунктами державного ветеринарного контролю;
4. **протиепізоотичні установи і організації:** експедиції по заходах боротьби з африканською чумою свиней; протиепізоотичні експедиції, їх загони, тощо.

Діяльність державних закладів і організацій ветеринарної медицини відбувається в таких варіантах:

1. Ветобслуговування - здійснення профілактичних, протиепізоотичних, ветеринарно-санітарних заходів у всіх господарствах певного регіону.
2. Державний контроль у всіх господарствах, організаціях, незалежно від приналежності і підпорядкованості.
3. Методичне керівництво ветеринарною медициною (інструкції, настанови,

облік і звітність, методична література, семінари, тощо).

Відомча ветеринарна медицина - це ветеринарні установи і організації, що не належать до державної ветеринарної мережі, а підпорядковуються відповідному міністерству або відомству. До відомчої ветеринарної медицини відносяться спеціалісти, які працюють в комплексах, господарствах, птахофабриках, відгодівельних господарствах, кооперативних організаціях, на підприємствах з переробки сировини і продуктів тваринного походження. Функції і права працівників відомчої служби обмежені рамками даного відомства, міністерства, (підприємства, господарства, організації). В загальних організаційних питаннях вони підпорядковуються керівнику установи, в якій працюють, а в спеціальних питаннях - державним установам організаціям ветеринарної медицини.

Структура, функції, діяльність центрального апарату Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів

Виходячи з ЗУ «Про ветеринарну медицину та благополуччя тварин» (Розділ 2. ст. 5) Державне управління у сфері ветеринарної медицини здійснюють: Кабінет Міністрів України; Міністерство економіки України; Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. Можуть утворюватися підрозділи ветеринарної медицини в складі інших центральних органів виконавчої влади (наприклад державні надзвичайні протиепізоотичні комісії), що будуть діяти на підставі положень, які погоджені з Міністерством економіки України. Діяльність таких підрозділів підлягає дії законодавства про ветеринарну медицину та благополуччя тварин.

Діяльність Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (скорочено Держпродспоживслужба), яка є центральним органом виконавчої влади, координується і спрямовується через Першого віце-прем'єр-міністра України - Міністра економіки Кабінетом Міністрів України. Установа проводить державну політику у сфері ветеринарної медицини, галузях безпечності та деяких показників якості харчових продуктів, реєстрації та ідентифікації тварин, карантину та захисту рослин, санітарного законодавства, епідемічного та санітарного благополуччя населення (за винятком виконання функцій з реалізації державної політики у сфері гігієни праці та епідеміологічного нагляду та заходів із здійснення дозиметричного контролю доз опромінення працівників і робочих місць), зменшення та попередження вживання тютюнових виробів і їх згубного впливу на здоров'я людей, з контролю за цінами, метрологічного нагляду, ринкового нагляду в межах сфери своєї відповідальності, розсадництва та насінництва (в частині сертифікації насіння і садивного матеріалу), обліку та реєстрації машин в агропромисловому комплексі, державного контролю у сферах розсадництва та насінництва, охорони прав на сорти рослин, державного контролю у сфері агропромислового комплексу, державного контролю за дотриманням

законодавства про рекламу і захист прав споживачів в цій галузі, за якістю зерна та продуктів його переробки, державного контролю за додержанням заходів генетичної і біологічної безпеки щодо сільськогосподарських рослин під час утворення, дослідження та практичного використання генетично модифікованого організму на підприємствах, у відкритих системах, в установах та організаціях агропромислового комплексу незалежно від їх форми власності і підпорядкування, здійснення радіаційного контролю за рівнем радіоактивного забруднення продуктів харчування і сільськогосподарської продукції.

Держпродспоживслужба підпорядкована Міністерству економіки України. Це є велика структура з досить широким полем діяльності і ветеринарна медицина тут займає лише певну частку. Фактично з структури установи ми бачимо, що галузь ветеринарної медицини входить до «Департаменту безпечності харчових продуктів, ветеринарної медицини та контролю у сфері органічного виробництва». В склад департаменту входять «Управління безпечності харчових продуктів, кормів та контролю у сфері органічного виробництва», який у свою чергу поділяється на «Відділ безпечності харчових продуктів», «Відділ безпечності кормів», «Відділ з контролю та моніторингу у сфері органічного виробництва», «Сектор державного моніторингу». «Управління державного контролю» має у своєму складі «Відділ державного контролю», «Відділ обліку операторів ринку, ведення реєстрів», «Відділ ліцензування та державного контролю за ветеринарними препаратами». «Управління здоров'я та благополуччя тварин» складається з «Відділу здоров'я та благополуччя тварин», «Відділу організації протиепізоотичних заходів», «Відділу інформаційно-аналітичного забезпечення, методології та цифрової трансформації у сфері ветеринарної медицини та безпечності харчових продуктів». «Управління державного контролю на кордоні» має у своєму складі «Відділ державного контролю на кордоні безпечності харчових продуктів, ветеринарної медицини та контролю у сфері», «Відділ державного контролю в країнах-експортерах», «Відділ фітосанітарних заходів на кордоні». Важливе значення для роботи має також «Сектор оцінки ризиків». Слід відмітити, що в структурі центрального апарату Держпродспоживслужби є інші відділи чи сектори, які обслуговують весь апарат. До прикладу це може бути «Відділ правового забезпечення» (Сектор правового забезпечення), який виконує важливу роль в організації претензійно-позовної роботи, здійснює правову експертизу наказів, документів, консультування співробітників щодо нормативно-правової бази та іншу пов'язану з цим роботу.

Слід звернути увагу, що структура цих органів державної влади в історичному вимірі залежала від загального напрямку зовнішньої політики держави. Ці напрями зовнішньої політики, як і в інших головних питаннях державної політики, можна умовно поділити на «західний» та «східний». Робота державних органів при «східному» (російському) векторі була орієнтована на співробітництво в рамках Митного союзу, а співпраця при «західному»

(європейському) напрямі має орієнтацію на стандарти європейських країн. Таким чином, утворена «Державна ветеринарна та фітосанітарна служба» в 2010 році, за функціями і своєю структурою мала схожі риси з відповідним органом виконавчої влади російської федерації. Сучасна ж структура, а власне «Департамент безпечності харчових продуктів, ветеринарної медицини та контролю у сфері органічного виробництва» у структурі Держпродспоживслужби України, утворено по схожій моделі країн-членів Європейського Союзу. Беручи до уваги загальний європейський напрямок розвитку країни, адаптації українського законодавства, у тому числі в сфері ветеринарної медицини, до законодавства Європейського Союзу є послідовним етапом розвитку нашої держави. Визнання еквівалентності законодавства країн Європейського співтовариства, введення нових правових норм та створення нових органів виконавчої влади відбувається власне в межах виконання Україною Угоди про асоціацію між Україною та Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, Європейським Союзом [30].

3. Основними завданнями Держпродспоживслужби України відповідно до положення є:

реалізація державної політики у сфері ветеринарної медицини, галузях ідентифікації та реєстрації тварин, окремих показників якості та безпечності харчових продуктів, захисту та карантину рослин, санітарного законодавства, епідемічного та санітарного благополуччя населення (крім здійснення функцій із проведення дозиметричного контролю робочих місць і доз опромінення працівників та функцій з реалізації державної політики у сфері гігієни праці), у сфері епідеміологічного нагляду (нагляду), з контролю за цінами, метрологічного нагляду, зменшення та попередження вживання тютюнових виробів та їх згубного впливу на здоров'я людей, ринкового нагляду в межах сфери відповідальності, розсадництва та насінництва (сертифікація садивного матеріалу і насіння), державного контролю за додержанням законодавства відносно захисту прав споживачів і реклами в цій галузі, реєстрації та обліку машин в агропромисловому комплексі;

відповідно до закону здійснення державного ветеринарно-санітарного контролю, (нагляду) за дотриманням епідемічного та санітарного благополуччя населення (окрім виконання функцій з здійснення державної політики у галузі епідеміологічного нагляду та у галузі гігієни праці та заходів із проведення дозиметричного контролю робочих місць і доз опромінення працівників), санітарного законодавства, здоров'ям та благополуччям тварин, неїстівних продуктів тваринного походження, безпечністю та окремими показниками якості харчових продуктів, репродуктивним матеріалом, біологічними продуктами, патологічним матеріалом, племінною справою у тваринництві, ветеринарними препаратами, кормовими добавками, субстанціями, преміксами, кормами та іншими об'єктами санітарних заходів, застосуванням ветеринарно-санітарних та санітарних заходів, протиепідемічних і профілактичних заходів відносно охорони території України від занесення хвороб тварин, людей та

рослин з карантинних зон або території інших держав, вимог законодавства у сфері розсадництва та насінництва, дотриманням законодавства про захист прав споживачів, законодавства щодо транспортування, зберігання, застосування та торгівлі засобів захисту рослин, за додержанням в частині захисту прав споживачів реклами законодавства про рекламу, показників вмісту шкідливих для здоров'я людини речовин та складників у тютюнових виробах, що реалізуються в межах України, здійснення державного контролю у агропромисловому комплексі, додержанням вимог щодо встановлення, формування та застосування регульованих державних цін, здійснення державного контролю у сфері охорони прав на сорти рослин, за якістю зерна та продуктів його переробки, у сфері туризму та курортів, за додержанням заходів генетичної і біологічної безпеки щодо сільськогосподарських рослин під час дослідження, створення та практичного застосування генетично модифікованих організмів на підприємствах у відкритих системах, в організаціях та установах агропромислового комплексу незалежно від їх форми власності і підпорядкування, за рівнем радіоактивного забруднення продуктів харчування і сільськогосподарської продукції, за діяльністю суб'єктів господарювання, які здійснюють перевезення, виробництво, зберігання, реалізацію органічної продукції (сировини);

Держпродспоживслужба в межах своїх завдань здійснює контроль за виконанням фітосанітарних заходів; проводить ринковий нагляд в межах сфери своєї відповідальності; здійснює метрологічний нагляд; проводить в рамках своєї компетенції контроль за факторами середовища життєдіяльності населення, що можуть мати шкідливий вплив на здоров'я людей. Держпродспоживслужба може реалізовувати свої повноваження прямо та через свої територіальні органи.

Центральний апарат Держпродспоживслужби очолює Голова, який звільняється та призначається на посаду Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України, поданим на основі пропозиції Першого віце-прем'єр-міністра України - Міністра економіки. Голова Держпродспоживслужби здійснює свої повноваження у галузі санітарного законодавства, забезпечення епідемічного та санітарного благополуччя населення в сфері виконання функцій відносно підписання та затвердження передбачених законами документів, повноваження щодо підписання та затвердження яких відноситься до компетенції головного державного санітарного лікаря України (за виключенням функцій щодо здійснення державної політики у сфері гігієни праці та у частині епідеміологічного нагляду (спостереження) та функцій із проведення дозиметричного контролю робочих місць та доз опромінення працівників). У Голови Держпродспоживслужби є заступники, у тому числі один перший, які призначаються на посаду та звільняються з неї Кабінетом Міністрів України за пропозицією Прем'єр-міністра України на основі подань Першого віце-прем'єр-міністра України - Міністра економіки.

Кабінет Міністрів України затверджує граничну чисельність працівників та державних службовців Держпродспоживслужби. Структуру центрального апарату Держпродспоживслужби затверджує її Голова при погодженні з Першим віце-прем'єр-міністром України - Міністром економіки. Голова Держпродспоживслужби затверджує її штатний розпис, кошторис апарату за погодженням з Міністерством фінансів. Держпродспоживслужба виступає юридичною особою публічного права, має власні бланки, печатку із своїм найменуванням та зображенням Державного Герба України, рахунки в органах Казначейства.

Держпродспоживслужба має розгалужену мережу територіальних підрозділів та підпорядкованих установ. Всі органи, підконтрольні Держпродспоживслужбі, можна поділити на групи (структура показана на рисунках):

В підпорядкуванні Держпродспоживслужби знаходяться такі науково-дослідні інститути: Державний науково-дослідний контрольний інститут ветеринарних препаратів та кормових добавок, Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи, Державний науково-контрольний інститут біотехнології і штамів мікроорганізмів. Слід відмітити також присутність інших науково-дослідних установ, які працюють в сфері ветеринарної медицини, але мають інше підпорядкування. До складу ветеринарного відділення Національної академії аграрних наук України відносяться: Інститут ветеринарної медицини та ННЦ «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини».

Державний науково-дослідний контрольний інститут ветеринарних препаратів та кормових добавок є державною науково-дослідною установою, що підпорядковується Держпродспоживслужбі. Інститут в рамках своїх завдань: проводить наукові дослідження з розробки нормативно-технічних документів з питань апробації хімічних, хіміко-фармацевтичних, рослинних та інших засобів захисту тварин; здійснює державний контроль за якістю проведення експертизи, стандартизації і сертифікації засобів захисту тварин, обладнання, матеріалів, приладів, інструментів, сировини і продуктів тваринного походження, кормових добавок, кормів тваринного та рослинного походження. Інститут є юридичною особою, має свої рахунки в банках, самостійний баланс, печатку із своїм найменуванням, а також бланки, штампи та інші реквізити.

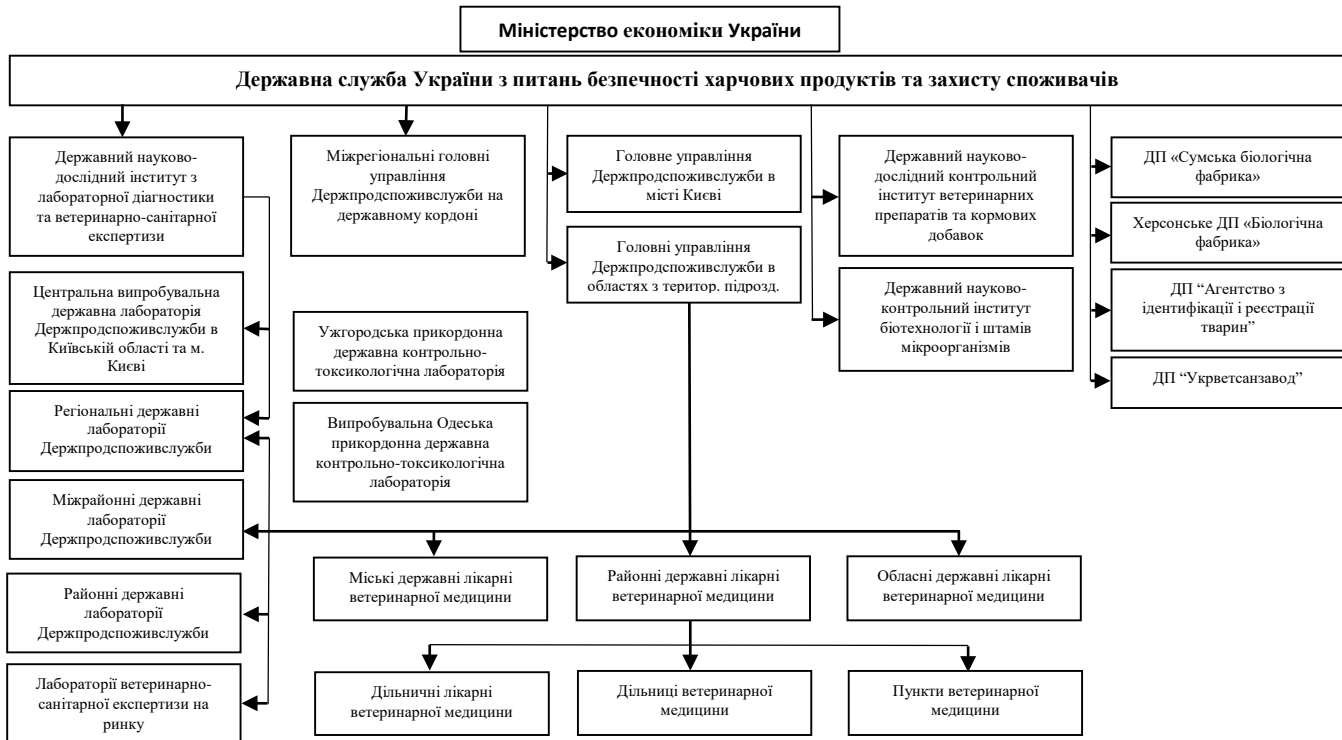

Рис. 3.1. Структура Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів

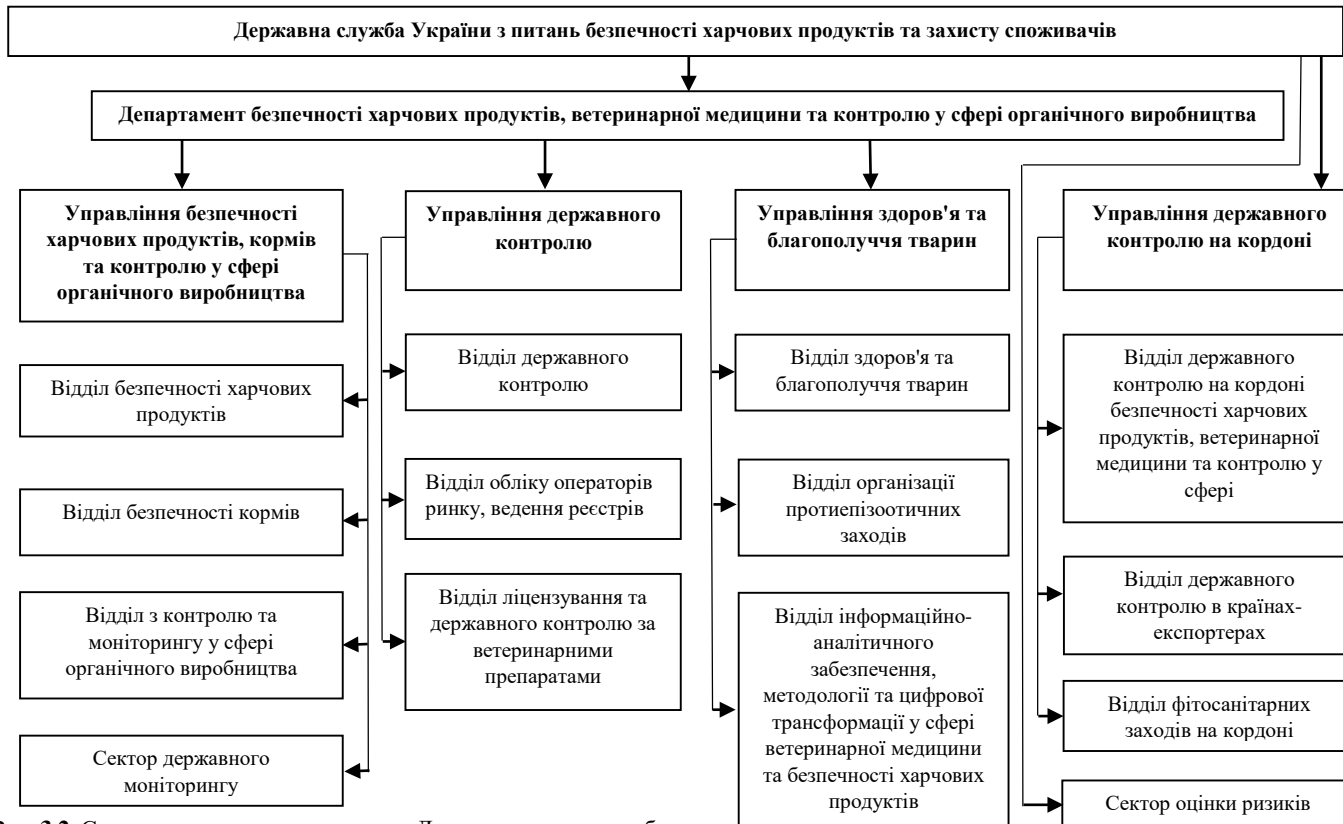

Рис. 3.2. Структура центрального апарату Держпродспоживслужби

Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба)

Рис. 3.3. Структура центрального апарату Держпродспоживслужби (з офіційного сайту)

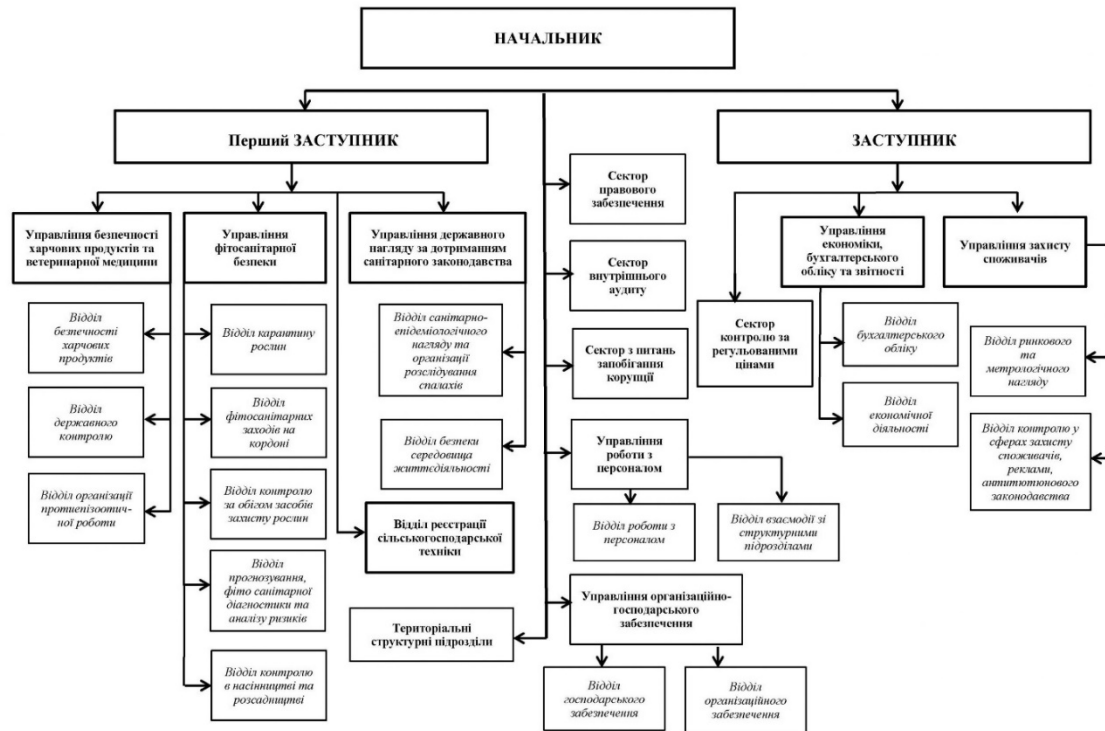

Рис. 3.4. Структура Головного управління Держпродспоживслужби в області

В інституті є такі основні напрями діяльності: проведення наукових досліджень з розробки нових і поліпшення існуючих засобів для ветеринарної медицини і методики їх контролю, а також розробка нормативно-технічної документації в галузі ветеринарної медицини; інформаційно-методичне забезпечення установ ветеринарної медицини з напрямків розробки, виготовлення, впровадження, контролю, транспортування, зберігання та застосування засобів у ветеринарній медицині; вивчення досягнень вітчизняної та зарубіжної науки і техніки та впровадження їх в практику;

здійснення державного контролю за дотриманням вимог фармакопейних статей, стандартів, технічних умов, ветеринарно-санітарних правил, технологічних регламентів, настанов відносно застосування засобів ветеринарної медицини та іншої документації впродовж розробки, впровадження, апробації, виготовлення, транспортування, зберігання, реалізації та застосування зазначених засобів в організаціях, на підприємствах та установах різної форми власності;

проведення контролю за виконанням міжнародних договорів України відносно забезпечення якості засобів, що призначені для ветеринарної медицини;

державний контроль та оцінка якості за дотриманням вимог нормативно-технічної документації на премікси, кормові добавки, корми тваринного і рослинного походження;

узгодження нормативно-технічної документації на серійний випуск, стандартизація засобів для ветеринарної медицини, затвердження таких документів на дослідні партії кормових добавок і ветеринарних препаратів;

сертифікація засобів для ветеринарної медицини, систем якості продукції підприємств-виробників, сировини і продуктів тваринного походження, акредитація лабораторій контролю якості ветеринарних препаратів і кормових добавок, атестація виробництва засобів захисту тварин;

експертиза нормативно-технічної документації та інших матеріалів на імпорتنі та вітчизняні засоби для ветеринарної медицини для їх реєстрації, наукових розробок, зразків; апробація та проведення державних випробувань імпорتنих та вітчизняних засобів, зокрема тих, що експортуються, які подаються на реєстрацію в Україні для створення Державного реєстру засобів захисту тварин;

з метою вивчення ефективності й безпечності випробування засобів для ветеринарної медицини на базі науково-дослідного господарства інституту, базових та інших господарств, організацій і установ;

Інститут очолює директор, якого призначають на посаду на контрактній основі та звільняють з посади Держпродспоживслужбою України. Організаційну структуру, штатну чисельність Інституту визначає Держпродспоживслужба України. В інституті функціонує рада з питань сертифікації, вчена рада Інституту.

Державний науково-контрольний інститут біотехнології і штамів мікроорганізмів (ДНКІБШМ) - головна установа в напрямку експертизи, розробки, реєстрації та контролю якості ветеринарних імунобіологічних засобів. На основі київської філії ДНДКІ ветеринарних препаратів і кормових добавок у 1998 р. було створено інститут. На нього згідно положення покладені такі обов'язки: здійснення наукових досліджень з розробки нормативно-технічних документів в рамках апробації біологічних, імунобіологічних, рослинних, хіміко-фармацевтичних, хімічних та інших засобів захисту тварин; проведення державного контролю якості, здійснення стандартизації, сертифікації і експертизи засобів захисту тварин, обладнання, матеріалів, приладів, інструментів, сировини і продуктів тваринного походження, кормових добавок, кормів рослинного та тваринного походження.

Державний науково-контрольний інститут біотехнології і штамів мікроорганізмів є по суті єдиною установою ветеринарного біотехнологічного напрямку в Україні, де проводяться роботи щодо реєстраційних випробувань вітчизняних та зарубіжних ветеринарних імунобіологічних препаратів та державний контроль їх якості.

Основними напрямками діяльності інституту є:

випробування та експертиза імпортованих та вітчизняних ветеринарних імунобіологічних препаратів для їх реєстрації чи перереєстрації в Україні;

розробка методів і засобів стандартизації ветеринарних імунобіологічних препаратів;

проведення контролю за показниками якості препаратів, що виробляються в Україні та імпортованих ветеринарних імунобіологічних препаратів;

проведення наукових досліджень з метою створення засобів специфічної профілактики й діагностики інфекційних хвороб тварин;

розробка методів контролю якості ветеринарних імунобіологічних препаратів та новітніх біотехнологій виготовлення;

розробка засобів діагностики з використанням імунохімічних та молекулярно-біологічних методів;

розроблення методів довготривалого зберігання та підтримки у високоактивному стані колекційних культур мікроорганізмів;

підтримання, депонування, зберігання, вивчення та селекція штамів мікроорганізмів для виробництва імунобіологічних препаратів;

вивчення філогенетичних зв'язків і геномів різних штамів мікроорганізмів;

збір і дослідження епізоотичних культур бактерій збудників колібактеріозу, сальмонельозу, гемофільозів, пастерельозу, бешихи свиней та інших, що циркулюють серед поголів'я сільськогосподарських тварин в Україні, для відбору перспективних виробничих штамів;

робота по систематизації даних про культури мікроорганізмів, які знаходяться в колекціях установ ветеринарної медицини України, для

використання їх в біологічній промисловості;

проведення вивчення гетероморфних форм вакцинних штамів, їх морфогенезу та впливу таких форм на антигенну стабільність штамів;

розробка законодавчих актів відносно питань контролю якості засобів захисту тварин;

розроблення методів стандартизації і стабілізації вакцинних штамів мікроорганізмів;

розроблення галузевих стандартних зразків для контролю якості біопрепаратів;

проведення контролю якості ветеринарних імунобіологічних препаратів при їх реалізації, виробництві та застосуванні;

аналіз якості препаратів, що надійшли по рекламаціям;

здійснення державного контролю за дотриманням вимог фармакопейних статей, стандартів, технічних умов, ветеринарно-санітарних правил, технологічних регламентів, настанов щодо використання засобів ветеринарної медицини та деяких інших документів під час апробації, розробки, впровадження, зберігання, виготовлення, транспортування, застосування та реалізації зазначених засобів в установах та на підприємствах, організаціях усіх форм власності;

розробка сучасних технологій виготовлення діагностичних тест-систем, біопрепаратів на основі діагностичних тест-систем на основі ІФА, полімеразної ланцюгової реакції, стандартних наборів сироваток для об'єктивної оцінки діагностичних тест-систем та нових рецептів живильних середовищ.

здійснення атестації та перевірки суб'єктів господарювання, що займаються реалізацією, виробництвом ветеринарних імунобіологічних субстанцій та препаратів;

В структурі Держпродспоживслужби перебувають також наступні лабораторії та установи: **Випробувальна Одеська прикордонна державна контрольна-токсикологічна лабораторія. Ужгородська прикордонна державна контрольна-токсикологічна лабораторія. Київське обласне державне ветеринарно-санітарне підприємство**

Головне управління Держпродспоживслужби в області має у своєму складі територіальні структурні підрозділи - міські і районні управління, які проте не є юридичними особами (окремими установами).

Головне управління Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів в області, в місті Києві підпорядковане Держпродспоживслужбі і є її територіальним органом.

Голова державної місцевої (відповідної) адміністрації координує роботу Головного управління і сприяє у виконанні покладених на цей орган завдань. Головному управлінню підпорядковуються організації та установи, що розміщені на території певної адміністративно-територіальної одиниці та належать до сфери управління Держпродспоживслужби. Повноваження

Головного управління поширюються на територію певної області або міста Києва. На Головне управління покладене завдання реалізації повноважень Держпродспоживслужби на території певної адміністративно-територіальної одиниці.

Головне управління Держпродспоживслужби у відповідності до завдань, покладених на нього, забезпечує реалізацію державної політики в питаннях: в сфері ветеринарна медицина та безпечність харчових продуктів: забезпечує проведення державного ветеринарно-санітарного контролю (нагляду), державного контролю за дотриманням законодавства про корми, харчові продукти, здоров'я та благополуччя тварин, побічні продукти тваринного походження, за винятком випадків державного контролю вантажів, що завозяться (пересилаються) на митну територію України;

здійснює державний контроль за: додержанням законодавства про побічні продукти тваринного походження, харчові продукти, корми, здоров'я та благополуччя тварин, окрім проведення державного контролю вантажів, що пересилаються (ввозяться) на територію України;

об'єктами санітарних заходів, які пов'язані з репродуктивним матеріалом, продуктами тваринного походження, племінною справою у тваринництві, патологічним матеріалом, біологічними продуктами, ветеринарними препаратами, кормовими добавками, субстанціями, преміксами та кормами, засобами догляду за тваринами та супутніми об'єктами, засобами ветеринарної медицини, штамами мікроорганізмів, а також організаціями, що використовуються для їх переробки, виробництва, зберігання та обігу, за винятком випадків державного контролю вантажів, що ввезені (переслані) на митну територію України;

здійсненням ветеринарно-санітарної експертизи в установах, які використовуються для виробництва та обігу харчових продуктів, тварин, а також за місцем проведення ярмарок та на агропродовольчих ринках;

за діяльністю потужностей, які здійснюють перевезення, виробництво, зберігання, реалізацію органічної продукції (сировини);

за безпечністю харчових продуктів протягом їх виробництва та обігу з метою їх імпорту та експорту, а також виданням міжнародних сертифікатів (санітарних, ветеринарних, сертифікатів здоров'я);

за організацією роботи зі збору, знищення та утилізації загиблих тварин та побічних продуктів тваринного походження, що не призначені для споживання людиною;

за переміщенням харчових продуктів, тварин, інших об'єктів санітарних заходів, які пов'язані з продукцією тваринного походження, репродуктивного матеріалу, біологічних продуктів, патологічного матеріалу, субстанцій, кормових добавок, ветеринарних препаратів, преміксів та кормів, засобів догляду за тваринами та супутніми об'єктами, засобів ветеринарної медицини, штамів мікроорганізмів;

за проведенням протиепізоотичних заходів фізичними та юридичними

особами, які провадять професійну діяльність у сфері ветеринарної медицини;
за проведенням суб'єктами господарювання дезінсекції, дезінфекції та дератизації на об'єктах, що використовуються для переробки, виробництва, зберігання та обігу тварин, репродуктивного матеріалу, харчових продуктів, ветеринарних препаратів, субстанцій, преміксів та кормів, кормових добавок, а також засобів, які застосовуються для їх транспортування;

за дотриманням законодавства щодо реєстрації та ідентифікації тварин;

за впровадженням постійно діючих процедур, що ґрунтуються на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках (НАССР);

сприяє реалізації загальнодержавних програм у сфері ветеринарної медицини, також проведенню моніторингу залишкової кількості забруднювальних речовин та ветеринарних препаратів у живих тваринах, кормах і продуктах тваринного походження;

організовує захист населення від хвороб, спільних для тварин і людей;

організовує здійснення заходів для проведення дезінсекції, дезінфекції та дератизації на об'єктах, що використовуються для переробки, виробництва, зберігання та обігу тварин, харчових продуктів, репродуктивного матеріалу, субстанцій, ветеринарних препаратів, кормових добавок, засобів ветеринарної медицини, кормів та преміксів, засобів догляду за тваринами та супутніми об'єктами, штамів мікроорганізмів, та засобів, що використовуються для їх перевезення;

незалежно від їх підпорядкування координує діяльність спеціалістів ветеринарної медицини;

організовує заходи відносно локалізації та ліквідації спалахів заразних хвороб, спільних для людей і тварин, аналізує умови виникнення й причини поширення хвороб тварин, готує рекомендації та пропозиції щодо профілактики, ліквідації та боротьби з такими хворобами;

видає органам страхування висновки відносно причин захворювання загиблих, вимушено забитих або знищених тварин;

для запобігання жорстокому поводженню, здійснює державний контроль за утриманням та розведенням сільськогосподарських тварин;

у випадках, передбачених законом, забезпечує своєчасне встановлення карантину при виникненні особливо небезпечних хвороб, доданих до списку МЄБ, або інших хвороб, що підпадають повідомленню, в інфікованій та буферній зонах, зоні спостереження, проведення карантинних та інших ветеринарно-санітарних заходів;

установлює заборону або обмеження на обіг об'єктів підконтрольних державному контролю, що можуть переносити особливо небезпечні хвороби з списку МЄБ чи інші хвороби, які підлягають повідомленню, з карантинних зон або окремих держав у разі підтвердження факту спалаху таких хвороб;

Таблиця 3.1

Структура Головного управління Держпродспоживслужби в м. Києві

№ з/п	Назва структурного підрозділу	Кількість штатних одиниць
1	Начальник Головного управління	1
2	Перший заступник начальника	1
3	Заступник начальника	1
4	Управління безпечності харчових продуктів та ветеринарної медицини	37
4.1	Начальник управління	1
4.2	Відділ безпечності харчових продуктів	18
4.3	Відділ державного контролю	12
4.4	Відділ організації протиепізоотичної роботи	6
5	Управління державного нагляду за дотриманням санітарного законодавства	40
5.1	Начальник управління	1
5.2	Відділ санітарно-епідеміологічного нагляду та організації розслідування спалахів	11
5.3	Відділ безпеки середовища життєдіяльності	15
5.4	Відділ санітарної охорони території	13
6	Управління захисту споживачів	41
6.1	Начальник управління	1
6.2	Відділ ринкового нагляду	7
6.3	Відділ метрологічного нагляду	4
6.4	Відділ контролю у сфері торгівлі	10
6.5	Відділ контролю у сфері робіт та послуг	14
6.6	Відділ контролю за рекламою та дотриманням антиютюнового законодавства	5
7	Управління аналітично-організаційного забезпечення	26
7.1	Начальник управління	1
7.2	Відділ документального забезпечення	7
7.3	Відділ організаційного супроводу заходів державного контролю	18
8	Управління правового забезпечення	14
8.1	Начальник управління	1
8.2	Відділ адміністративної практики	7
8.3	Відділ претензійно-позовної роботи	6
9	Відділ контролю в системі Інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу	5
10	Відділ контролю за регульованими цінами	5
11	Відділ розгляду звернень громадян та доступу до публічної інформації	6
12	Відділ фінансового забезпечення	5
13	Відділ управління персоналом	5
14	Відділ господарського забезпечення	5
15	Сектор інформаційних технологій та програмного забезпечення	3
16	Головний спеціаліст з питань запобігання корупції	1
17	Головний спеціаліст з внутрішнього аудиту	1
	Разом у Головному управлінні	197

координує діяльність установ ветеринарної медицини з проведення та організації державної ветеринарно-санітарної експертизи неїстівних продуктів тваринного походження, харчових продуктів, репродуктивного матеріалу, кормових добавок, біологічних продуктів, кормів та преміксів, забезпечує проведення ветеринарно-санітарних заходів направлених на перевірку безпечності харчових продуктів;

проводить узгодження проєктів планування і будівництва тваринницьких ферм та експертизу потужностей, що проводять забій тварин, підприємств з виробництва ветеринарних препаратів, переробних підприємств, ринків;

бере участь у відведенні земельних ділянок для забору води для тварин і всіх видів зазначеного будівництва;

відповідно до закону затверджує плани державного моніторингу, плани щорічного державного контролю та плани протиепізоотичних заходів;

готує матеріали для внесення інформації для відповідних реєстрів об'єктів (потужностей);

організує проведення моніторингу кормових добавок, кормів та ветеринарних препаратів, отриманих з застосуванням ГМО, за рівнем наявності в них зареєстрованих ГМО джерел;

проводить ветеринарно-санітарний нагляд щодо виконання ветеринарно-санітарних заходів при роботі уповноважених лікарів;

готує пропозиції про обсяги необхідних ветеринарних препаратів для вимушених протиепізоотичних заходів або виконання обов'язкових (планових);

Головне управління Держпродспоживслужби, при виконанні покладених на нього завдань на території належної їм адміністративно-територіальної одиниці, взаємодіє з органами місцевого самоврядування, місцевими державними адміністраціями, а також з підприємствами, організаціями, установами.

Очільником Головного управління є начальник, який призначається на посаду Головою центрального апарату Держпродспоживслужби відповідно до Закону України "Про державну службу". У відповідності до цього ж закону призначаються на посаду Головою Держпродспоживслужби заступники начальника Головного управління. Начальник Головного управління підконтрольний та звітується головам місцевих державних адміністрацій в питаннях здійснення повноважень місцевих державних адміністрацій.

Працівники Головного управління, на яких було покладено здійснення функцій державного контролю (нагляду), є за посадами паралельно державними інспекторами у певних сферах згідно із законом.

Головою Держпродспоживслужби затверджується структура Головного управління за згодою з Міністром розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Голова Держпродспоживслужби затверджує кількість працівників Головного управління в межах граничної чисельності працівників, що визначена Кабінетом Міністрів України для територіальних органів Держпродспоживслужби. Кошторис Головного управління та штатний розпис

затверджуються Головою Держпродспоживслужби.

Утворення Головного управління відбувається у порядку, регламентованому ст. 21 Закону України "Про центральні органи виконавчої влади". Головне управління є юридичною особою публічного права, має рахунки в установах Казначейства України, самостійний баланс, печатку із своїм найменуванням і зображенням Державного Герба України [3].

Обласна державна лікарня ветеринарної медицини є державною установою ветеринарної медицини, яка відповідно до Закону України "Про ветеринарну медицину", підпорядковується Головному управлінню Держпродспоживслужби в області і відноситься до сфери керівництва Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

Головними завданнями лікарні є: охорона території відповідної області від занесення збудників інфекційних хвороб тварин з території інших областей, держав або з карантинної зони, а також недопущення їх поширення за межі адміністративної території області або карантинної зони; реалізація заходів щодо додержання санітарних та ветеринарно-санітарних вимог, установлених законодавством; ветеринарне обслуговування тварин в фізичних осіб на відповідній території та господарствах різних форм власності; діагностика, профілактика, інвазійних, інфекційних та незаразних хвороб тварин та їх лікування; організація проведення реєстрації та ідентифікації тварин; захист населення від спільних для людей і тварин хвороб; лікарня сприяє: підвищенню кваліфікації та постійному навчанню спеціалістів ветеринарної медицини; широкому застосуванню та впровадженню у практику досягнень практичної і наукової ветеринарної медицини.

Обласну державну лікарню ветеринарної медицини очолює начальник, який повинен мати повну вищу освіту необхідного напрямку підготовки та стаж роботи не менше 3 років на посаді лікаря ветеринарної медицини. Начальник обласної лікарні має заступника, якого він призначає та звільняє з посади. Начальник обласної лікарні призначається на посаду і звільняється з неї начальником Головного управління Держпродспоживслужби в області [33].

Районна, міська державні лікарні ветеринарної медицини є державними установами ветеринарної медицини, які підпорядковуються Головному управлінню Держпродспоживслужби в областях у відповідності до Закону України "Про ветеринарну медицину" і віднесені до рамок керівництва Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. У склад лікарні можуть входити структурні підрозділи у вигляді відділів та секторів, а також дільничні лікарні, дільниці, пункти ветеринарної медицини.

Головними завданнями лікарні ветеринарної медицини є: охорона території району (міста) від занесення з карантинної зони, території інших держав або з областей збудників інфекційних хвороб тварин та недопущення їх поширення за межі адміністративної території карантинної зони

або району;

реалізація заходів щодо додержання санітарних вимог та ветеринарно-санітарних норм, встановлених законодавством;

ветеринарне обслуговування тварин фізичних осіб на відповідній території та господарств різних форм власності;

діагностика, профілактика і лікування інвазійних, інфекційних та незаразних хвороб тварин;

організація проведення ідентифікації та реєстрації тварин;

захист населення району від хвороб, спільних для людей і тварин;

сприяння: підвищенню кваліфікації та постійному навчанню спеціалістів ветеринарної медицини; широкому застосуванню та впровадженню у практику досягнень науки і практичної ветеринарної медицини.

Районну (міську) лікарню очолює начальник, який повинен мати стаж роботи на посаді лікаря ветеринарної медицини не менше 3 років та повну вищу освіту необхідного напрямку підготовки. Начальник лікарні має заступника, якого він сам призначає та звільняє з посади. Начальником Головного управління Держпродспоживслужби в області призначається на посаду і звільняється з неї начальник районної лікарні [35].

Штатна чисельність працівників міської лікарні показана в таблиці

Таблиця 3.2

Структура Луцької міської державної лікарні ветеринарної медицини

№	Назва структурного підрозділу, посада	Кількість штатних одиниць (ставок)
1.	Начальник міської державної лікарні - лікар ветеринарної медицини	1
2.	Заступник начальника – епізоотолог – лікар ветеринарної медицини	1
3.	Провідний лікар ветеринарної медицини	5
4.	Лікар ветеринарної медицини I категорії	1
5.	Фельдшер ветеринарної медицини I категорії	1
6.	Санітар ветеринарний	2
7.	Загально-виробничий відділ	
8.	Головний бухгалтер	1
9.	Бухгалтер I категорії	1
10.	Водій спецавтомобіля	1
11.	Опалювач виробничих приміщень	1
12.	Завідувач господарством	0,5
13.	Всього по установі	15,5
14.	В тому числі	
15.	по загальному фонду	6
16.	по спеціальному фонду	9,5

Таблиця 3.3

Структура Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини

№ п/п	Назва структурного підрозділу, посада	Штатна чисельність, од	у тому числі	
			Загальний фонд	Спеціальний фонд
1	2	3	4	5
Керівництво				
1	Начальник районної державної лікарні ветеринарної медицини	1	1	-
	Разом	1	1	-
Протиепізоотичний відділ				
2	Завідувач відділу - лікар ветмедицини-епізоотолог	1	1	-
3	Водій спец автомобіля "Ветдопомога" 1 клас	1	1	-
4	Санітар ветеринарний	1	-	1
5	Сторож	2	-	2
	Разом	5	2	3
Відділ незаразних хвороб				
6	Завідувач відділу - лікар ветеринарної медицини по незаразних хворобах та неплідності тварин	1	1	-
7	Провідний лікар ветмедицини по незаразних хворобах та неплідності тварин	1	1	-
	Разом:	2	2	-
Бухгалтерія				
8	Головний бухгалтер	1	1	-
9	Провідний бухгалтер	1	-	1
	Разом:	2	1	1
	Разом по лікарні ветеринарної медицини	10	6	4
Офіційні ветеринарні лікарі				
10	Провідний (офіційний) лікар ветмедицини	1	-	1
	Разом	1	-	1
Дільничні лікарні ветеринарної медицини				
Старокотельнянська дільнична лікарня ветеринарної медицини				
11	Завідувач лікарні- лікар ветмедицини по хворобах молодняка та неплідності тварин	1	1	-
12	Провідний лікар ветмедицини - епізоотолог	1	1	-
13	Фельдшер ветеринарної медицини 1 кат.	1	1	-
14	Санітар ветеринарний	0,75	-	0,75
	Разом:	3,75	3	0,75
Зарубинецька дільнична лікарня ветеринарної медицини				
15	Завідувач лікарні- лікар ветмедицини по хворобах молодняка та неплідності тварин	1	1	-
16	Лікар ветмедицини - епізоотолог	1	1	-
	Разом:	2	2	-
Червононська дільнична лікарня ветеринарної медицини				
17	Завідувач лікарні- лікар ветмедицини по хворобах молодняка та неплідності тварин	1	1	-
18	Лікар ветмедицини - епізоотолог	1	1	-
	Разом:	2	2	-
	Разом по дільничних лікарнях:	7,75	7	0,75
Дільничі ветеринарної медицини				
Городківська дільниця ветеринарної медицини				
19	Завідувач дільниці- лікар ветеринарної медицини по незаразним хворобам та неплідності тварин	1	1	-
20	Фельдшер ветеринарної медицини 1 кат	1	1	-
21	Санітар ветеринарний	1	-	1
	Разом:	3	2	1
Ярешківська дільниця ветеринарної медицини				
22	Завідувач дільниці - лікар ветеринарної медицини по незаразним хворобам та неплідності тварин	1	1	-
23	Фельдшер ветеринарної медицини 1 кат	1	1	-
	Разом:	2	2	-
	Разом по дільницях:	5	4	1
	ВСЬОГО:	23,75	17	6,75

Регіональна державна лабораторія Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів є державною установою ветеринарної медицини, яка підпорядковується головному управлінню Держпродспоживслужби в області та відноситься до сфери керування Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. Здійснює методичне забезпечення діяльності лабораторії Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи. Установа повинна бути акредитована іноземним органом з акредитації або національним органом України з акредитації, що є повним членом міжнародної організації зі співробітництва в сфері акредитації лабораторій (ILAC), повинна відповідати стандартам ISO/IEC 17025, ДСТУ ISO 17025 або іншим стандартам, якими їх замінили.

Регіональна лабораторія є державною установою, що проводить лабораторну діагностику хвороб тварин та оцінку ветеринарно-санітарного стану харчових продуктів, кормових добавок, побічних продуктів тваринного походження, преміксів, репродуктивного матеріалу, кормів, ґрунту, води питної та води для тварин, біологічних продуктів та продуктів біотехнології, а також проведення лабораторних досліджень показників якості та безпечності засобів захисту рослин, об'єктів санітарних заходів, факторів середовища життєдіяльності людини, що можуть мати шкідливий вплив на здоров'я людей, якості насіння і садивного матеріалу, якості та незалежної експертизи товарів, а також інших досліджень, що належать до галузі акредитації.

Регіональна лабораторія має матеріально-технічну базу (лабораторне обладнання і апаратуру, територію і будівлі, віварій з піддослідними тваринами тощо) та проводить на сучасному рівні і у повному обсязі патолого-анатомічні, мікроскопічні, гістологічні, мікробіологічні, біологічні, бактеріологічні, хіміко-біохімічні, токсикологічні, мікологічні, імунологічні, серологічні, вірусологічні, гематологічні, гельмінтологічні, радіологічні та інші лабораторні дослідження, а на агропродовольчих ринках та ярмарках також державну ветеринарно-санітарну експертизу.

До складу Регіональної лабораторії можуть входити структурні підрозділи (сектори, філії, відділи). Державні лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на агропродовольчих ринках можуть бути структурними підрозділами Регіональної лабораторії. Утримання приміщень, території, обладнання лабораторії, умови і режим праці в ній повинні відповідати Правилу охорони праці в лабораторіях ветеринарної медицини.

Основними завданнями регіональної лабораторії є: проведення лабораторних досліджень відносно діагностики хвороб тварин, побічних продуктів тваринного походження, безпечності та певних показників якості харчових продуктів та деяких інших об'єктів санітарних заходів, кормових добавок, кормів, преміксів, репродуктивного матеріалу, продуктів біотехнології та біологічних продуктів, ґрунту, води для тварин та води питної, засобів захисту рослин, незалежної експертизи та якості товарів, якості садивного матеріалу і

насіння, факторів середовища життєдіяльності людини, що мають шкідливий вплив на здоров'я населення, а також інших досліджень шляхом проведення повного комплексу досліджень; забезпечення організації та проведення непланових і планових діагностичних досліджень; діагностика і профілактика інвазійних, інфекційних та незаразних хвороб тварин; вдосконалення методів діагностики, методичне керівництво діяльністю міських, міжрайонних, районних державних лабораторій Держпродспоживслужби, державних лабораторій ветеринарно-санітарної експертизи на ринку, державний контроль за виконанням обов'язкового обсягу досліджень та дотриманням ними методик, техніки безпеки і режиму роботи; захист населення від хвороб, спільних для людей і тварин; підвищення кваліфікації спеціалістів регіональної лабораторії; проведенню акредитації міських, районних, міжрайонних державних лабораторій Держпродспоживслужби, лабораторій суб'єктів господарювання, державних лабораторій ветеринарно-санітарної експертизи на ринку, сприяння забезпеченню технічної компетентності, видача в установленому порядку результатів досліджень та проведення на своїй базі лабораторних досліджень матеріалів; впровадження в практику досягнень ветеринарної медицини.

Регіональну лабораторію очолює директор, який повинен мати повну вищу освіту необхідного напрямку підготовки, стаж роботи на посаді лікаря ветеринарної медицини мінімум 5 років, а також повинен пройти відповідну підготовку на курсах підвищення кваліфікації, досвід роботи на керівних посадах не менше 3 років.

Директор Регіональної лабораторії призначається на посаду на контрактних умовах Головою Держпродспоживслужби за поданням начальника Головного управління Держпродспоживслужби в області на термін не більше ніж 3 роки. Директор Регіональної лабораторії може бути звільнений з посади Головою Держпродспоживслужби за порушення умов контракту, а також на підставах, визначених законодавством про працю.

Директор Регіональної лабораторії має 2 заступників, що призначаються та звільняються з посади директором лабораторії. Заступників директора, завідувачів відділів, головного бухгалтера призначає на посади і звільняє з посад директор лабораторії за погодженням з начальником Головного управління Держпродспоживслужби в області.

Штатна чисельність та структура лабораторії затверджуються з урахуванням кількості операторів ринку та підконтрольних об'єктів Держпродспоживслужби, визначення навантаження на працівників, факторів середовища життєдіяльності, ветеринарно-санітарного та епізоотичного стану тваринництва області. Регіональна лабораторія, відповідно до нормативно-правових актів, забезпечується матеріально-технічними засобами та спеціальним автотранспортом за встановленими нормативами [36].

Структура Регіональної державної лабораторії може дещо відрізнятись, в залежності від направленості, розвитку певних напрямків чи епізоотичної ситуації в області, що ми бачимо на рисунках.

Рис. 3.5. Структура Кіровоградської регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби

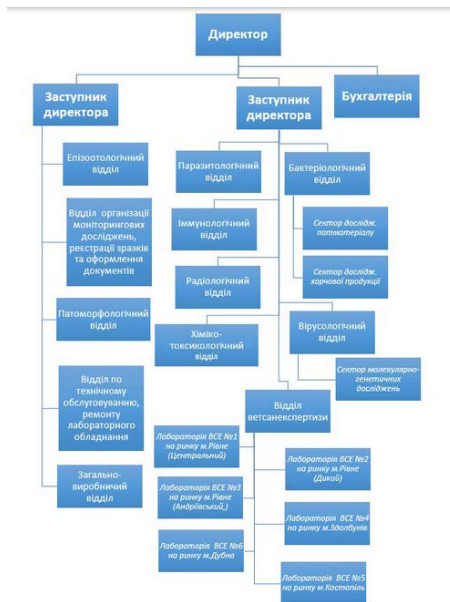

Рис. 3.6. Структура Рівненської регіональної лабораторії Держпродспоживслужби

Приміром Сумська регіональна державна лабораторія Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів має наступну структуру:

Відділ хіміко-токсикологічний з мікологією

Відділ бактеріологічний:

сектор мікробіологічних досліджень

сектор державних лабораторій ветеринарно-санітарної експертизи

Відділ радіологічний

Відділ організації моніторингових досліджень, реєстрації зразків та оформлення документів

Відділ метрологічного забезпечення та управління якістю

Відділ вірусологічний

Відділ патоморфологічний:

сектор паразитологічний з іхтіопатологією

сектор прийому патолого-анатомічного матеріалу

Відділ імунологічний

Відділ епізоотичний

Відділ права та персоналу

Відділ фінансово-бухгалтерського обліку і звітності та економічної роботи

Відділ матеріального та технічного забезпечення

В Миколаївській регіональній державній лабораторії Держпродспоживслужби функціонують 12 відділів:

відділ з реєстрації, відбору зразків продукції та оформлення документів;

радіологічний відділ;

хіміко-токсикологічний відділ;

відділ ветеринарно-санітарної експертизи;

бактеріологічний відділ;

епізоотологічний відділ (методична допомога з організаційних питань та питань інфекційних захворювань);

відділ діагностики хвороб риб;

патоморфологічний відділ;

серологічний відділ;

вірусологічний відділ;

лейкозний відділ;

паразитологічний відділ.

Міська, районна, міжрайонна державні лабораторії Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів є державними установами ветеринарної медицини, які підпорядковуються Головному управлінню Держпродспоживслужби в області та відносяться до сфери управління Держпродспоживслужби. Методичне забезпечення діяльності даних лабораторій проводить Регіональна державна лабораторія Державної служби України з питань безпечності харчових

продуктів та захисту споживачів і Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи.

Лабораторії є державними установами в містах та районах у структурі Держпродспоживслужби для оцінки ветеринарно-санітарного стану харчових продуктів та лабораторної діагностики хвороб тварин, кормових добавок, побічних продуктів тваринного походження, кормів, преміксів, репродуктивного матеріалу, ґрунту, біологічних продуктів та продуктів біотехнології, води для тварин та води питної та проведення лабораторних випробувань показників якості та безпечності об'єктів санітарних заходів, засобів захисту рослин, якості насіння і садивного матеріалу, якості та незалежної експертизи товарів, факторів середовища життєдіяльності людини, які можуть мати шкідливий вплив на здоров'я населення, а також інших досліджень відповідно до технічної компетенції та галузі акредитації.

Державні лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на агропродовольчих ринках можуть бути структурними підрозділами районної лабораторії. До складу лабораторій можуть входити структурні підрозділи (відділи, сектори, філії). Як правило в районній (міжрайонній) лабораторії функціонують чотири відділи: бактеріологічний, серологічний, хіміко-токсикологічний та радіологічний.

Районні лабораторії мають матеріально-технічну базу (лабораторне обладнання і апаратуру, територію і будівлі, віварій з піддослідними тваринами тощо) та проводять на сучасному рівні і у повному обсязі патолого-анатомічні, мікроскопічні, гістологічні, мікробіологічні, біологічні, бактеріологічні, хіміко-токсикологічні, мікологічні, біохімічні, серологічні, вірусологічні, імунологічні, гельмінтологічні, радіологічні, гематологічні та інші лабораторні дослідження, а також на агропродовольчих ринках та ярмарках державну ветеринарно-санітарну експертизу.

Основними завданнями районних лабораторій є: проведення загального комплексу лабораторних досліджень щодо діагностики хвороб тварин, побічних продуктів тваринного походження, безпечності та окремих показників якості харчових продуктів та деяких інших об'єктів санітарних заходів, преміксів, кормових добавок, кормів, репродуктивного матеріалу, продуктів біотехнології та біологічних продуктів, ґрунту, води для тварин, води питної та факторів середовища життєдіяльності людини, що можуть мати шкідливий вплив на здоров'я людей, якості насіння і садивного матеріалу, якості та незалежної експертизи товарів, а також інших досліджень; забезпечення організації та проведення непланових і планових діагностичних досліджень; діагностика і профілактика інфекційних, інвазійних та незаразних хвороб тварин; на агропродовольчих ринках та ярмарках організація та проведення державної ветеринарно-санітарної експертизи; в необхідних випадках надання практичної і консультативної допомоги державним установам Держпродспоживслужби у питаннях, що пов'язані з встановленням діагнозу і проведенням заходів боротьби та профілактики з хворобами тварин, включаючи хвороби, спільні для

людей і тварин та ветеринарно-санітарної оцінки продуктів харчування; організація заходів відносно попередження поширення заразних хвороб тварин через харчові продукти; проведення семінарів, стажувань спеціалістів лабораторій, підвищення кваліфікації фахівців; впровадження у практику досягнень ветеринарної медицини.

Районну (міжрайонну) лабораторію очолює директор, який повинен пройти відповідну підготовку на курсах підвищення кваліфікації, мати не менше 3 років стажу роботи на посаді лікаря ветеринарної медицини, а також повну вищу освіту відповідного напрямку підготовки. Директор лабораторії може бути одночасно завідувачем одного з відділів лабораторії. Директора призначає і звільняє з посади начальник Головного управління Держпродспоживслужби в області при погодженні з директором Регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби. Директором лабораторії призначаються на посади і звільняються з посад інші співробітники лабораторій та її структурних підрозділів. Відповідно до нормативно-правових актів лабораторії забезпечуються матеріально-технічними засобами та спеціальним автотранспортом за встановленими нормативами [32].

Державна лабораторія ветеринарно-санітарної експертизи на ринку працює на ринкових комплексах усіх типів, ринках, торгівельних майданчиках незалежно від форми власності, де організовано продаж продукції тваринного і рослинного походження, тварин, кормів рослинного і тваринного походження, кормових добавок і де є необхідним проведення ветеринарно-санітарної експертизи. Забороняється робота агропродовольчого ринку на якому не проводиться ветеринарно-санітарна експертиза продукції, за відсутності лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку.

Дана лабораторія є структурним підрозділом Регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби або міської (районної) державної лабораторії Держпродспоживслужби.

Виключно спеціалісти ветеринарної медицини державних лабораторій чи інших державних установ ветеринарної медицини здійснюють державний ветеринарно-санітарний контроль на ринках. Забороняється втручання будь-яких інших служб у проведення досліджень та методики, що проводяться спеціалістами лабораторій. Діяльність лабораторії може перевірятись за умови обов'язкової участі спеціалістів державної установи Держпродспоживслужби, якій вона підпорядковується.

Державна лабораторія ветеринарно-санітарної експертизи на ринку обов'язково здійснює державний ветеринарно-санітарний контроль за дотриманням ветеринарно-санітарних правил торгівлі на ринках, якістю та безпечністю всієї підконтрольної продукції, що реалізовується на ринках, у т.ч. призначених для харчування людей харчових продуктів тваринного походження.

У штат лабораторії можуть входити лікарі ветеринарної медицини, фельдшери ветеринарної медицини, лаборанти, ветеринарні санітари (лікар

ветеринарної медицини - радіолог і технік-дозиметрист в населених пунктах, критичних щодо забруднення радіонуклідами та у зонах посиленого радіоекологічного контролю). Штатна чисельність спеціалістів встановлюється виходячи з обсягу робіт щодо контролю за об'єктами, розташованими на території ринку та здійснення державного ветеринарно-санітарного контролю і залежить від середньої кількості проведених експертиз продукції за робочий день.

Державну лабораторію ветеринарно-санітарної експертизи на ринку очолює завідувач - лікар ветеринарної медицини, якого призначає на посаду і звільняє із займаної посади керівник відповідної державної установи Держпродспоживслужби району (міста), у підпорядкуванні якої знаходиться лабораторія. Завідувач лабораторії здійснює державний контроль на ринку і ветеринарно-санітарний контроль та за посадою є державним інспектором ветеринарної медицини. Крім того, необхідно узгодження із завідувачем лабораторії щодо призначення на посади і звільнення із них працівників лабораторії.

Спеціалістів лабораторії призначають на посади за умови дотримання наступних вимог: посаду завідувача може обіймати лікар ветеринарної медицини, який пройшов відповідну підготовку та атестацію і має досвід практичної роботи за фахом не менше 3 років; посаду лікаря ветеринарно-санітарної експертизи може обіймати лікар ветеринарної медицини, що пройшов відповідну атестацію та підготовку або має досвід практичної роботи за фахом не менше 3 років; на посаду лаборанта призначається фахівець ветеринарної медицини.

Розміщується лабораторія безпосередньо у будівлі ринку. На побудованих не за типовими проектами ринках, дозволяється розміщення лабораторії в розташованих поблизу павільйонів м'ясної і молочної торгівлі приміщеннях. Не можна розміщувати лабораторію у дворах, у приміщеннях житлових будинків, поруч із складами хімічних та інших шкідливих речовин, підвалах, а також у приміщеннях із виходом на вулицю з інтенсивним рухом пішоходів і транспорту. Незалежно від обсягу роботи і місця розташування в районі (місті) лабораторія повинна мати такі приміщення:

відділ ветеринарно-санітарної експертизи молока, молочних продуктів, меду та продукції рослинного походження;

відділ ветеринарно-санітарної експертизи м'яса і риби;

кімнату для радіологічних досліджень;

кімнату для миття посуду з коморою для дезінфекційних засобів та дрібного інвентарю;

кімнату персоналу;

кабінет завідувача лабораторії.

Обов'язково на ринку має бути обладнана ізольована холодильна камера для тимчасового зберігання, м'ясопродуктів й інших продуктів, м'ясних туш від яких відбиралися проби для лабораторних досліджень, для знезараження м'яса,

м'ясопродуктів та конфікатів необхідний автоклав. Коли не має автоклава знешкодження допускається проводити у відкритих котлах.

Власник ринку (адміністрація) зобов'язаний надавати у користування лабораторії необхідне обладнання, службові приміщення, засоби зв'язку. В приміщенні лабораторії повинні бути всі необхідні інженерні комунікації, освітлення, опалення, вентиляція, водопостачання гарячою і холодною водою, каналізація. Лабораторія повинна бути акредитована щодо технічної компетентності і незалежності у встановленому законодавством порядку.

Для проведення ветеринарно-санітарної експертизи лабораторія забезпечується необхідним спеціальним лабораторним обладнанням, інструментами, приладами, фарбами, мийними і дезінфекційними засобами, хімічними реактивами, лабораторним посудом, спецодягом, інвентарем, лабораторними меблями та іншими необхідними матеріалами. Заборонено проводити ветеринарно-санітарну експертизу та реалізовувати ті види продукції, для дослідження яких відсутнє необхідне устаткування.

Лабораторія не відповідає за реалізацію тієї продукції, що не пройшла ветеринарно-санітарної експертизи. За реалізацію такої продукції відповідальність несе власник (адміністрація) ринку. Забороняється продаж продукції і тварин у не відведених для цього місцях, без належних ветеринарних документів або тих, що не були піддані ветеринарно-санітарній експертизі.

Не допускається торгівля готовими харчовими продуктами (рибні, м'ясні, консерви, тощо) виготовленні в домашніх умовах. У разі порушення цих вимог продукція підлягає вилученню згідно законодавства. Продукція, що не була реалізована протягом робочого дня і зберігалася поза холодильниками, на наступний день піддається органолептичній оцінці та огляду спеціалістами лабораторії, а додатковим лабораторним дослідженням - за необхідності. Для реалізації на ринку допускаються лише здорові тварини, з відповідними ветеринарними документами.

Фізичні і юридичні особи, діяльність яких пов'язана з зберіганням та реалізацією продукції рослинного і тваринного походження, а також з торгівлею тваринами, зобов'язані виконувати законні вимоги спеціалістів лабораторії відносно здійснення державного ветеринарно-санітарного контролю, за вимогою для проведення ветеринарно-санітарної експертизи надавати зразки продукції. Ветеринарно-санітарний контроль і торгівля тваринами та ветеринарно-санітарна експертиза на ринках (крім досліджень на трихінельоз і планових радіологічних досліджень) здійснюються згідно з тарифами за рахунок власників. Гранична чисельність працівників, структура, штатний розпис і кошторис лабораторії затверджуються начальником головного управління Держпродспоживслужби в області, міста Києва.

Основними завданнями лабораторії є: Організація і здійснення заходів при торгівлі тваринами відносно попередження поширення зоонозних, антропозоонозних та інших заразних хвороб. Організація заходів відносно попередження поширення заразних хвороб тварин через продукцію, що

проходить ветеринарно-санітарну експертизу. Визначення якості та безпечності продукції тваринного і рослинного походження, шляхом проведення повного комплексу досліджень, передбачених законодавством, яка призначена для харчування людей, а також для годівлі тварин кормів і кормових добавок. Проведення пропаганди ветеринарно-санітарних знань серед населення та працівників ринку.

Штат лабораторії формується відповідно до обсягу проведеної роботи і затраченого на неї часу (допоміжного і оперативного). В залежності від кількості проведених за один робочий день умовних експертиз, встановлюється орієнтовна штатна кількість працівників лабораторії. Керівник державної установи Держпродспоживслужби, у підпорядкуванні якої знаходиться лабораторія, здійснює планування і організацію штатної чисельності працівників.

Таблиця 3.4

Штат державної лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку

№	Перелік посад	Штатна кількість спеціалістів лабораторії в залежності від проведених експертиз				
		до 25	26-50	51-150	151-250	251-350
1.	Завідувач лабораторії	1	1	1	1	1
2.	Лікар ветеринарної медицини	-	-	1	2	3
3.	Лаборант ветмедицини	1	2	3	3	4
4.	Технік-трихітелоскопіст	-	-	-	1	1
5.	Санітар ветмедицини	-	-	-	1	1

В населених пунктах, критичних щодо забруднення радіонуклідами та у зоні посиленого радіоекологічного контролю у лабораторіях ветеринарно-санітарної експертизи у штат додається лікар ветеринарної медицини - радіолог та лаборант-радіолог. При недостатній кількості досліджень їх обов'язки виконують інші спеціалісти лабораторії з доплатою 20 - 30% до посадового окладу. У штат додатково вводиться 1 штатна одиниця лікаря ветеринарної медицини на кожні 200 експертиз і 1 штатна одиниця лаборанта ветеринарної медицини на кожні 100 експертиз, за умови, якщо в лабораторії проводиться щоденно понад 350 експертиз. В першу чергу при формуванні штатного розпису лабораторії враховують кількість проведених експертиз. Також враховують проведення додаткових необхідних досліджень, що потребують тривалого часу; здійснення в торгових рядах нагляду за дотриманням ветеринарно-санітарних вимог; приготування необхідних розчинів реактивів; справляння плати за проведені дослідження. Ветеринарно-санітарна експертиза продукції повинна проводитись відповідно до чинних нормативно-правових актів та діючих правил [29].

Міжрегіональне головне управління Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів на державному кордоні є територіальним органом Держпродспоживслужби відповідно їй і підпорядковується. Основне завдання Міжрегіонального головного управління полягає в реалізації повноважень Держпродспоживслужби у галузі ветеринарної медицини та безпечності харчових продуктів. Міжрегіональне головне управління виконує повноваження в зоні обслуговування, яка визначена Держпродспоживслужбою. Відповідно до покладених завдань Міжрегіональне головне управління: на державному кордоні України забезпечує здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про харчові продукти, побічні продукти тваринного походження, корми, здоров'я та благополуччя тварин, вантажів, що ввозяться на митну територію України;

проводить перевірки відповідності вантажів, які пересилаються (ввозяться) на митну територію України; перевіряє документи на вантажі, що пересилаються (ввозяться) на митну територію України, також перевіряє на відповідність вимогам законодавства міжнародні сертифікати; проводить фізичну перевірку вантажів, які ввозяться на митну територію України; забезпечує періодичність перевірок вантажів, затверджену Держпродспоживслужбою, які ввозяться (пересилаються) на територію України; може затримувати вантажі та приймати рішення щодо поводження з вантажами, що не відповідають законодавству, у встановленому законом порядку;

з застосуванням єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» надає митному органу інформацію, яка необхідна для здійснення митних формальностей; використовує в роботі інформаційно-телекомунікаційну систему Держпродспоживслужби; взаємодіє з іншими державними органами, митними органами, організаціями та установами, що уповноваженні на здійснення контрольних або дозвільних функцій відносно переміщення транспортних засобів комерційного призначення, товарів через митний кордон України та іншими зацікавленими особами при проведенні державного контролю вантажів з продуктами, які ввозяться на територію України (також транзитні) з застосуванням механізму «єдиного вікна»;

застосовує ветеринарно-санітарні заходи для захисту території України від занесення збудників хвороб тварин з карантинних зон або з території інших країн; проводить вибірковий та розширений ветеринарно-санітарний контроль товарів; організовує здійснення дезінфекції транспортних засобів, які перетинають державний кордон з країн, в яких існує загроза високого ризику занесення збудників хвороб тварин, які підлягають повідомленню;

здійснює стандартний прикордонний ветеринарно-санітарний контроль товарів; в передбачених законодавством випадках надає платні послуги; відповідно до закону надає адміністративні послуги; на призначеному

прикордонному інспекційному посту організує зберігання оригіналів міжнародного сертифіката та копії загального ветеринарного документа на ввезення і деяких інших документів, що необхідні згідно із законом;

відповідно до законодавства щодо об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду забороняє, обмежує або вилучає з обігу, у тому числі транспортування (переміщення) в разі порушення установлених законодавством ветеринарно-санітарних заходів, якщо такі порушення становлять загрозу, безпосередню загрозу здоров'ю та/або життю людей і тварин; забезпечує оформлення загального документа на ввезення та загального ветеринарного документа на ввезення відповідно до закону;

надає інформацію Держпродспоживслужбі про всі випадки фіксації серед тварин, що транспортуються (переміщуються), хворих, а також підозрілих на захворювання, загиблених від інфекційних захворювань, прийнятті рішення відносно виникнення осередків інфекційних захворювань тварин, затримання об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду, масового отруєння тварин під час транспортування (переміщення);

подає на розгляд Держпродспоживслужбі узагальнену методику застосування законодавства з належних до його повноважень питань, подає пропозиції щодо його вдосконалення; не розголошує інформацію з обмеженим доступом, яка отримана в зв'язку із проведенням державного контролю; на державному кордоні України організує роботу та обладнує призначені пункти пропуску та призначені прикордонні інспекційні пости; здійснює інші повноваження, що не суперечать закону.

Під час виконання покладених завдань у межах зони обслуговування Міжрегіональне головне управління Держпродспоживслужби взаємодіє з органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями, а також підприємствами, організаціями, установами.

Міжрегіональне головне управління Держпродспоживслужби очолює начальник, що призначається на посаду відповідно до законодавства про державну службу Головою Держпродспоживслужби. Начальник Міжрегіонального головного управління має заступників, що призначаються на посаду відповідно до законодавства про державну службу Головою Держпродспоживслужби. Державними інспекторами та державними ветеринарними інспекторами є за посадами співробітники Міжрегіонального головного управління, яким доручено виконання заходів державного контролю. Склад Міжрегіонального головного управління Держпродспоживслужби за дозволом Міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства затверджується Головою Держпродспоживслужби. Головою Держпродспоживслужби затверджуються також штатний розпис та кошторис Міжрегіонального головного управління. В визначених Кабінетом Міністрів України межах граничної чисельності працівників для територіальних органів Держпродспоживслужби, голова Держпродспоживслужби затверджує чисельність працівників Міжрегіонального головного управління [31].

Державне підприємство «Сумська біологічна фабрика» – один з лідерів на ринку України з більше ніж 85-річною історією по виробництву біопрепаратів. Підприємство підпорядковується (входить до складу) Державній службі України з питань безпечності харчових продуктів і захисту споживачів. Базова спеціалізація підприємства – це виробництво імунобіологічних, діагностичних і лікувальних препаратів для ветеринарної медицини. Це препарати для діагностики і профілактики особливо небезпечних хвороб тварин і птиці бактеріальної та вірусної етіології. Мета підприємства – забезпечення ветеринарних заходів, що спрямовані на підвищення рентабельності тваринницьких господарств країни, найповніше збереження поголів'я тварин і в кінцевому підсумку - забезпечення високоякісною продукцією тваринництва населення. Клієнтами біофабрики є великі фермерські господарства, аграрні холдинги, мережі ветеринарних аптек, птахофабрики, кролеферми, оптові компанії, які спеціалізуються на реалізації ветеринарних препаратів, державні лікарні ветеринарної медицини та лабораторії України, а також компанії Азербайджану, Молдови, Казахстану і Таджикистану. На біофабриці впроваджена Система управління якістю, що відповідає вимогам ДСТУ ISO9001-2009, яка сертифікована в системі УкрСЕПРО, що забезпечує повне задоволення вимог і побажань клієнта та гарантовану якість продукції. В установі постійно проводиться вдосконалення технологій виробництва і розширення номенклатури продукції, яка випускається, вдосконалення системи управління якістю [87].

Державне підприємство “Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин”

Державне підприємство утворено у відповідності до наказу Міністерства аграрної політики України для проведення в Україні комплексу заходів з реєстрації і ідентифікації сільськогосподарських тварин [7, 76]. Установа належить до сфери управління Держпродспоживслужби.

Ідентифікація тварин, яка впроваджена на державному рівні, є одним із базових методів, що використовують у світі для відслідковування походження тваринницької продукції від її виробника впродовж всього життя тварини до потрапляння її продукції на стіл споживачеві. Вона є головним принципом системи аналізу ризиків, небезпечних чинників і контролю у критичних точках (НАССР), без чого ця система буде неефективна.

Як і уряд кожної цивілізованої країни Уряд України, піклується про здоров'я й безпеку свого народу. Зростання числа епізоотій серед тварин спонукають до життя відповідних заходів. Для забезпечення надійного захисту населення від особливо небезпечних інфекцій, першочергово – через гарантію належної безпечності і якості тваринницької продукції для здоров'я людей.

Міністерство аграрної політики України формує загальні принципи державної політики в сфері реєстрації і ідентифікації тварин, формує єдину державну базу даних – Реєстр тварин; Держпродспоживслужба – контролює ветеринарно-санітарний стан господарств, переміщення тварин, стан здоров'я

тварин; ДП “Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин” – проводить комплекс робіт з ідентифікації та реєстрації тварин. Агентством започатковано роботу з ідентифікації великої рогатої худоби у 2002 році, а з 2005 року впроваджуються схожі системи для кіз, свиней, овець та коней.

Остаточною метою впровадження ідентифікації тварин є створення в Україні відповідної системи відслідковування етикетування та походження тваринницької продукції, що буде сприяти отриманню достовірної інформації про умови їх виробництва, забезпеченню населення України безпечними та високоякісними м'ясо-молочними продуктами, підвищенню довіри споживачів до якості продукції.

Лише тоді, коли всі тварини, які утримуються або знаходяться на території країни, внесені до автоматизованої державної бази даних та перебувають під постійним ветеринарно-санітарним контролем, є можливість гарантувати безпеку здоров'я населення. Власники сільськогосподарських тварин, які утримують їх для реалізації та отримання певного виду продукції (м'яса або молока) тощо, повинні гарантувати покупцям безпечність та якість своєї продукції та забезпечити проведення реєстрації та ідентифікації належних їм тварин.

Загальні принципи управління державними підприємствами у сфері Держпродспоживслужби

Державні підприємства, функції з управління якими здійснює Держпродспоживслужба, беруть участь у реалізації функцій держави у сферах захисту прав споживачів, ветеринарної медицини, виробництва ветеринарних препаратів, забезпечення екологічного, епізоотичного та ветеринарно-санітарного благополуччя в Україні, перевезення, збирання, зберігання, переробки, оброблення, знешкодження, видалення та утилізації побічних продуктів тваринного походження, небезпечних та непридатних харчових продуктів і кормів, проведення наукових досліджень, державної реєстрації, здійснення контролю за якістю та безпечністю імунобіологічних препаратів, проведення експертизи, стандартизації, сертифікації та апробації ветеринарних препаратів, преміксів, кормових добавок, кормів рослинного і тваринного походження, ветеринарних імунобіологічних засобів, ідентифікації та реєстрації тварин, здійснення діяльності на ринку зерна України.

Визначення чітких цілей діяльності суб'єктами господарювання.

Держава, як власник, через уповноважений орган управління в особі Держпродспоживслужби чітко та прозоро визначає комерційні цілі діяльності державних підприємств, які відображаються в звітності з управління об'єктами державної власності, який щоквартально подається Держпродспоживслужбі.

Паритетність в регулюванні державними підприємствами.

Державні підприємства мають здійснювати свою комерційну діяльність відповідно до загальних положень діяльності недержавних суб'єктів

господарювання, на конкурентних умовах та за комерційними принципами.

Розмежування функцій власника і регулятора.

Держава здійснює управління та контроль без втручання в операційну діяльність державних підприємств.

Засновником державних підприємств є держава в особі Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

Держпродспоживслужба діє як уповноважений орган управління з урахуванням наданих законодавством та положенням про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, яке затверджене постановою Кабінету Міністрів України № 667 від 02.09.20 Н повноважень. У статутах державних підприємств закріплюється чіткий розподіл повноважень між Держпродспоживслужбою і керівником державного підприємства.

Професійність в управлінні суб'єктами господарювання.

Керівники державних підприємств призначаються на посаду з урахуванням їх навиків, знань та досвіду. Керівник призначається на посаду Держпродспоживслужбою на умовах, визначених у контракті, в якому зазначаються строк контракту, права, обов'язки і відповідальність керівників, умови його матеріального забезпечення, порядок та умови розірвання контракту та звільнення його з посади.

Функціонування при дотриманні прозорості.

З метою забезпечення відповідальності та зниження корупційних ризиків державні підприємства звітують про свою діяльність та забезпечують прозорість шляхом обов'язкового оприлюднення інформації про свою діяльність, визначену відповідно до законодавства та статуту.

Соціальна відповідальність державних підприємств.

Державні підприємства, що віднесені до сфери управління Держпродспоживслужби, є важливою ланкою в процесі виконання соціальних завдань, які не можуть у повній мірі виконуватись підприємствами недержавного сектору та у зв'язку з чим, за реалізацію яких відповідає держава.

Основні механізми управління, через які Держпродспоживслужба в особі державних підприємств реалізує основні засади політики власності.

Відповідно до принципу винятковості державної власності Держпродспоживслужба щорічно, за результатами здійснення функцій державними підприємствами, розглядає питання доцільності перебування державних підприємств у Переліку об'єктів державної власності, які не підпадають під приватизацію. Щодо державних підприємств, які не виконують свої функції, Держпродспоживслужбою розглядається рішення про: передачу в концесію; державно-приватне партнерство; приватизацію; передачу в комунальну власність; реорганізацію або припинення.

Відповідно до принципу чітких цілей діяльності державних

підприємств Держпродспоживслужба контролює досягнення комерційних цілей державними підприємствами, які відображаються в звітності з управління об'єктами державної власності та фінансовій звітності виходячи з наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 205 від 02.03.2015 «Про затвердження Порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки» та постанови Кабінету Міністрів України від 19.06.2007 № 832 «Про затвердження Порядку здійснення контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності».

Комерційні цілі встановлюються для діяльності державних підприємств, що здійснюється з метою отримання прибутку на основі їх фінансових планів, що забезпечує: довгостроковий розвиток підприємства; підвищення інвестиційної діяльності; сталий прибуток від діяльності та його збільшення.

Відповідно до принципу паритетності Держпродспоживслужба здійснює управління державними підприємствами відповідно до законодавства та з урахуванням міжнародних принципів корпоративного управління та контролює дотримання ними конкурентних умов та комерційних принципів.

Принцип розмежування функцій власника і регулятора забезпечується через: здійснення Держпродспоживслужбою таких основних повноважень: визначення основних напрямів діяльності державних підприємств; внесення змін до статутів державних підприємств, зокрема в частині розподілу повноважень органів управління; інших повноважень, визначених законодавством та статутом державних підприємств.

Держава має право, зокрема, на: отримання частини чистого прибутку; отримання інформації та щоквартальної звітності про фінансово-господарську діяльність державних підприємств, також щоквартальне отримання інформації про результати фінансово-господарської діяльності державних підприємств та стану виконання ними фінансових планів і платоспроможності.

Здійснення керівниками державних підприємств таких основних повноважень: організація виконання рішення Держпродспоживслужби; здійснення управління поточною діяльністю державного підприємства; виконання основних завдань державного підприємства та досягнення очікуваних результатів його діяльності; вирішення питань управління філіями, представництвами, іншими структурними підрозділами; надання на вимогу Держпродспоживслужби звіту про виконання цих повноважень.

Відповідно до принципу функціонування при дотриманні транспарентності державні підприємства мають бути публічними. Звітування державними підприємствами здійснюється відповідно до «Порядку оприлюднення інформації про діяльність державних унітарних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, а також господарських товариств, 50 і більше

відсотків акцій (часток) яких належать господарським товариствам, частка держави в яких становить 100 відсотків», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09.11.2016 № 1067, та забезпечується проведенням щорічних незалежних аудиторських перевірок фінансової звітності державних підприємств та позапланових перевірок їх фінансово- господарської діяльності у разі зміни керівників.

Максимальна прозорість фінансової документації, аудиторські перевірки, опублікування фінансових планів та звітів з їх виконання та установчих документів істотно підвищують довіру до державних підприємств.

Виконання цього принципу здійснюється через розміщення на офіційних веб-сайтах державних підприємств такої інформації: політика власності;

цілі діяльності державного підприємства та стан їх досягнення; квартальна, річна фінансова звітність державних підприємств, за наявності включаючи видатки на здійснення некомерційних цілей державної політики і джерел їх фінансування;

висновки (аудиторські) щодо річної фінансової звітності підприємства; статuti державних підприємств у чинних редакціях, а також у попередніх редакціях;

біографічна довідка (включно професійну характеристику) керівників державних підприємств (враховуються вимоги законодавства щодо захисту персональних даних);

річні звіти керівників підприємств;

структура, принципи формування і розміри винагороди керівників державних підприємств, включаючи компенсаційні пакети і додаткові блага, а саме кошти, нематеріальні чи матеріальні цінності, послуги, інші види доходу, якщо такий дохід не пов'язаний з виконанням обов'язків трудового найму та не є заробітною платою або не є винагородою згідно цивільно-правових договорів (угод), на отримання яких вони мають право або які вони отримують під час виконання посадових обов'язків або у зв'язку із звільненням;

рішення Держпродспоживслужби стосовно державних підприємств; опис передбачуваних суттєвих факторів ризику, які можуть вплинути на результати діяльності підприємства та операції і заходи щодо управління такими ризиками данні про договори, учасниками яких є державні підприємства, інформації про які підпадає висвітленню згідно закону України «Про відкритість використання публічних коштів»;

відкрита інформація про зобов'язання та операції державних підприємств з місцевим та державним бюджетом, місцевими та державними установами, організаціями та підприємствами, включаючи договірні зобов'язання державних підприємств (нефінансові та фінансові), що з'являються у результаті державно- приватного партнерства.

Забезпечення принципу соціальної відповідальності передбачає вжиття всіх необхідних заходів державними підприємствами для: розвитку та

реалізації власного потенціалу трудового колективу, створення оптимальних умов для роботи; недопущення дискримінації в трудових відносинах; забезпечення енергоефективності; мінімізації шкідливого впливу на навколишнє середовище; мінімізації будь-якої співпраці з установами, підприємствами та організаціями, що є резидентами держави, визнаної державою-агресором Верховною Радою України.

Очікувані результати виконання основних засад політики власності державних підприємств.

Реалізація цих засад забезпечить умови для ефективного управління державними підприємствами, підвищення ефективності їх діяльності, що позитивно вплине на національну економіку та бізнес-середовище, а також сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості України для міжнародних партнерів та інвесторів. Також реалізація цих засад, дозволить збільшити обсяг надходжень до Державного бюджету України.

У разі зміни законодавства, ці основні засади політики власності державних підприємств підлягають невідкладному перегляду, в тому числі в частині повноважень керівників та Уповноваженого органу управління [25].

Питання для самоконтролю

1. На які групи можна поділити установи ветеринарної медицини в залежності від їх функцій?
2. Дайте характеристику відомчій службі ветеринарної медицини
3. Яка структура, функції, діяльність центрального апарату Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів?
4. Які науково-дослідні установи функціонують в структурі Держпродспоживслужби?
5. Дайте характеристику Головному управлінні Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів в області
6. Яка структура, завдання, штат районної, (міської) державної лікарні ветеринарної медицини?
7. Дайте характеристику Регіональній державній лабораторії Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів
8. Якій установі підпорядковується Державна лабораторія ветеринарно-санітарної експертизи на ринку?
9. Які завдання виконує Міжрегіональне головне управління Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів на державному кордоні?
10. Яке значення має діяльність Державного підприємства “Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин”?
11. Які державні біофабрики в структурі Держпродспоживслужби ви знаєте?

4. ОБЛІК, ЗВІТНІСТЬ ВЕТЕРИНАРНЕ ДІЛОВОДСТВО

Геоінформаційні системи у ветеринарній медицині. Складовою інформаційного середовища, яке забезпечує обґрунтоване прийняття рішень у сфері ветеринарної епідеміології, є географічна інформація. При цьому геоінформаційні технології (ГІТ) включають географічно координовану інформацію, забезпечують широкі можливості для представлення та аналізу його результатів у зручному для користувачів у вигляді: атласів, графіків, карт, серій карт, діаграм, профілів.

Геоінформаційна система (ГІС) – комп’ютерна технологія, яка дозволяє поєднати модельне зображення території (схем, космо-, аерозображень земної поверхні, електронне відображення карт) з інформацією табличного типу (економічні показники, епізоотичні дані, статистичні дані, списки). Під геоінформаційною системою розуміють також систему керування просторовими даними та атрибутами, асоційованими з ними.

Ветеринарна картографія є одним з напрямків використання ГІС, що досліджує вплив навколишнього середовища на продуктивність та здоров’я тварин, а також географічні фактори, що обумовлюють характер розповсюдження та особливості перебігу хвороб, умови виникнення на конкретних територіях.

Перспективним вважається створення і використання ГІС в оперативному обліку даних щодо просторового розповсюдження зоонозів і інфекційних захворювань тварин. Роботи по створенню ГІС у галузі ветеринарної медицини проводяться і в Україні. Сучасні ГІС пропонують безперервно прогресуючі та повноцінні функціональні можливості для вирішення завдань практичної ветеринарної медицини, пов’язаних з прогнозом і оперативним аналізом епідемій та епізоотій. Яскравим прикладом цього є візуалізація динаміки спалахів АЧС в Україні з 2012 року, яка показана на інформаційному порталі «Африканська чума свиней» (<https://www.asf.vet.ua/>). Застосування інформаційних технологій і ГІС виносить на новий рівень організацію і проведення відбору зразків (патматеріалу) при проведенні моніторингу хвороб. При цьому можна використовувати мобільні застосунки, які здійснюють також геолокацію місця відбору (Ericollect 5).

Міжнародні неурядові організації ГІС. На сьогодні існує ряд міжнародних асоціацій, що об’єднали фахівців областей сфери охорони здоров’я та ветеринарної медицини, що активно використовують ГІС-методи для аналізу даних. Серед таких асоціацій представлена GisVET (протягом останнього часу – GEOVET). Це – неформальна організація, що була заснована лідерами у використанні ГІС у галузі ветеринарної медицини (P. Durg, A. Gattrell, M. Ward, A. Lawson). Під егідою GEOVET проводяться конференції (починаючи з 2001 р. один раз на 3 роки), які являються міжнародним форумом для наукових спеціалістів, котрі використовують методи моделювання в галузі

ветеринарної медицини та ГІС-аналізу. Результати даних конференцій публікуються в журналах «Spatial and Spatio-temporal Epidemiology» та «Preventive Veterinary Medicine».

GnosisGIS – інша відома організація, комерційна асоціація, що об'єднує спеціалістів у сфері охорони здоров'я та ветеринарної медицини та спеціалізується на виявленні (переважно паразитарних) природних осередків захворювань при використанні даних дистанційного зондування Землі. Суть методики полягає в аналізі супутникових знімків, які характеризують наявність біомаси (індекс NDVI), вологості, температури на досліджуваній території і виокремленні ареалів, що підходять по сукупності кліматичних умов для розмноження певних видів збудників хвороб. Такий підхід називається методом «екологічних ніш».

Автоматизовані інформаційні системи управління ветеринарними установами. Є цілий ряд комп'ютерних програм, які використовуються для організації роботи клінік ветеринарної медицини: Андіаг; Ветеринар 2013, Ветбізнес, ВетКлінікаПро, E-note.

Створені та успішно застосовуються *ветеринарні автоматизовані інформаційні системи* в державних установах ветеринарної медицини: Єдиний державний реєстр тварин (Animal id), ІС Інспекцій та реєстрів, ІС оформлення та обліку ветеринарних документів (Єдиний державний реєстр ветеринарних документів), ІС Проведення протиепізоотичних заходів, Національна база лабораторних досліджень.

Єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі". Відомості про результати здійснення ветеринарно-санітарного контролю вносяться в електронній формі державним ветеринарним інспектором в єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" засвідчені електронним цифровим підписом впродовж термінів, встановлених ст. 319 Митного кодексу України. В автоматичному режимі єдиний державний інформаційний веб-портал "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" формує та надсилає митному органу, декларанту (уповноваженій особі) та відповідному уповноваженому державному органу повідомлення про: створення єдиного вікна - це створення єдиного майданчика, де в електронному режимі відбувається комунікація між митницею, контролюючими станціями та заявником. Така процедура митного контролю - це зручний інструмент комунікації бізнесу із державними органами. Це економія і коштів і часу. До того ж, якщо фізичний огляд товару не потрібен, то все митне оформлення завершується на етапі електронної комунікації.

Інформаційні системи та реєстри у ветеринарній медицині

Облік і звітність у державних установах ветеринарної медицини здійснюється через програму «Ветеринарія». Програма дає можливість складати плани профілактичних протиепізоотичних заходів, проводити різносторонній аналіз планів. Облік і звітність не обмежується

загальноприйнятими формами. Можна обрати безліч варіантів, наприклад: «Звіт про організацію оздоровчих заходів по лейкозу по району». Все буде залежати від вимог та епізоотичної ситуації по певній території.

З метою зменшення до мінімуму помилок та відмов при наданні адміністративних послуг, пришвидшення процедур видачі ветеринарних документів, а також надання доступу до інформації суб'єктам господарювання щодо наданих їй ветеринарних та адміністративних послугах за дорученням Держпродспоживслужби Державним підприємством «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин» для роботи в «Єдиному державному реєстрі ветеринарних документів» був створений персональний кабінет суб'єкта господарювання. Через «Єдиний державний реєстр ветеринарних документів» наразі видається переважна більшість ветеринарних документів.

Функціонал персонального кабінету дає можливість суб'єкту господарювання: за допомогою кваліфікаційного електронного підпису (КЕП) підписувати заявки, що дозволяє відійти від паперового документообігу; згенерувати та надіслати на робоче місце уповноваженого лікаря ветеринарної медицини через мережу інтернет заявку на оформлення ветеринарних довідок, ветеринарного свідоцтва Форми №1 та №2 і міжнародних ветеринарних сертифікатів, що зменшує кількість контактів посадових осіб, суб'єктів господарювання та уповноважених лікарів ветеринарної медицини; отримати перелік необхідної інформації для оформлення певного ветеринарного документа, що дозволить зменшити кількість відмов у наданні адміністративної послуги; більш раціонально використовувати свої ресурси та контролювати стан розрахунків за адміністративні послуги; пройти перевірки на достовірність та повноту інформації з інших інформаційних систем Держпродспоживслужби, яка проводяться суб'єктами надання адміністративних послуг під час формування ветеринарного документа – це дозволить зменшити корупційні ризики та зменшити вірогідність безпідставних відмов у наданні ветеринарних послуг; використовувати технічну підтримку та гарячу лінію при роботі в персональному кабінеті; сформував суб'єкту господарювання зручні звіти.

З іншої сторони отримання заявок через Персональні кабінети дадуть можливість уповноваженому лікарю ветеринарної медицини: на основі заяви за кілька хвилин формувати ветеринарний документ, що значно зменшить час для надання адміністративної послуги; оперативно інформувати суб'єкта господарювання щодо часу надання відповідних послуг; що є надзвичайно важливим під час роботи в період карантину (надзвичайного, воєнного стану) оптимально запланувати графік заходів для безпосереднього огляду підконтрольних об'єктів;

Порядок видачі ветеринарних документів

Видача ветеринарних документів для переміщення продукції тваринного походження, тварин, інших об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю здійснюється з метою захисту людей від хвороб,

спільних для людей і тварин та охорони території України від занесення хвороб тварин з території інших держав або карантинних зон, а також недопущення наявності залишкових кількостей забруднюючих речовин та ветеринарних препаратів у продуктах тваринного походження.

При переміщенні тварин, продукції тваринного походження, інших об'єктів державного контролю вони супроводжуються такими ветеринарними документами: під час переміщення за межі України - міжнародні ветеринарні сертифікати; під час переміщення за межі областей, м. Києва, міст, районів (за виключенням харчових продуктів рослинного та тваринного походження призначених для споживання людиною) - ветеринарні свідоцтва (в Україні - форми № 1 та 2); при транспортуванні в межах району (за винятком призначених для споживання людиною харчових продуктів тваринного та рослинного походження) - ветеринарні довідки. Отримання вищезазначених документів не є обов'язковим у разі переміщення через відкриті на території морських портів пункти пропуску через державний кордон, фуражного зерна для подальшого вивезення за межі території України.

Видача ветеринарних документів здійснюється уповноваженими лікарями ветеринарної медицини та державними інспекторами ветеринарної медицини: державних установ ветеринарної медицини; головних управлінь Держпродспоживслужби в областях та місті Києві; міжрегіональних головних управлінь Держпродспоживслужби на державному кордоні. Ветеринарно-санітарні паспорти на тварин та ветеринарні довідки можуть також видавати ліцензовані лікарі ветеринарної медицини. Приймається рішення про видачу ветеринарного документа на основі результатів безпосереднього огляду товару (ветеринарно-санітарний огляд харчових продуктів, кормів та інших об'єктів державного контролю, клінічний огляд тварин), що проводиться після звернення заявника. На підставі експертних висновків державних лабораторій Держпродспоживслужби приймається рішення щодо видачі ветеринарного документа для обігу об'єктів державного контролю (за винятком переміщення живих тварин у межах України).

Заявник повинен створити можливості для безпосереднього огляду об'єкта державного контролю. Ветеринарні документи видаються лише за умов дотримання чинних вимог до перевезення відповідних вантажів.

При прийнятті рішення про видачу ветеринарного документа, посадові особи враховують ветеринарно-санітарний стан об'єкта та епізоотичну ситуацію на потужності (на об'єкті), певній території. Також перевіряють наявність необхідних ветеринарних обробок, умов карантинування тварин, експертних висновків (у разі експорту) або результатів необхідних досліджень (при переміщенні у межах України).

За результатами перевірки поданих документів та безпосереднього огляду товару суб'єкти, приймають рішення щодо видачі відповідного ветеринарного документа чи про відмову в його видачі. Не більше ніж через місяць з часу подання документів на розгляд ветеринарний документ

видається заявнику. У випадку прийняття рішення про відмову у видачі ветеринарного документа заявнику надсилається поштовим відправленням з описом вкладення або надається особисто, в установлений термін у письмовому вигляді повідомлення щодо відмови у наданні документа з обов'язковим переліком підстав, передбачених законом щодо такої відмови.

Підставою для анулювання та відмови у видачі ветеринарних документів є: відсутність можливості безпосереднього огляду об'єкта державного ветеринарно-санітарного контролю; недотримання передбачених законодавством ветеринарно-санітарних заходів; ускладнення епізоотичної ситуації на відповідній потужності (об'єкті), території; відсутність документального підтвердження ветеринарно-санітарного стану об'єктів та епізоотичного благополуччя місцевості походження; відсутність необхідної ветеринарної обробки тварин, відповідних досліджень та експертного висновку, їх карантинування.

Ветеринарні документи видаються на основі раніше виданих ветеринарних документів для забезпечення простежуваності у разі коли вантаж розподіляється на частини. Супроводжуються оригіналами міжнародних ветеринарних сертифікатів, які видав уповноважений лікар ветеринарної медицини або державний інспектор ветеринарної медицини на основі звернення уповноваженої особи або власника вантажу, товари, що вивозяться за межі території України. Затверджуються наказом Мініекономіки опис бланків, правила заповнення ветеринарних документів, форми бланків ветеринарних документів, вимоги до обліку ветеринарних документів, правила зберігання та списання ветеринарних документів, порядки видачі міжнародних ветеринарних сертифікатів. В установленому законодавством порядку дії установ ветеринарної медицини та посадових осіб державних органів можуть бути оскаржені [59].

Ветеринарні документи включають також ветеринарно-санітарні паспорти на тварин та ветеринарні картки. З метою державного ветеринарно-санітарного контролю видача відповідних ветеринарних документів на корми здійснюється виключно у таких випадках: якщо передбачена зовнішньоекономічним договором (контрактом) вимога про наявність відповідного ветеринарного документа; за запитом особи, що здійснює транспортування даного об'єкта державного ветеринарно-санітарного контролю; надання такого документа вимагають компетентні органи держави-імпортера або якщо передбачена законодавством держави-імпортера вимога про наявність відповідного ветеринарного документа. Видача відповідних ветеринарних документів здійснюється на платній основі.

Порядок оформлення і видачі сертифіката здоров'я під час експорту харчових продуктів нетваринного походження

При експорті харчових продуктів нетваринного походження, призначених для споживання людьми, підконтрольних Держпродспоживслужбі, оформлюється сертифікат здоров'я (для прикладу

олія, кондитерські вироби, спеції та прянощі, борошно, консервовані фрукти та овочі, чай, сік, какао-порошок, кава смажена, вироби з макаронного тіста, варення, джеми, дієтичні добавки, соуси, гірчиця, пиво, вина, вода мінеральна, напої тощо). Видається сертифікат здоров'я на вимогу оператора ринку на вироблені харчові продукти на зареєстрованих відповідно до вимог законодавства про безпечність та деякі показники якості харчових продуктів потужностях, на вантаж з харчовими продуктами нетваринного походження, які експортуються. Його видає та засвідчує підписом державний інспектор територіального органу Держпродспоживслужби, де зазначається його прізвище, ім'я, по-батькові, печатка цього органу. Розмір плати за видачу сертифіката здоров'я складає 0,05 місячного розміру мінімальної заробітної плати, яка встановлена в день звернення оператора ринку по закону. Сертифікат здоров'я заповнюється англійською мовою в 2 примірниках. Перший екземпляр (оригінал) видається оператору ринку, другий (копія) також з оригінальною печаткою, зберігається в територіальному органі Держпродспоживслужби.

Переліки уповноважених оформляти сертифікат здоров'я державних інспекторів, оприлюднені на веб-сайтах Головних управлінь Держпродспоживслужби в областях. Чисельність таких інспекторів повинна бути не менше 2. В Головних управліннях повинен бути журнал реєстрації видачі сертифікатів здоров'я, які відповідним чином скріплені печаткою, пронумеровані та прошнуровані. Номери сертифікатів здоров'я забезпечують простежуваність вантажу згідно із записами у журналі.

В номері сертифіката міститься три пари цифр (Для прикладу 01-06-XXX): де перша пара цифр означає порядковий номер області чи міста Києва; друга – порядковий номер (міста) району; третя – власне порядковий номер сертифіката.

Порядок видачі сертифіката здоров'я

Оператор ринку харчових продуктів, який бажає отримати міжнародний сертифікат на партію харчових продуктів нетваринного походження, які потрібно експортувати, подає звернення про видачу міжнародного сертифіката до Головного управління Держпродспоживслужби в області. В зверненні зазначається наступне: опис харчових продуктів з інформацією, передбаченою формою сертифіката здоров'я для харчових продуктів нетваринного походження, затвердженою Держпродспоживслужбою; країна, до якої планується проводити експорт харчових продуктів; інформація щодо відповідності спеціальних вимог до цих продуктів (наприклад необхідності ухвалення експортної потужності, лабораторні дослідження перед відправленням вантажу, ведення реєстрів експортерів). Якщо є інформація чи факти, які говорять про відсутність у країні призначення спеціальних вимог (наприклад, відповідні положення не містяться в зовнішньоекономічному контракті/договорі) або такі спеціальні вимоги невідомі оператору ринку харчових продуктів, про це зазначається у

зверненні; якщо на потужності позапланові та планові заходи державного контролю не здійснювалися впродовж останніх 12 місяців, де проводиться виробництво даних харчових продуктів, які спрямовані на експорт, оператор ринку харчових продуктів надає окреме звернення про проведення Держпродспоживслужбою заходу державного контролю потужності оператора ринку поза планом. Заява оператора ринку доповнюється: копіями документів, що вимагає компетентний орган країни призначення вантажу (при наявності), що засвідчують наявність спеціальних вимог; копія зовнішньоекономічного контракту чи договору; копії інших документів, що містять характеристики транспортного засобу та вантажу харчових продуктів (за наявності - інвойс, товаро-транспортна накладна специфікація харчового продукту, CMR).

Відповідний територіальний орган Держпродспоживслужби видає міжнародний сертифікат після проведення безпосередньої перевірки вантажу на відповідність вимогам країни призначення в наступний робочий день за днем одержання звернення оператора ринку за відповідною формою, а у випадку наявності – за погодженою між компетентними органами формою сертифікату здоров'я або за встановленою законодавством країни призначення.

Винятками із зазначеного терміну видачі сертифікату здоров'я є наступні випадки: оператор ринку харчових продуктів у зверненні наводить спеціальні вимоги до харчових продуктів, опубліковані на офіційному сайті Держпродспоживслужби у відповідному розділі або встановлені компетентним органом країни призначення. В такому випадку видача сертифіката здоров'я проводиться із врахуванням терміну виконання спеціальних вимог компетентного органу країни призначення, (до прикладу лабораторних досліджень, перевірка вантажу на відповідність вимогам країни призначення), але не довше наступного робочого дня після здійснення потрібних зобов'язань; необхідність проведення позапланового заходу державного контролю об'єкта оператора ринку, який проводиться протягом 5 робочих днів з дня, наступного після дня отримання звернення оператора ринку харчових продуктів. Державний інспектор видає сертифікат здоров'я на основі результатів проведеного позапланового заходу державного контролю оператора ринку не пізніше слідуючого робочого дня після його закінчення.

Організація ідентифікації і реєстрації тварин

Реєстрація господарства. Перед початком проведення ідентифікації і реєстрації тварин суб'єкти господарювання та власники тварин, в господарствах яких тварини тимчасово або постійно перебувають, зобов'язані реєструвати свої господарства в Реєстрі тварин. Власник тварин для реєстрації господарства подає заповнену реєстраційну картку господарства через агента Агентству з ідентифікації і реєстрації тварин. Дані реєстраційної картки господарства до Реєстру тварин вносить Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин. В 7-денний термін власник повинен подати через агента

Агентству з ідентифікації і реєстрації тварин заяву про внесення змін до реєстраційної картки господарства, при зміні занесених до реєстраційної картки даних про господарство.

Оформлення замовлення. Власник для проведення ідентифікації і реєстрації тварин подає замовлення установленої форми на проведення ідентифікації і реєстрації тварин. Замовлення подається агенту з підписом власника або уповноваженої ним особи.

Облік ідентифікованих тварин в господарстві. На власника покладені обов'язки вести облік ідентифікованих тварин у господарстві. Він проводиться за допомогою ведення книги обліку тварин господарства. У господарствах юридичних осіб облік тварин ведеться відповідальною особою господарства та агентом з ідентифікації тварин у господарствах фізичних осіб, що проводить свою діяльність на території, де розташоване господарство, в якому утримуються тварини.

Реєстрація тварин в Реєстрі ідентифікованих тварин. Власник зобов'язаний заповнити реєстраційну картку великої рогатої худоби після прикріплення тварині бирок, за виключенням таких розділів: «Дані про стан здоров'я тварини» та «Дані для ветеринарної картки» і передати її агенту з ідентифікації тварин. Агент в свою чергу передає заповнену реєстраційну картку ВРХ у державну установу ветеринарної медицини, яка контролює господарство, де утримуються тварини. Заповнює розділи реєстраційної картки ВРХ «Дані про стан здоров'я тварини» та «Дані для ветеринарної картки» спеціаліст державної установи ветеринарної медицини, внесені дані засвідчує печаткою державної установи ветеринарної медицини та своїм підписом і передає агенту з ідентифікації тварин заповнену реєстраційну картку ВРХ.

Здійснює перевірку заповненої реєстраційної картки ВРХ агент з ідентифікації тварин, після засвідчення картки своїм підписом надсилає її до ДП «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин». ДП «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин» на основі отриманої реєстраційної картки ВРХ вносить дані до Реєстру тварин про стан здоров'я та тварину. Дата занесення інформації про тварину до Реєстру тварин буде датою реєстрації тварини в ньому.

Паспорт великої рогатої худоби - документ суворого обліку, що є супровідним документом при будь-якому переміщенні тварини та містить дані відносно тварини, її власників, переміщення, місцезнаходження і реєстрації в Реєстрі тварин.

Паспорт містить наступні дані: дані про тварину: ідентифікаційний №, робочий №, кличка, дата народження, код породи та її найменування, стать; дані про паспорт: назва ДП «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин» та номер, серія, дата видачі паспорта; дані про батьків: ідентифікаційні номери, коди порід та їх найменування, клички; дані про переміщення тварин; дані про господарство та власника тварини, де вона народилась та знаходиться.

Державним підприємством «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин» здійснюється оформлення та видача паспорта на тварину після реєстрації тварин в Реєстрі тварин. Данні про всі здійснені переміщення тварини вносяться відповідальною особою господарства чи власником тварини на зворотний бік паспорта. Власник видає паспорт в ДП «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин» при падежі, загибелі, забою, утилізації тварини, яке зі своєї сторони анулює його та забезпечує його утилізацію. Коли тварина відправляється на забійний пункт чи підприємство з санутилізації, м'ясокомбінат відповідальна особа останнього повинна також повернути в ДП «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин» паспорт та бирки. У разі втрати чи пошкодження паспорта на основі заяви власника тварин проводиться його обмін ДП «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин».

Ветеринарна картка до паспорта великої рогатої худоби.

Ветеринарна картка є документом суворого обліку, що містить дані відносно стану здоров'я тварини, фактів проведення діагностичних досліджень, вакцинацій, профілактичних обробок та ветеринарно санітарного стану господарства, в якому перебуває тварина та є додатком до паспорта великої рогатої худоби. На основі даних, внесених фахівцем державної установи ветеринарної медицини, ДП «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин» здійснює оформлення ветеринарної картки (її друк). Надсилається оформлена до паспорта великої рогатої худоби ветеринарна картка ДП «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин» до відповідної установи ветеринарної медицини в 7-денний термін, спеціаліст якої підтверджує своїм підписом та печаткою державної установи ветеринарної медицини дані, внесені до неї.

Обмін ветеринарної картки здійснюється у випадку: зміни епізоотичної ситуації в господарстві; закінчення терміну дії ветеринарної картки; зміни епізоотичної ситуації в зоні походження тварини; зміни господарства, у якому перебуває тварина; зміни стану здоров'я тварини; експорту тварини; якщо записи на ній неможливо прочитати, пошкодження ветеринарної картки. Спеціаліст державної установи ветеринарної медицини для здійснення обміну ветеринарної картки, зобов'язаний надіслати до державного підприємства «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин» через агента з ідентифікації тварин ветеринарні картки, які підлягають обміну та «Дані для оформлення і видачі ветеринарної картки». На підставі отриманих документів державне підприємство «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин» здійснює в обмін на попередню оформлення на тварину нової ветеринарної картки та надсилає її до державної установи ветеринарної медицини, спеціаліст якої видає власнику тварини картку в 7-денний термін після засвідчення своїм підписом і печаткою.

Ветеринарна картка на здорову тварину має зелений колір, видається на тварину, яка надходить із з місцевості, благополучної щодо особливо небезпечних і карантинних хвороб та господарства, благополучного щодо бруцельозу, лейкозу, туберкульозу, лептоспірозу й інших заразних хвороб.

Ветеринарна картка жовтого кольору видається на тварин, які під час досліджень позитивно реагують на бруцельоз, туберкульоз, лептоспіроз, лейкоз і є не придатними для подальшого розведення та направляються на забійні підприємства. Забороняється використання тварин, на які видано ветеринарну картку жовтого кольору, для відтворення та приймання і продажу молока, молочної сировини.

Якщо прийнято рішення про утилізацію тварини спеціалістом державної установи ветеринарної медицини і на тварину видано паспорт великої рогатої худоби, тоді ветеринарна картка до паспорта не видається. В такому випадку спеціаліст, що дійшов такого висновку, робить записи про причину утилізації, дату внесення записів, необхідність утилізації тварини у поле «Особливі відмітки» паспорта великої рогатої худоби.

Переміщення тварин. На переміщення тварини власник має право тільки в тому випадку, якщо на неї виданий паспорт та ветеринарна картка і вона ідентифікована двома бирками.

Власник тварини зобов'язаний від часу прибуття тварини в господарство чи вибуття з господарства: надати реєстраційну картку переміщень тварини в «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин» не пізніше 7-денного терміну після події; внести записи на зворотну сторону паспорта тварини; отримати нову ветеринарну картку до паспорта (при необхідності); простежити за тим, щоб паспорт супроводжував тварину при її переміщенні.

Реєстр тварин є центральним державним сховищем даних про тварин та їх переміщення. Формування його проводить ДП «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин». Формується Державний Реєстр тварин з метою централізації інформації відносно: ідентифікованих тварин, їх місць народження, перебування та утримання; господарств та власників тварин; ветеринарно-санітарного стану господарств та стану здоров'я тварин; переміщення тварин;

Питання для самоконтролю

1. Яка роль геоінформаційних систем у ветеринарній медицині?
2. Наведіть приклади застосування геоінформаційних систем у ветеринарній медицині.
3. Які ви знаєте інформаційні системи та реєстри у ветеринарній медицині?
4. Яку роботу здійснює «Агенство з ідентифікації та реєстрації тварин»?
5. Яка роль Єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" у ветеринарній медицині?

5. ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ ТА ЛІКВІДАЦІЇ ХВОРОБ ТВАРИН

План протиепізоотичних заходів по профілактиці основних інфекційних і паразитарних хвороб тварин розробляють щорічно у II - III кварталі поточного року на наступний календарний рік. Виходячи з показників такого плану визначають потребу в дезінфекційних засобах, біопрепаратах і розраховують розміри фінансування.

Приставаючи до розробки плану протиепізоотичних заходів по профілактиці основних інфекційних і паразитарних хвороб тварин, отримують дані щодо наявності поголів'я тварин різних видів на початок року, а також враховують можливі зміни в поголів'ї за рахунок отримання приплоду, купівлі тварин, здачі на забій. На основі планів протиепізоотичних заходів по профілактиці основних інфекційних і паразитарних хвороб тварин окремих господарств розробляється зведений план по району.

План складається з двох частин: власне плану та текстової частини (на початку плану). Текстова частина містить назву і розташування господарства, його спеціалізацію, перелік загальноорганізаційних заходів (огороження території господарства, наявність: дезбар'єру, санпропускника, шлагбауму, біотермічної ями, ізолятора; проведення профілактичного карантинування тварин; наявність карантинного приміщення; догляд, проведення санітарних днів на фермі, годівля тварин, знезаражування відвіток, що надходять з молокопереробних підприємств; благополучна епізоотична ситуація господарства, населеного пункту та господарств району); наявність поголів'я тварин з урахуванням руху стада; проведення профілактичної дезінфекції.

Власне план складається з таблиці, в якій розміщені слідуочі графи: перелік заходів, кількість обробок з деталізацією по кварталах. У першій графі зазначають всі заходи, що необхідно провести впродовж року. Друга графа містить загальну кількість головообробок, запланованих на рік. Кількість головообробок на кожен квартал зазначають у наступних чотирьох графах. Сам план складається з трьох розділів: діагностичні дослідження; профілактичні щеплення; лікувально-профілактичні обробки. Іноді їх можуть робити у вигляді трьох окремих планів: План проведення діагностичних досліджень; План проведення щеплень і лікувально-профілактичних заходів; План проведення ветеринарно-санітарних робіт, які в цілому становлять один план. До плану додається Потреба у засобах захисту тварин на протиепізоотичні заходи та Потреба у деззасобах.

В ст. 24. ЗУ «Про ветеринарну медицину і благополуччя тварин» сказано, що плани ліквідації особливо небезпечних хвороб тварин, затверджуються відповідними державними надзвичайними протиепізоотичними комісіями, якщо в межах окремої території (регіону, зони або компартмента) чи на всій території України встановлено наявність відповідних хвороб або коли окрема територія (зона, регіон або компартмент) чи вся територія України має щодо

таких хвороб невизначений ветеринарно-санітарний статус. Порядок регіоналізації, зонування та компартименталізації окремих територій затверджується Держпродспоживслужбою з урахуванням їхнього ветеринарно-санітарного статусу.

Держпродспоживслужба, відповідно до рішення державної надзвичайної протиепізоотичної комісії, забезпечує виконання планів ліквідації особливо небезпечних хвороб тварин та, за потреби, залучає до їх виконання ліцензованих спеціалістів ветеринарної медицини, ліцензовані заклади ветеринарної медицини та інших виконавців. Плани ліквідації особливо небезпечних хвороб тварин впроваджуються щодо популяцій тварин, яким загрожують ці хвороби.

Плани ліквідації особливо небезпечних хвороб тварин виконуються до встановлення статусу території (регіону, зони або компартимента), що є вільною від цієї хвороби тварин. Плани ліквідації особливо небезпечних хвороб тварин, включають заходи та завдання, спрямовані на ліквідацію збудників цих хвороб тварин у межах окремих територій (зон, регіонів або компартиментів) чи усєї території України, де виявлено наявність цієї хвороби, а також заходи та завдання, спрямовані на запобігання повторному зараженню зазначених територій. В рамках планів моніторингу особливо небезпечних хвороб тварин проводяться спостереження з метою оцінки ефективності реалізації заходів та завдань, що передбачені планами ліквідації даних хвороб тварин.

У плані ліквідації особливо небезпечної хвороби тварин зазначаються: інформація про епізоотичну ситуацію щодо особливо небезпечної хвороби тварин; завдання та заходи, передбачені в планах по ліквідації особливо небезпечних хвороб тварин; межі території (регіону, зони або компартимента), що охоплюється планом; організація взаємодії між Держпродспоживслужбою та іншими виконавцями плану; обсяги та джерела фінансування, матеріально-технічні ресурси, передбачені для виконання плану; строки виконання заходів, передбачених планом; мета, проміжні цілі та очікувані результати реалізації плану.

Державні надзвичайні протиепізоотичні комісії та карантин тварин

Слід зазначити, що в напрямку ліквідації інфекційних хвороб тварин організаційну діяльність здійснюють Державні надзвичайні протиепізоотичні комісії. Такі комісії є постійнодіючими, тобто зформовані вони заздалегідь, учасники знають про свої обов'язки, за потреби їх повідомляють, вони збираються і працюють. Є Державна надзвичайна протиепізоотична комісія при Кабінеті Міністрів України та місцеві: Державна надзвичайна протиепізоотична комісія при районній державній адміністрації; Державна надзвичайна протиепізоотична комісія при обласній державній адміністрації; Державна надзвичайна протиепізоотична комісія при міській раді. Для кожного рівня комісії є типове положення на основі якого вони працюють. Якого рівня комісія буде працювати залежить від конкретної ситуації спалаху інфекційної хвороби (вперше проявляється хвороба, належить до переліку особливо небезпечних

хвороб) та географічного і господарського поширення даного спалаху, а також на якому рівні засоби (фінансові, матеріальні) потрібно залучити.

Державна надзвичайна протиепізоотична комісія при Кабінеті Міністрів України є постійно діючим органом, який здійснює оперативний контроль, координацію і керівництво діяльності органів виконавчої влади, установ, підприємств і організацій, фізичних осіб відносно масовим отруєнням тварин та їх ліквідації і попередження спалахів особливо небезпечних хвороб, що входять до переліку Всесвітньої організації здоров'я тварин.

Основними завданнями даної комісії є: здійснення контролю через органи місцевого самоврядування, органи виконавчої влади, а також керівників і спеціалістів установ, підприємств і організацій за: з метою профілактики занесення збудників заразних хвороб тварин на територію України з інших країн проведенням протиепізоотичних заходів; проведенням заходів щодо профілактики заразних хвороб тварин (чума, ящур, хвороба Ньюкасла, сибірка, туберкульоз, сказ, лейкоз тощо), хвороб, спільних для тварин і людей та масових отруєнь тварин; додержанням фізичними та юридичними особами ветеринарно-санітарних вимог, що спрямовані на захист людей і навколишнього середовища; координація діяльності навчальних закладів і науково-дослідних установ ветеринарної медицини щодо опрацювання та вивчення екзотичних або недостатньо вивчених захворювань тварин, нормативно-правових актів з питань заразних хвороб; при проведенні протиепізоотичних заходів надання практичної допомоги місцевим державним надзвичайним протиепізоотичним комісіям; комісія відповідно до покладених на неї завдань: здійснює керівництво діяльністю державних служб, органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій відносно запобігання виникнення спалахів масових отруєнь і заразних хвороб тварин та їх ліквідації; здійснює захист населення від хвороб, спільних для тварин і людей через систему Держпродспоживслужби; з питань проведення протиепізоотичних заходів координує діяльність місцевих і центральних органів виконавчої влади, підприємств, організацій і установ, місцевих державних надзвичайних протиепізоотичних комісій; інформує Кабінет Міністрів України щодо спалахів заразних хвороб і масових отруєннях диких та сільськогосподарських тварин, а також про застосовані заходи щодо їх ліквідації; заслуховує керівників місцевих і центральних органів виконавчої влади, надзвичайних протиепізоотичних комісій областей, міста Києва, установ, підприємств і організацій про проведенні заходи щодо ліквідації та профілактики заразних хвороб тварин; запроваджує карантин або карантинно-обмежувальні заходи у місці розповсюдження і виникнення заразних хвороб тварин; визначає відповідальних осіб та оперативно залучає спеціалістів державної служби ветеринарної медицини України та ветеринарних служб установ, підприємств і організацій до проведення протиепізоотичних заходів;

вивчає питання про вилучення з обігу та подальші дії з небезпечною продукцією тваринного походження, що може викликати масові отруєння чи інфекційні захворювання людей та тварин в процесі її переробки, споживання

або реалізації; розглядає матеріали відносно причин і наслідків виникнення та локалізації масових отруєнь тварин і спалахів заразних хвороб, визначення винних у цьому осіб; визначає кордони буферної та інфікованої зон, зони спостереження. У випадку спалаху заразної хвороби тварин розміщує у засобах масової інформації повідомлення щодо кордонів інфікованої та буферної зон, зони спостереження і про здійсненні в кожній з цих зон ветеринарно-санітарних заходів за необхідності.

Комісія має право: отримувати від місцевих і центральних органів виконавчої влади, установ, підприємств і організацій, органів місцевого самоврядування, фізичних осіб матеріали та інформацію, що необхідні для визначення ветеринарно-санітарного стану підприємств, установ і організацій, епізоотичної ситуації та вжиття невідкладних заходів відносно запобігання поширення та ліквідації заразних хвороб тварин; у разі виявлення заразних хвороб тварин вирішувати питання про забій і знищення тварин, а також про знезараження, вилучення з обігу, переробку або інше використання продуктів і сировини рослинного та тваринного походження, що визнані непридатними для використання; проводити в установах, на підприємствах і організаціях перевірку стану проведення роботи з профілактики чи ліквідації масових отруєнь і заразних хвороб тварин та ухвалювати рішення про усунення виявлених порушень, які є обов'язкові для виконання; у разі виявлення заразних хвороб тварин забороняти вивезення (у тому числі за кордон) з окремих населених пунктів, підприємств, районів, областей тварин, кормів, сировини і продукції тваринного походження різними видами транспорту, а також їх завезення (також з-за кордону) та пересилання в посылках; приймати рішення щодо запровадження карантинно-обмежувальних заходів, карантину або особливого режиму роботи на підприємствах, в окремих населених пунктах, районах, областях з метою запобігання розповсюдженню заразних хвороб тварин; забороняти експлуатацію підприємств з переробки і зберігання сировини тваринного походження і продукції у разі виявлення на таких підприємствах незадовільного ветеринарно-санітарного стану або заразних хвороб тварин; на договірних умовах на період карантину визначати режим роботи працівників підприємств з переробки та виробництва продукції і сировини тваринного походження залежно від наявних умов підприємства і конкретного захворювання тварин; порушувати перед відповідними органами питання про притягнення до адміністративної або кримінальної відповідальності чи звільнення з роботи посадових осіб, з вини яких допущено виникнення масових отруєнь тварин чи спалахів заразних хвороб, занесення збудників інфекції на територію України; у разі виявлення заразних хвороб забороняти проведення полювання на певні види диких тварин як в межах районів, областей так і на всій території України; приймати рішення відносно відшкодування майнової шкоди, завданої особам внаслідок запровадження карантинних обмежень чи карантину тварин або у зв'язку з проведенням робіт і процедур з ліквідації особливо небезпечних хвороб.

Державна надзвичайна протиепізоотична комісія при КМУ складається з голови, заступника голови, секретаря та її членів. Очолює комісію Перший віцепрем'єр-міністр України - Міністр економіки. Головний державний ветеринарний інспектор України є заступником голови комісії.

В склад комісії входять Голова Держпродспоживслужби і його заступники, замісники Головного державного ветеринарного інспектора України, керівники Мінекономіки, МОЗ, МВС, Мінінфраструктури, Мінекоенерго, Мінфіну, Міноборони, Адміністрації Держприкордонслужби, Держлісагентства, МЗС, ДСНС, СБУ, Національної поліції, Держмитслужби, Держекоінспекції, ДАЗВ, а також Національної академії аграрних наук, Комітету Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики та визначені Кабінетом Міністрів України посадові особи інших органів, наукових установ та громадських організацій (за згодою). Членам комісії видаються службові посвідчення, підписані головою та секретарем комісії. Члени комісії під час виконання службових обов'язків забезпечуються необхідними засобами для локалізації та ліквідації спалаху заразних хвороб тварин, в тому числі засоби ветеринарної медицини, включаючи препарати та зв'язку. Їм надається право використання інших транспортних засобів, спеціалізованих транспортних засобів ветеринарної медицини, пріоритетного користування міжміським телефонним зв'язком. Вони мають право, у разі службових відряджень, на розміщення в готелі і першочергове придбання проїзних документів на транспорт всіх видів. Повноваження державних ветеринарних інспекторів надаються спеціалістам ветеринарної медицини, що входять до складу комісії.

Голова Комісії: керує роботою, веде засідання, визначає дату, час і місце проведення засідання комісії; затверджує щорічний план її роботи; у разі потреби може вносити зміни до її складу; в разі потреби скликає позачергові засідання; здійснює контроль за виконанням прийнятих рішень. Обов'язки голови комісії, у разі його відсутності, виконує заступник. Секретар виконує роботу з підготовки засідань комісії. Голова та члени комісії вносять пропозиції до розгляду питань на засіданні. Засідання комісії, на якому присутня більш як половина її членів є правоможним.

Залежно від характеру питань, що розглядаються на засіданні комісії запрошуються наукові працівники та громадяни, представники або керівники центральних і місцевих органів виконавчої влади, областей, районів, підприємств, організацій і установ.

Якщо за рішення проголосувала більшість її членів, присутніх на засіданні комісії, воно вважається прийнятим. Голос головуючого є вирішальним у випадку рівного розподілу голосів. Якщо член комісії не підтримує прийняте рішення, він може у письмовій формі викласти окрему думку, яку додають до рішення комісії. Прийняті у межах повноважень рішення комісії є обов'язковими для виконання місцевими і центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, установами і організаціями, підприємствами, громадянами. Свою діяльність комісія

проводить у співпраці з Державною комісією з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій при Кабінеті Міністрів України.

Зміст протоколу або його частина, який оформлюється на засіданні комісії, доводиться до відома заінтересованих органів місцевого самоврядування, центральних і місцевих органів виконавчої влади, установ організацій і підприємств, а при необхідності - до засобів масової інформації. На протоколі ставиться підпис голови та секретаря комісії і скріплюється печаткою. Держпродспоживслужба є робочим органом комісії. Комісія має печатку з своїм найменуванням, Державним Гербом України і бланки.

Державна надзвичайна протиепізоотична комісія при облдержадміністрації є постійно діючим органом, який на території області здійснює керівництво, оперативний контроль і координацію діяльності органів виконавчої влади, установ, підприємств і організацій, фізичних осіб відносно попередження масових отруєнь тварин і спалахів особливо небезпечних хвороб та їх ліквідації.

Серед основних завдань комісії є: проведенням протиепізоотичних заходів з метою недопущення занесення з інших держав та регіонів України на територію області збудників заразних хвороб тварин; надання практичної допомоги надзвичайним протиепізоотичним комісіям при міських радах та райдержадміністраціях у проведенні протиепізоотичних заходів; комісія в межах покладених на неї завдань: координує діяльність органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади, організацій, підприємств і установ області, державних надзвичайних протиепізоотичних комісій при міських радах та райдержадміністраціях з питань проведення протиепізоотичних заходів; інформує про масові отруєння і спалахи заразних хвороб сільськогосподарських та диких тварин та про проведенні заходи щодо їх локалізації Державну надзвичайну протиепізоотичну комісію при Кабінеті Міністрів України; отримує інформацію від керівників надзвичайних протиепізоотичних комісій при міських радах та райдержадміністраціях, органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій про проведенні заходи відносно ліквідації та профілактики заразних хвороб тварин; запроваджує карантин або карантинно-обмежувальні заходи на території територіальних громад та у інших місцях розповсюдження і виникнення заразних хвороб тварин. У комісії є право у разі виявлення заразних хвороб забороняти проведення полювання на певні види диких тварин та птиці.

Очолює комісію заступник голови облдержадміністрації з питань розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. Головний державний ветеринарний інспектор області є заступником голови. В склад комісії включаються начальник Головного управління Держпродспоживслужби в області і його заступники, заступники головного державного ветеринарного інспектора області, начальник міжрегіонального територіального органу або територіального органу Держжекоінспекції, представники структурних підрозділів агропромислового розвитку, торгівлі та залучення інвестицій,

економічного розвитку охорони здоров'я, житлово-комунального господарства, з питань надзвичайних ситуацій, промисловості, транспорту і зв'язку облдержадміністрації, енергетики та захисту довкілля, органів Національної поліції, СБУ, установ, підприємств і організацій, визначених облдержадміністрацією. При виконанні службових обов'язків їм надається право першочергового використання спеціалізованих транспортних засобів ветеринарної медицини, використання спеціалізованого зв'язку, на першочергове придбання проїзних документів на необхідні види транспорту і поселення в готелі у разі службових відряджень.

На засідання комісії, залежно від характеру питань, що розглядаються, запрошуються представники або керівники органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади, організацій, підприємств і установ, наукові співробітники та громадяни. Прийняті у межах повноважень комісії рішення є обов'язкові для виконання органами місцевого самоврядування, органами виконавчої влади, громадянами, підприємствами, установами і організаціями. Головне управління Держпродспоживслужби в області є робочим органом такої комісії.

Державна надзвичайна протиепізоотична комісія при райдержадміністрації є постійно діючим органом, який здійснює на території району керівництво і координацію діяльності органів виконавчої влади, оперативний контроль підприємств, установ і організацій, фізичних осіб щодо запобігання та ліквідації масових отруєнь тварин і спалахів особливо небезпечних хвороб.

Серед інших завданнями комісії є: з метою недопущення занесення з інших держав та регіонів України на територію району збудників заразних хвороб тварин проведення протиепізоотичних заходів; надання практичної допомоги, установам, підприємствам і організаціям району у проведенні протиепізоотичних заходів.

Відповідно до покладених завдань комісія з питань проведення протиепізоотичних заходів координує діяльність підприємств, установ і організацій району; для локалізації та ліквідації спалахів заразних хвороб тварин вживає оперативних заходів; організовує захист населення від хвороб, спільних для тварин і людей через систему Держпродспоживслужби; інформує державну надзвичайну протиепізоотичну комісію при облдержадміністрації та Головне управління Держпродспоживслужби в області про масові отруєння сільськогосподарських та диких тварин і спалахи заразних хвороб та про вжиті заходи щодо їх ліквідації; заслуховує керівників органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій про проведені заходи щодо профілактики та ліквідації заразних хвороб тварин;

Комісію при райдержадміністрації очолює заступник голови райдержадміністрації з питань розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. Його заступником є головний державний ветеринарний інспектор району. До складу комісії входять представники відповідних структурних

підрозділів міжрегіонального територіального органу або територіального органу Держекоінспекції, Головного управління Держпродспоживслужби в області, структурних підрозділів агропромислового розвитку, торгівлі та залучення інвестицій, економічного розвитку, охорони здоров'я, транспорту і зв'язку, з питань надзвичайних ситуацій, енергетики та захисту довкілля райдержадміністрації, установ Національної поліції, установ, підприємств і організацій, визначених райдержадміністрацією. Робочим органом комісії при райдержадміністрації є структурний підрозділ Головного управління Держпродспоживслужби в області, уповноважений до такої роботи.

Державна надзвичайна протиепізоотична комісія при міській раді є постійно діючим органом при міській раді, що здійснює на території міста керівництво і координацію діяльності органів виконавчої влади, оперативний контроль, фізичних осіб, підприємств, установ і організацій щодо попередження спалахів особливо небезпечних хвороб і масових отруєнь тварин та, при необхідності, їх ліквідації. Завданнями комісії серед іншого є проведенням протиепізоотичних заходів з метою недопущення занесення з інших держав та регіонів України на територію міста збудників заразних хвороб тварин.

Комісія відповідно до покладених на неї завдань: з питань проведення протиепізоотичних заходів координує діяльність підприємств, установ і організацій міста; оперативно вживає заходи для ліквідації та локалізації спалахів заразних хвороб тварин; повідомляє державну надзвичайну протиепізоотичну комісію при облдержадміністрації та Головне управління Держпродспоживслужби в області про масові отруєння сільськогосподарських та диких тварин і спалахи заразних хвороб, а також про здійсненні заходи щодо їх ліквідації; заслуховує керівників підприємств, установ і організацій, органів виконавчої влади про вжиті заходи щодо ліквідації та профілактики заразних хвороб тварин;

Комісію очолює заступник голови міської ради, його заступником є головний державний ветеринарний інспектор міста. В склад комісії входять представники відповідних структурних підрозділів охорони здоров'я, Головного управління Держпродспоживслужби в області, з питань транспорту і зв'язку, надзвичайних ситуацій, житлово-комунального господарства, енергетики та захисту довкілля, органів Національної поліції, підприємств, установ і організацій міста, визначених міською радою. Відповідний структурний підрозділ Головного управління Держпродспоживслужби в області є робочим органом комісії.

Умови та порядок відшкодування майнових збитків (шкоди), завданої юридичним і фізичним особам внаслідок запровадження карантинних обмежень (карантину) тварин або у зв'язку з проведенням процедур і робіт щодо ліквідації особливо небезпечних (карантинних) хвороб.

Вартість сільськогосподарських тварин, що були вилучені з метою знищення або забою, підлягає відшкодуванню. Ці умови не поширюються на

відшкодування фізичним особам вартості свиней, які були вилучені для забою або знищення при ліквідації африканської чуми свиней.

У випадку виникнення на певній території України надзвичайної ситуації, пов'язаної з особливо небезпечними хворобами сільськогосподарських тварин, та прийняття рішення про встановлення карантину Державною надзвичайною протиепізоотичною комісією при Кабінеті Міністрів України, місцевих державних надзвичайних протиепізоотичних комісіях, відшкодування майнової шкоди проводиться за рахунок коштів резервного фонду відповідного бюджету у зв'язку з вилученням сільськогосподарських тварин та буде залежати від рівня надзвичайної ситуації.

Використання і виділення зазначених коштів здійснюється згідно до «Порядку використання коштів резервного фонду бюджету», що затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 415 від 29 березня 2002 р. Відшкодування майнової шкоди проводиться страховиками у відповідності до укладених договорів у разі коли зазначені сільськогосподарські тварини застраховані.

Прогнозований розрахунок коштів, що необхідні для відшкодування завданої майнової шкоди, визначається на основі наступних показників: середньої ваги однієї голови худоби або птиці, що реалізовані переробним підприємствам (серед різних категорій господарств) у регіоні (районі), відповідно до даних відповідної місцевої державної адміністрації; згідно з даними відповідної місцевої державної адміністрації реальне поголів'я сільськогосподарських тварин на місцевості, де за рішенням комісії запроваджено карантин; середня ціна на птицю або худобу, що реалізовані переробним підприємствам (серед різних господарств) у відповідному регіоні, відповідно до даних певної місцевої державної адміністрації.

Впродовж однієї доби після прийняття комісією рішення про запровадження карантину Мінекономіки, структурний підрозділ з питань агропромислового розвитку (залежно від рівня надзвичайної ситуації) відповідної місцевої державної адміністрації формують прогнозний розрахунок коштів, що необхідні для відшкодування завданої майнової шкоди.

Після отримання прогнозного розрахунку коштів, що потрібні для відшкодування завданої майнової шкоди впродовж однієї доби структурний підрозділ з питань економічного розвитку відповідної місцевої державної адміністрації, Мінекономіки, в установленому порядку готують проект акта обласної, районної державної адміністрації, Кабінету Міністрів України відносно виділення коштів з резервного фонду відповідного бюджету в залежності від рівня надзвичайної ситуації для відшкодування завданих збитків (майнової шкоди). Комісія затверджує розмір завданої майнової шкоди (збитків) на підставі клопотання або заяви, що подаються юридичною або фізичною особою, виходячи з «Методики оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру», затвердженою постановою Кабінету Міністрів України № 175 від 15 лютого 2002 р.

Про заявника у заяві зазначаються наступні відомості: реєстраційний номер облікової картки платника податків, прізвище, ім'я та по батькові, паспортні дані, розмір та перелік вартості майна, що підлягає відшкодуванню, місце проживання, у клопотанні юридичної особи – місцезнаходження, найменування, організаційно-правова форма, банківські реквізити, перелік та вартість майна (збитків), що підлягає відшкодуванню, код ЄДРПОУ. Клопотання або заява подаються за місцем запровадження карантинного режиму до відповідної комісії. Протягом однієї доби комісія уточнює і розглядає розмір нанесеної майнової шкоди та формує висновок про відшкодування майнової шкоди, завданої особі через запровадження карантину або про відмову в такому відшкодуванні. Відповідний висновок оформляється у 3 примірниках, перший з яких надсилається юридичній або фізичній особі, якій завдано збитки (майнову шкоду), другий - територіальному органу Казначейства, третій залишається у місцевій держадміністрації. Про оформлення відповідного висновку роблять запис у книзі обліку висновків відшкодування майнової шкоди, завданої особам внаслідок запровадження карантину (карантинних обмежень), по формі яка визначена Мінекономіки. Форму бланку висновку затверджує Мінекономіки. Відповідно до законодавства рішення про відмову у відшкодуванні завданої майнової шкоди може бути оскаржено. Форми платіжної відомості та акта вилучення сільськогосподарських тварин з метою їх забою або знищення визначаються Мінекономіки.

Комісія визначає суб'єктів господарювання, на потужностях яких здійснюватиметься переробка для подальшої реалізації продуктів переробки за наявності можливості перероблення забитих сільськогосподарських тварин. Кошти від реалізації продуктів переробки спрямовуються до державного бюджету (крім затрат на транспортування до місця переробки та переробку).

Фінансування заходів щодо ліквідації надзвичайної ситуації об'єктового рівня повинно здійснюватися за рахунок власних коштів установ, організацій та підприємств, на території яких відбулась надзвичайна подія відповідно до пункту 4 «Порядку фінансування робіт із запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків», що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 04.02.1999 № 140 "Про затвердження Порядку фінансування робіт із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій".

Перелік протиепізоотичних, лабораторно-діагностичних, лікувальних, радіологічних та інших ветеринарно-санітарних заходів, що проводяться органами державної ветеринарної медицини за рахунок коштів державного бюджету і місцевих бюджетів

Такі протиепізоотичні заходи: ліквідація та запобігання інфекційних і паразитарних захворювань домашніх, сільськогосподарських, зоопаркових, лабораторних тварин та інших представників фауни; придбання діагностиків, лабораторних тварин, реактивів, антгельмінтних і хіміотерапевтичних препаратів, антибіотиків медикаментів, перев'язувальних матеріалів, інструментів, потрібних для боротьби з паразитарними та інфекційними

хворобами тварин; купівля обладнання для проведення дезінфекції у господарствах різної форми власності; організація протиепізоотичних експедицій для вивчення хвороб, що не реєструвалися на території України або з нез'ясованою етіологією; утримання залучених для боротьби з епізоотіями особливо небезпечних хвороб тварин водіїв спеціалізованого транспорту і спеціалістів ветеринарної медицини; видання настанов, інструкцій, положень тощо, випробування, депонування біологічних препаратів і штамів мікроорганізмів в Державному науково-контрольному інституті біотехнології і штамів мікроорганізмів; організація і утримання спеціальних тимчасових ветеринарно-карантинних постів і загонів контролю за виконанням карантинних правил; утримання та придбання транспортних засобів, придбання запасних частин, пально-мастильних матеріалів, вузлів; пов'язані із виконанням заходів по боротьбі з епізоотіями телеграфні і телефонні переговори, витрати на відрядження;

Лабораторно-діагностичні дослідження: з метою діагностики хвороб тварин проведення бактеріологічних, вірусологічних, хіміко-токсикологічних, гістологічних, патологоанатомічних, паразитологічних та інших досліджень. Радіологічні дослідження продуктів рослинництва, тваринництва, сировини, дослідження на трихінельоз на ринках, базах, складах, м'ясокомбінатах, бойнях тощо при ветеринарно-санітарній експертизі.

У разі виникнення інфекційних захворювань, що не реєструвалися на території України, інші протиепізоотичні та ветеринарно-санітарні заходи, що виконуються спеціалістами ветеринарної медицини. Весь комплекс ветеринарних заходів в цих випадках проводиться за рахунок коштів державного бюджету.

Невідкладна разова лікувальна допомога, яка надається спеціалістами державної ветеринарної медицини при гострих інфекційних захворюваннях, а також при захворюваннях і станах, що загрожують життю тварини (гострі тимпанії, отруєння, перенаповнення рубця, закупорка стравоходу, колики, важкі травми, патологічні пологи, кровотечі і т. ін.). При цьому перев'язувальний матеріал і медикаменти, що застосовуються безпосередньо в державних закладах ветеринарної медицини, відпускаються безкоштовно.

Перелік паразитарних і інфекційних хвороб тварин, заходи відносно ліквідації яких проводяться за рахунок коштів місцевих бюджетів і державного бюджету

Сказ, Лейкоз, Везикулярний стоматит, Віспа, Чума африканська, Класична чума свиней, Ящур, Катаральна лихоманка (блутанг), Злоякісна катаральна лихоманка, Контагіозний пустульозний дерматит (ектима), Скрепі овець, Ньюкаслівська хвороба, Контагіозна плевропневмонія великої рогатої худоби (перипневмонія), Лептоспіроз, Бруцельоз, Сап, Туберкульоз, Сибірка, Везикулярна хвороба свиней, Трихінельоз, Чума великої рогатої худоби, Чума (високопатогенний грип) птиці, Чума дрібних жуйних, Скрепі кіз і овець, Губчатоподібна енцефалопатія великої рогатої худоби.

Перелік лабораторно-діагностичних досліджень при паразитарних та інфекційних захворюваннях тварин, що проводяться за рахунок коштів державного бюджету і місцевих бюджетів

Вірусологічні: Сказ, Везикулярна екзантема свиней, Везикулярна хвороба свиней, Везикулярний стоматит коней, Катаральна гарячка дрібної рогатої худоби, Злоякісна катаральна гарячка великої рогатої худоби, Заразний вузликовий дерматит великої рогатої худоби, Ньюкаслівська хвороба, Кулихоманка, Рикетсіозний кератокон'юнктивіт ВРХ, Контагіозна плевропневмонія великої рогатої худоби (перипневмонія), Чума, Віспа овець та кіз, Лихоманка долини Ріфт, Ящур, Інфекційний ринотрахеїт великої рогатої худоби, Аденовірусна інфекція великої рогатої худоби, Грип, Вірусний артеріїт коней, Ентеровірусний енцефаломієліт свиней, Ринопневмонія коней, Енцефаліти, енцефаломієліти коней, Хламідіози.

Бактеріологічні: Бруцельоз, Сибірка, Лептоспіроз, Туляремія, Туберкульоз, Сап, Правець, Некробактеріоз, Емфізематозний карбункул, Сальмонельоз, Пастерельоз, Лістеріоз, Інфекційний метрит коней, Інфекційна агалактія овець і кіз, Брадзот, Виразкова хвороба судаків і щук, Інфекційний епідидиміт.

Серологічні: Бруцельоз, Сибірка, Сап, Лістеріоз, Інфекційна анемія коней, Лептоспіроз, Інфекційний епідидиміт, Паратуберкульоз, Лейкоз (у тому числі гематологічно).

Гістологічні: Губчастоподібна енцефалопатія великої рогатої худоби, Вісна-маєді овець, Скрепі овець, Токсикози риб, Аденоматоз овець і кіз.

Паразитологічні: Трихінельоз.

Радіологічні: Відбір і дослідження проб на ізотопи стронцію, цезію та інші радіонукліди із контрольних пунктів.

Питання для самоконтролю

1. Які є рівні Державної надзвичайної протиепізоотичної комісії?
2. Хто входить до складу Державної надзвичайної протиепізоотичної комісії?
3. Які основні завдання Державної надзвичайної протиепізоотичної комісії?
4. Хто очолює Державну надзвичайну протиепізоотичну комісію при КМУ?
5. В яких випадках відшкодовується майнова шкода завдана фізичним чи юридичним особам внаслідок запровадження карантину тварин?
6. За чий рахунок проводять діагностичні дослідження щодо хвороб тварин і в яких випадках?

6. ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Державний контроль – це діяльність Держпродспоживслужби, її територіальних органів, державних ветеринарних інспекторів, державних інспекторів, уповноважених осіб та помічників державного ветеринарного інспектора, що здійснюється з для перевірки відповідності вимогам законодавства про здоров'я та благополуччя тварин, харчові продукти, корми, діяльності операторів ринку, а також притягнення до відповідальності за порушення відповідних вимог та усунення наслідків порушень. Під час ввезення на митну територію України побічних продуктів до державного контролю також входить діяльність з перевірки відповідності законодавства про побічні продукти тваринного походження. В сфері Держпродспоживслужби є такі посади уповноважених осіб, які можуть здійснювати державний контроль з відповідними кваліфікаційними вимогами. **Державний ветеринарний інспектор** – це особа, яка працює в системі Держпродспоживслужби, відповідає встановленим законом кваліфікаційним вимогам та до переліку службових обов'язків якої відноситься здійснення заходів державного контролю кормів тваринного походження, харчових продуктів тваринного походження, побічних продуктів тваринного походження, соломи, сіна, здоров'я та благополуччя тварин. **Державний інспектор** - особа, яка працює в системі Держпродспоживслужби, має вищу освіту (рівень не нижче спеціаліста), досвід роботи не менше 1 року у галузі застосування ветеринарно-санітарних, санітарних та фітосанітарних заходів та виконує службові обов'язки в сфері проведення заходів державного контролю. **Офіційний ветеринарний лікар** - спеціаліст ветеринарної медицини, що має не менше 2 років досвіду роботи за фахом, відповідає встановленим законом кваліфікаційним вимогам та якому Держпродспоживслужбою на визначеній потужності (господарстві) надано повноваження щодо виконання певних заходів державного контролю. **Уповноважений ветеринар** - фахівець ветеринарної медицини, який має досвід роботи не менше 1 року за фахом та якому установою Держпродспоживслужби надано повноваження відносно проведення деяких заходів державного контролю господарств. Державний контроль проводять у формі інспектування. **Інспектування** - форма державного контролю, яка здійснюється шляхом перевірки стану виробництва та обігу харчових продуктів та кормів, здоров'я та благополуччя тварин з метою встановлення відповідності законодавству про здоров'я та благополуччя тварин, харчові продукти, корми.

Принципи здійснення державного контролю

При здійсненні державного контролю дотримуються наступних принципів: рівності законних інтересів і прав усіх операторів ринку; пріоритетності безпеки у питаннях здоров'я і життя людини перед будь-якими іншими інтересами та метою у сфері господарської діяльності; гарантування законних інтересів та прав кожного оператора ринку; законності; неупередженості та об'єктивності здійснення державного контролю; прозорості,

відкритості, системності та плановості державного контролю; презумпції правомірності діяльності оператора ринку, у випадку коли норма закону або іншого нормативно-правового акта, що виданий на основі закону, або коли норми різних нормативно-правових актів чи різних законів, або норми одного нормативно-правового акта допускають множинне (неоднозначне) трактування обов'язків та прав оператора ринку та (або) повноважень Держпродспоживслужби, інших осіб, що проводять державний контроль; неприпустимості дублювання заходів державного контролю між Держпродспоживслужбою, її територіальними органами, державними установами, організаціями та підприємствами, підпорядкованими Держпродспоживслужбі, органами виконавчої влади та уповноваженими особами; орієнтації державного контролю на уникнення порушенням законодавства; оцінки доцільності та ризиків; неприпустимості встановлення планових показників чи інших способів планування відносно застосування примусових заходів або притягнення операторів ринку до відповідальності; дотримання умов міжнародних договорів України.

До заходів державного контролю виставленні певні вимоги. Державний контроль повинен здійснюватися з періодичністю, що є достатньою для досягнення його цілей та бути ризик-орієнтованим. Державний контроль здійснюється Держпродспоживслужбою, крім випадків встановлених законодавством. Заходи державного контролю здійснюються без повідомлення (попередження) оператора ринку, за винятком аудиту та інших випадків, коли попередження є обов'язковою умовою забезпечення ефективності державного контролю. Проведення аудиту постійно діючих процедур, що базуються на принципах НАССР, здійснюється при умові попередження оператора ринку не менше ніж за 3 робочі дні до проведення такого заходу. Інформація надсилається рекомендованим поштовим листом за місцезнаходженням оператора ринку, яке зазначене в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, громадських формувань, фізичних осіб та підприємців або відправленням електронної пошти на адресу оператора ринку, яка зазначена в Єдиному державному реєстрі громадських формувань, юридичних та фізичних осіб - підприємців або вручається особисто під розписку представнику чи керівнику оператора ринку. Державний контроль проводиться на будь-якій стадії обігу та виробництва кормів та харчових продуктів.

Частота здійснення планових заходів державного контролю певної потужності визначається на основі ризик-орієнтованого підходу та враховує: результати здійснення попередніх заходів державного контролю; визначені ризики, пов'язані з харчовими продуктами, тваринами, кормами, операторами ринку, використанням харчових продуктів або кормів, матеріалів, процесів, речовин, здійсненням операцій або діяльності, які можуть чинити негативний вплив на безпечність харчових продуктів та кормів або здоров'я та благополуччя тварин; інформацію, що може свідчити про невідповідність; ефективність процедур, що впроваджуються оператором ринку з метою додержання

законодавства про корми та харчові продукти, здоров'я та благополуччя тварин;

У випадку появи обґрунтованої підозри щодо невідповідності або виявлення невідповідності, а також в інших випадках, встановлених законом, заходи державного контролю можуть здійснюватися позапланово. Державний контроль ввезених на митну територію України харчових продуктів та кормів, має бути аналогічним державному контролю кормів та харчових продуктів, обіг та виробництво яких здійснюється на митній території України.

Забороняється під час здійснення інспектування та аудиту перевіряти питання, які: не містять посилань на вимогу законодавства України (також на певну статтю, частину її, пункт, підпункт, абзац), яка підпадає дотриманню оператором ринку, відсутні в акті державного контролю.

Державний контроль у формах аудиту та інспектування проводиться із застосуванням актів державного контролю. Для перевірки дотримання оператором ринку законодавства про здоров'я та благополуччя тварин, харчові продукти та корми, акт державного контролю має містити чіткий перелік питань. Всі такі питання повинні містити посилання на вимогу нормативно-правових актів (статтю, частину, пункт, підпункт, абзац тощо), що повинна бути дотримана оператором ринку. В акті державного контролю проводиться детальний опис конкретних порушень законодавства, якщо за результатами інспектування або аудиту виявлено невідповідність. Акт державного контролю готується у 2 примірниках, один з яких протягом трьох робочих днів з дня його складення вручається оператору ринку.

Державні ветеринарні інспектори, державні інспектори, інші особи, що проводять державний контроль та оператори ринку мають право, не перешкоджаючи здійсненню відповідних заходів, фіксувати процес здійснення державного контролю засобами аудіо- та відеотехніки. Це дозволяє у випадку суперечки мати неупереджені докази та уникнути необ'єктивності й за необхідності довести неправомірність дій інспектора чи порушення вимог законодавства підприємцем та зробіть процес перевірок більш прозорим. Здійснення відбору зразків - без застосування акта відбору зразків, а аудиту та інспектування, без використання акта державного контролю, забороняється. Якщо оператор ринку не погоджується із результатами першого лабораторного дослідження, він має право вимагати проведення арбітражного дослідження, результати якого є остаточними.

Чинники по яких оцінюється ступінь ризику від проведення господарської діяльності, це є: певні ризики, які зв'язані з харчовими продуктами, тваринами, кормами, використанням харчових продуктів або кормів, операторами ринку (потужностями), процесів, речовин, матеріалів, проведенням операцій або діяльності, які можуть чинити негативний вплив на здоров'я та благополуччя тварин, безпечність харчових продуктів та кормів; ефективність процедур, що застосовуються з метою додержання норм законодавства про корми, харчові продукти, здоров'я та благополуччя тварин оператором ринку (потужностей); результати здійснення попередніх заходів

державного контролю; інформація, що може свідчити про невідповідність господарської діяльності вимогам законодавства про корми, харчові продукти, здоров'я та благополуччя тварин.

Коли потужність відповідає одночасно кільком показникам критерію, їй нараховується найвищий бал із переліку відповідних показників. На базі нарахованої суми балів, відповідно до шкали балів, кожна потужність відноситься до певного ступеня ризику:

90 балів і більше - дуже високого ступеня ризику;

70 - 89 балів - високого ступеня ризику;

40 - 69 балів - середнього ступеня ризику;

21 - 39 балів - низького ступеня ризику;

0 - 20 балів - незначного ступеня ризику.

Виходячи з цього планові заходи державного контролю будуть здійснюватися з наступною частотою:

з дуже високим ступенем ризику – проведення інспектування - не більше 4 разів на рік, аудит - не більше 1 раз щороку;

з високим ступенем ризику - проведення інспектування - не більше 3 разів на рік, аудит - не більше 1 раз щороку;

із середнім ступенем ризику – проведення інспектування - не більше 2 разів на рік, аудит - не більше 1 раз щороку;

з низьким ступенем ризику - проведення інспектування - не більше 1 разу на рік, аудит - не більше 1 разу на 2 роки;

з незначним ступенем ризику - інспектування - не більше 1 разу на 2 роки, аудит не проводиться.

Ступінь ризику від провадження господарської діяльності, сума балів та періодичність проведення планових заходів державного контролю відмічаються у сфері безпечності та певних показників якості харчових продуктів або у сфері ветеринарної медицини в актах категоризації потужності. Відомості, внесенні в акт категоризації потужності, вносяться в інформаційно-телекомунікаційну систему Держпродспоживслужби. Коли інформація щодо результатів заходів державного контролю протягом 2 останніх років відсутня, потужності надається мінімальна кількість балів з урахуванням інформації, що може свідчити про невідповідність законодавству ветеринарної медицини, ведення господарської діяльності у галузі безпечності та певних показників якості харчових продуктів. Такий акт категоризації потужності складається щороку не пізніше 1 листопада поточного року відносно кожної потужності на підставі відомостей, актуальних станом на 30 вересня поточного року державними інспекторами територіальних органів Держпродспоживслужби. Потужності, які почали працювати в поточному році, складають акт категоризації потужності не пізніше 10 робочих днів з дня видачі експлуатаційного дозволу або їх державної реєстрації.

Категоризація потужностей проводиться на підставі інформації, отриманої за результатами заходів державного контролю, відомостей державних реєстрів, іншої публічної інформації. Ті акти державного контролю, що

використовуються при здійсненні заходів державного контролю, повинні враховувати питання, що передбачають отримання необхідної для категоризації потужностей інформації. Дійсним підтвердженням проведення операції з експорту харчових продуктів, виготовлених на такій потужності впродовж останніх 2 років, є наявність потужності в реєстрі затверджених експортних потужностей. Перше інспектування потужностей, що введені в експлуатацію в поточному році, проводиться не пізніше: 6 місяців з дати державної реєстрації потужності; 3 місяців з дня отримання експлуатаційного дозволу на потужність.

Частота інспектувань потужності, яка почала працювати в поточному році, визначається у відповідності до вищезазначених вимог пропорційно до кількості повних календарних місяців, які залишилися у поточному календарному році з дня її державної реєстрації (розраховану кількість округлюють до найближчого цілого числа) або видачі експлуатаційного дозволу на потужність. Якщо потужність зараховано до ступеня ризику не нижче середнього, її аудит, при умові введення в експлуатацію в поточному календарному році, проводиться до завершення року і її державну реєстрацію або видачу експлуатаційного дозволу на потужність було здійснено до 1 липня [38].

АКТ № _____

категоризації потужності у галузі ветеринарної медицини

1. Назва потужності або прізвище, ім'я, по батькові, ідентифікаційний код або реєстраційний номер облікової картки платника податків згідно з ЄДРПОУ чи серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які внаслідок своїх релігійних переконань від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків відмовляються та мають відмітку у паспорті і повідомили про це відповідному контролюючому органу), місце проживання або місцезнаходження оператора ринку: _____

2. Найменування потужності та її адреса: _____

3. Особистий реєстраційний номер або реєстраційний номер потужності _____

Категорія оцінки ризику	Показник (характеристика) критерію	Кількість балів	Нарахована кількість балів, потужності за кожним критерієм
1. Рівень впливу потужності на безпечність товару	об'єкти (потужності), що застосовуються для переробки, виробництва, зберігання та обігу тварин	15	
	об'єкти (потужності), що застосовуються для зберігання, обігу, переробки, виробництва продуктів тваринного походження	10	
	об'єкти (потужності), які застосовуються для обігу, зберігання, виробництва, переробки, ветеринарних субстанцій, препаратів	15	
	об'єкти (потужності), що здійснюють діяльність з переробки, виробництва, зберігання та обігу кормових добавок, кормів тваринного походження, преміксів, репродуктивного матеріалу, готових кормів	10	
	деякі інші потужності, за винятком зазначених у цьому пункті	10	
2. Діяльність або операції, що можуть мати негативний вплив на безпечність об'єктів ветеринарно-санітарного нагляду та контролю	виращування, розведення, утримання та обіг диких і сільськогосподарських птиці, тварин, риби та інших гідробіонтів (на місцевостях, де запроваджено карантин або карантинні обмеження, у місцях розповсюдження і виникнення заразних хвороб тварин)	50	
	виробництво товарів, для яких вимагається наявність експлуатаційного дозволу	10	
	виращування, розведення, утримання та обіг сільськогосподарських тварин, риби та інших гідробіонтів, птиці	5	
	виращування, утримання та обіг диких, домашніх, екзотичних, циркових, зоопаркових тварин, хутрових звірів	5	
	виращування, розведення, утримання непродуктивних тварин	5	
	зберігання, виробництво кормів, преміксів, кормових добавок	5	
	переробка продуктів тваринного походження для промислового використання, продуктів бджільництва	5	
	обіг та виробництво відходів тваринного походження, кормів тваринного походження	10	
	інші види діяльності, що не вказані у цьому пункті	5	
3. Наслідки проведених	протягом двох останніх заходів державного контролю наявні скарги споживачів, які	15	

Категорія оцінки ризику	Показник (характеристика) критерію	Кількість балів	Нарахована кількість балів, потужності за кожним критерієм
заходів державного контролю на безпеку об'єктів ветеринарно-санітарного нагляду та контролю	стосуються обігу та виробництва об'єктів ветеринарно-санітарного нагляду та контролю, що загрожують здоров'ю та життю людей і тварин та видано припис		
	протягом двох останніх заходів державного контролю видано припис, який не виконано або не виконано в повному обсязі	10	
	протягом двох останніх заходів державного контролю приписи не видавалися або видано припис, який виконано	0	
4. Ефективність процедур, що застосовуються оператором потужностей з метою дотримання законодавства про ветеринарну медицину та корми	здійснення оператором ринку відкликання або вилучення продукції або наявність обґрунтованих, підтверджених позаплановими перевітками скарг споживачів протягом останніх двох календарних років	10	
	відсутні підтверджені та обґрунтовані позаплановими перевітками скарги споживачів на недодержання законодавства у галузі ветеринарної медицини, відкликання оператором ринку або вилучення продукції не здійснювалось протягом останніх 2 календарних років	0	
5. Аналіз невиконання встановлених вимог, які можуть містити загрозу для здоров'я та життя людини та мають вплив на безпеку об'єктів санітарних заходів	правопорушення, яке стало причиною недугів тварин та їх загибелі, виникнення хвороб, встановлене в минулому році	10	
	відсутні правопорушення	0	
Нарахована потужності кількість балів			
Рівень ризику від проведення господарської діяльності			
Частота проведення планових заходів державного контролю об'єкта	Інспектування		
	Аудит (за винятком потужностей, де здійснюється первинне виробництво)		

“ _____ ” _____ 20__ року
(дата підписання)

(посада)

(підпис) (ініціали та прізвище)

Здійснення державного контролю на кордоні та в країнах-експортерах

На митну територію України встановленні вимоги щодо ввезення (пересилання) вантажів із продуктами. Якщо інше не сказано в законодавстві, вантажі із продуктами, що пересилаються (ввозяться) на митну територію України, піддаються заходам державного контролю, що проводяться державним ветеринарним інспектором у вигляді перевірок на призначеному прикордонному інспекційному посту.

Відповідно до законодавства, здійснення державного контролю продуктів, які ввозяться на митну територію України, забезпечується Держпродспоживслужбою.

Заходи державного контролю кормів тваринного походження та харчових продуктів тваринного походження, які ввозяться на митну територію України, повинні відповідати всім вимогам законодавства про корми та харчові продукти (вимоги до маркування, безпечності та гігієни, вимоги до харчових та кормових добавок, простежуваності, вимоги до матеріалів та предметів, що мають контакт з харчовими продуктами) та проводитися з урахуванням вимог законодавства.

Державним ветеринарним інспектором вантаж із продуктами приймається до перевірки, якщо особа або оператор ринку, відповідальний за вантаж, надіслав мінімум за один робочий день на призначений відповідний прикордонний інспекційний пост повідомлення в письмовому або електронному вигляді про його надходження, де міститься уся необхідна інформація (копії документів, які вимагаються згідно із законом, міжнародного сертифіката та опис продуктів у вантажі, орієнтовний час прибуття вантажу на призначений прикордонний інспекційний пост) або заповнену відповідну частину загального ветеринарного документа на ввезення.

Продукція, яка пересилається (ввозяться) на територію України через визначений прикордонний інспекційний пост, повинна супроводжуватися документами, що вимагаються згідно із законом, оригіналом міжнародного сертифіката, а також оригіналом ветеринарного загального документа на ввіз, форма якого затверджена Кабінетом Міністрів України. Ветеринарний загальний документ на ввіз заповнюється українською та англійською мовами, крім найменування експортера (відправника) та імпортера (отримувача) вантажу, торговельної марки та назви (опису) продукту, їхніх адрес, запис яких українською мовою не є обов'язковим. Залишаються на призначеному прикордонному інспекційному посту оригінал міжнародного сертифіката та інших документів (за винятком загального ветеринарного документа на ввезення), які необхідні згідно із законом.

Вищезазначені вимоги не поширюються на продукти загальна кількість/маса яких у розрахунку на одну людину не перевищує затверджених Кабінетом Міністрів України норм, які призначені для особистого споживання та становлять частину особистого багажу пасажирів, походять з країни, ввезення

з якої не заборонено; при умові, що певні продукти не призначені для подальшого застосування у підприємницькій діяльності, пересилаються фізичним особам, а їх загальна кількість не перевищує граничних норм, затверджених Кабінетом Міністрів України у розрахунку на одну особу та походять з країни, ввезення з якої не заборонено; за винятком випадків їх безпосереднього перевантаження з транспортного засобу, що застосовується для міжнародних перевезень, на інший у тому ж порту та під тим же митним наглядом такі продукти або одержанні з них у процесі приготування харчових продуктів відходи мають бути знищені при розвантаженні; призначені для споживання пасажиром і персоналом, за умови, що вони розміщені на борту транспортних засобів, які застосовуються для міжнародних перевезень, не ввозяться на територію України; загальна маса яких у перерахунку на одну людину не перевищує затверджених Кабінетом Міністрів України граничних норм, та які пройшли термічну обробку у герметичному контейнері до значення F0 не нижче 3,00, та які: призначені для особистого споживання пасажиром та становлять частину особистого багажу; такі продукти не мають бути призначені для наступного використання у підприємницькій діяльності та пересилаються малими партіями фізичним особам; за умови попереднього надання Держпродспоживслужбі інформації про такі продукти та відсутності обґрунтованого заперечення Держпродспоживслужби проти такого пересилання (ввезення), наданого (надісланого) протягом 10 робочих діб з дня одержання інформації про такі продукти відповідному оператору ринку, пересилаються (ввозяться) як виставкові (торговельні) зразки або об'єкти наукових досліджень. Заперечення Держпродспоживслужби проти пересилання (ввезення) продуктів в такій послідовності будуть обґрунтованими лише тоді, якщо їх ввезення (пересилання) може становити загрозу для життя та/або здоров'я тварини та/або людини.

У разі якщо Держпродспоживслужба надіслала (надала) свої обґрунтовані заперечення проти такого пересилання (ввезення) оператору ринку або якщо оператор ринку попередньо не надав їй інформацію щодо продуктів, пересилання (ввезення) яких він планує здійснити як об'єктів наукових досліджень або торговельних (виставкових) зразків, або дані продукти не можуть бути завезені на територію України.

Продукти можуть бути ввезені на митну територію України як об'єкти наукових досліджень або виставкові (торговельні) зразки за відсутності на відповідному призначеному прикордонному інспекційному посту обґрунтованих заперечень Держпродспоживслужби проти такого ввезення у відповідному порядку, якщо вони супроводжуються документом, що підтверджує попереднє повідомлення Держпродспоживслужби про їх ввезення у вказаному порядку, проведене не пізніше ніж за 10 робочих днів до прибуття вказаного вантажу на обумовлений прикордонний інспекційний пост. Попереднє повідомлення повинно містити інформацію щодо призначеного прикордонного інспекційного поста, куди заплановано прибуття вантажу, опис

вантажу з продуктами, кінцевий пункт його призначення та орієнтовний час прибуття вантажу. Продукти, ввезені на територію України таким чином, після їх застосування за призначенням повинні бути знищені у спосіб, що унеможливує заподіяння шкоди здоров'ю тварини або людини або вивезені за межі України. Кабінет Міністрів України затверджує правила поводження з продуктами, пересланими (ввезеними) на територію України як торговельних зразків або об'єктів наукових досліджень.

Композитні продукти контролюються у порядку визначеному законом. Композитні продукти, які відповідають одночасно наступним умовам не підпадають включенню до списку продуктів, що піддаються державному контролю на прикордонних інспекційних постах: не містять у своєму складі м'ясних продуктів; герметично закриті або запаковані в чистих контейнерах; є придатними для довгого зберігання при температурі навколишнього середовища або з переробленого яєчного чи рибного продукту складаються менше ніж наполовину з переробленого молочного продукту або при виробництві були піддані термічній чи кулінарній обробці всього продукту способом, при якому відбувається повна денатурація продукту; супроводжуються документом та містять маркування українською мовою, що в загальному забезпечує подання інформації про вид/категорію композитного харчового продукту, виробника, країну походження, інгредієнти, обсяг і кількість упаковок композитного харчового продукту.

Вимоги щодо некомерційного переміщення з України котів, собак чи домашніх фреток (тхорів) до Європейського Союзу

Некомерційною операцією (торгівлею) вважається ввезення собак, котів та домашніх тхорів в країну ЄС при забезпеченні виконання таких вимог: відсутність передачі власності або комерційного інтересу (Регламент (ЄС) 576/2013); 5 тварин або менше; перевезення в супроводі власника (господаря) або особи, що відповідає за тварин під час перевезення. Дозволяється перевезення тварин окремо від господаря в тому випадку, якщо воно здійснюється у термін, що не перевищує 5 днів після або до поїздки господаря; експертний висновок з результатом дослідження на титр антирабічних антитіл, яке проведене за зразком крові, що відібрав ветеринарний лікар, уповноважений Держпродспоживслужбою, не менш ніж через 30 днів після попередньої імунізації і мінімум за 3 місяці до дати видачі європейського зразка сертифіката, визначений титр антитіл становить або більший ніж 0,5 МЕ/мл.

Некомерційне переміщення домашніх тварини з України до ЄС мають право здійснювати уповноважені особи чи власники **при досягненні тваринами віку 7 місяців з дати народження.**

Основними вимогами для некомерційного переміщення домашніх тварин є наступні: **Ідентифікація тварин** повинна бути проведена за допомогою *мікрочіпа (транспондера)*, у відповідності до норм ISO 11784 та ISO 11785. Ідентифікація вважається відповідною нормам ЄС, якщо тварина

ідентифікована за допомогою чіткого татуювання і наявні документи, які підтверджують здійснення татуювання до 3 липня 2011 року. **Ідентифікуючий документ:** Для некомерційного переміщення до ЄС домашні тварини мають супроводжуватися ветеринарним сертифікатом третьої країни, видається на підставі ветеринарного свідоцтва Ф-1, виписаного державним лікарем ветеринарної медицини, прикордонним державним інспектором ветеринарної медицини. Номер і серія ветеринарного свідоцтва Ф-1, на основі якого видається ветеринарний сертифікат вписується в графу “номер” ветеринарного сертифіката до ЄС. Сертифікати українською та англійською мовами викладено у розділі “Сертифікати на експорт з України” на офіційному вебпорталі Держпродспоживслужби (<https://dpss.gov.ua/>).

Вищезгаданий ветеринарний сертифікат прикордонні державні інспектори ветеринарної медицини затверджують та заповнюють (печаткою та підписом на кожній сторінці). Для некомерційного переміщення домашніх тварин ветеринарний сертифікат дійсний впродовж 10 днів з дати видачі офіційним ветеринарним лікарем (прикордонним державним інспектором ветеринарної медицини) до дати проведення ідентифікаційних та документальних перевірок в пунктах в'їзду подорожуючого до ЄС. Власник чи особа, яка відповідає за тварину під час перевезення, разом з вищевказаним сертифікатом повинна пред'явити декларацію відповідного зразка.

Вакцинація домашніх тварин: Домашні тварини для некомерційного перевезення повинні бути обов'язково вакциновані проти сказу. Необхідна протипаразитарна попередня обробка собак проти ехінококозу (*Echinococcus multilocularis*), які прямують до Ірландії, Фінляндії, Мальти та в Великобританію у відповідності з Делегованим Регламентом Комісії (ЄС) № 1152/2011. **Дослідження на титр антирабічних антитіл** потрібно виконати в лабораторії, затвердженій відповідно до статті 3 Рішення Ради 2000/258/ЄС Європейською Комісією.

Питання для самоконтролю

1. Які принципи здійснення державного контролю ви знаєте?
2. Які вимоги до заходів державного контролю ви знаєте?
3. Дайте визначення «державний ветеринарний інспектор»
4. Дайте визначення «державний інспектор»
5. Дайте визначення «офіційний ветеринарний лікар»
6. Дайте визначення «уповноважений ветеринар»
7. Чим характеризується така форма державного контролю як інспектування?
8. За якими критеріями оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності потужностей?
9. Яких вимог слід дотримуватись щодо ввезення вантажів із продуктами на митну територію України?

7. ФІНАНСУВАННЯ, ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ТАРИФІВ ТА НОРМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ В ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВАХ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Фінансування системи Держпродспоживслужби

Фінансування системи Держпродспоживслужби проводиться за рахунок коштів місцевих і державного бюджетів та не заборонених законом інших джерел. За рахунок коштів державного бюджету здійснюються внески до Всесвітньої організації здоров'я тварин та інших міжнародних організацій у галузі ветеринарної медицини, в яких Україна має членство.

У складі видатків на фінансування системи Держпродспоживслужби в Державному бюджеті України плануються відрахування на проведення: планів моніторингу залишкових кількостей забруднюючих речовин і ветеринарних препаратів та особливо небезпечних хвороб тварин; протиепізоотичних заходів, власне: щодо локалізації та ліквідації, профілактики хвороб тварин; діагностичних заходів, також у випадках встановлення причин масової загибелі тварин, зокрема радіологічних досліджень; лабораторних досліджень; забезпечення системи Держпродспоживслужби спеціалізованим транспортом і обладнанням; зберігання колекцій штамів і мікроорганізмів; створення необхідного резерву лікувальних та дезінфікуючих, біологічних препаратів і засобів, відшкодування витрат на їх транспортування і зберігання; проведення ветеринарного фармакологічного нагляду; виплати зафіксованих розмірів винагороди в розмірі та порядку, затверджених Кабінетом Міністрів України за знайдені трупи диких тварин, що створюють загрозу поширення особливо небезпечних хвороб тварин.

Фінансування визначених видатків також може проходити за рахунок інших джерел, що не заборонені законом та з коштів місцевих бюджетів.

Оплата адміністративних послуг у сфері ветеринарної медицини, які надає Держпродспоживслужба та її територіальні органи, проводиться з урахуванням певних особливостей у відповідності до законодавства у галузі надання адміністративних послуг. Оплата послуг, направлених на здійснення заходів щодо ліквідації та профілактики хвороб тварин (за винятком заходів, щодо ліквідації особливо небезпечних хвороб), здійсненням ветеринарно-санітарної експертизи, проведенням лабораторних досліджень та ветеринарно-санітарних заходів державними організаціями, підприємствами, установами, що входять до системи Держпродспоживслужби, здійснюється за тарифами, встановленими відповідно до вимог. Виплати за послуги спеціалістів ветеринарної медицини, які здійснюють приватну ветеринарну практику, за проведення необхідних або обов'язкових протиепізоотичних заходів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету та з інших не заборонених законом джерел.

Матеріально-технічне та соціальне забезпечення спеціалістів ветеринарної медицини

Державні ветеринарні інспектори та інші службові та посадові особи, які працюють у системі Держпродспоживслужби, для виконання службових обов'язків, забезпечуються необхідними приміщеннями, транспортними засобами, засобами зв'язку, засобами діагностики та ветеринарними препаратами та іншими матеріально-технічними засобами за рахунок державного фінансування. Зазначені потреби можуть фінансуватися також за рахунок місцевих бюджетів та з інших законних джерел. При використанні в службових цілях державними ветеринарними інспекторами, іншими службовими та посадовими особами, які працюють у системі Держпродспоживслужби, власних транспортних засобів або пасажирського транспорту чи засобів зв'язку їм компенсуються витрати в розмірах і порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Службові та посадові особи, державні ветеринарні інспектори, що працюють у системі Держпродспоживслужби та беруть участь у проведенні ветеринарно-санітарного контролю, у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України забезпечуються форменим одягом. Затверджуються зразки форменого одягу і знаків розрізнення Кабінетом Міністрів України.

Здоров'я і життя спеціалістів ветеринарної медицини підлягає обов'язковому страхуванню за рахунок роботодавців на випадок професійного захворювання або каліцтва, отриманих при роботі з тваринами. Спеціалістам ветеринарної медицини відшкодовуються страхові виплати залежно від ступеня втрати працездатності у розмірі від трирічної до п'ятирічної заробітної плати у разі професійного захворювання або каліцтва, одержаних під час роботи з тваринами. Спеціалісти ветеринарної медицини мають право на додаткову оплачувану відпустку і скорочений робочий день у випадках, встановлених законом. Порядок встановлення надбавок та розміри посадових окладів для державних ветеринарних інспекторів, інших службових та посадових осіб, які працюють у системі Держпродспоживслужби, визначаються Кабінетом Міністрів України (ЗУ «Про ветеринарну медицину» ст. 87 - 88) [49].

Формування тарифів на ветеринарні послуги включає: здійснення протиепізоотичних заходів: проведення: забору крові для діагностичних досліджень; лікувально-діагностичних робіт; діагностичних досліджень; дезінфекції, дезінсекції, дератизації; профілактичних щеплень; лабораторних досліджень, необхідних для видачі ветеринарних документів; кремації, етаназії;

здійснення державного ветеринарно-санітарного контролю: на рибодобувних, рибопереробних, м'ясопереробних та молокопереробних підприємствах та на складах гуртового зберігання необроблених харчових продуктів тваринного походження (холодильниках, холодокомбінатах, спеціалізованих гуртівнях) уповноваженими (офіційними) лікарями

ветеринарної медицини; на платній основі оформлення та видачу ветеринарних документів; ветеринарно-санітарну експертизу та лабораторну діагностику, а саме проведення таких досліджень: фізико-хімічних і біохімічних; органолептичних; бактеріологічних; радіологічних; хіміко-токсикологічних; імунологічних; гістологічних; патоморфологічних; паразитологічних; серологічних; вірусологічних; гематологічних; мікологічних; іонометричних; радіоімунних.

На основі тарифів на ветеринарні послуги здійснюється розрахунок цін на послуги, за які передбачена плата Законом України "Про ветеринарну медицину". Держпродспоживслужба затверджує наказом порядок такого розрахунку.

При формуванні тарифів та розрахунку цін на ветеринарні послуги враховують середню вартість матеріалів та предметів за минулий рік, яка встановлена Державною інспекцією з контролю за цінами. Собівартість є визначальною базою формування тарифів на ветеринарні послуги, складові якої розраховані на підставі нормативів і норм матеріальних та трудових витрат.

У розмірі 10 відсотків собівартості послуг нараховуються витрати на оновлення основних засобів державних установ ветеринарної медицини, які застосовуються для надання та організації ветеринарних послуг. Податок на додану вартість нараховується на суму вартості ветеринарних послуг у розмірах і порядку, що зазначений «Податковим кодексом України».

Формування тарифів на ветеринарні послуги при здійсненні протиепізоотичних заходів

Із здійснення протиепізоотичних заходів тарифи на ветеринарні послуги формуються з урахуванням: вартості матеріалів та предметів, зокрема медикаментів, діагностикумів, біопрепаратів, дезінфекційних засобів та інших реактивів і матеріалів; витрат з оновлення основних засобів; накладних витрат, що виникають при умові надання платних послуг, нараховувань на заробітну плату.

Можуть бути включені до тарифів на ветеринарні послуги накладні витрати, що складаються з: забезпечення спецхарчуванням, спецодягом; придбання матеріалів та предметів (у тому числі обладнання, канцелярського приладдя, інвентарю та інших малоцінних швидкозношувальних предметів), що застосовуються для надання послуг;

надання: послуг зв'язку (фіксований та мобільний телефонний зв'язок, радіоточки; поштові послуги, доступ до Інтернету); транспортних послуг (залучення та утримання транспортних засобів, страхування транспортних засобів та водіїв, придбання паливно-мастильних матеріалів, збір за забруднення навколишнього природного середовища); банківських послуг; послуг за акредитацію та отримання ліцензій в установлених законом випадках; послуг з охорони; інформаційно-обчислювальних послуг; послуг із страхування орендованих та власних приміщень; поточного ремонту та

технічного обслуговування будівель, обладнання і приміщень; оренди обладнання і приміщень; сплати відповідно до законодавства зборів, податків, державного мита та інших видів платежів до бюджету; повірки вимірювального лабораторного обладнання; проведення поліграфічних робіт; оплати енергоносіїв та комунальних послуг (водопостачання, теплопостачання, водовідведення та інших комунальних послуг; оплата електроенергії, природного газу тощо); оплати відряджень; нарахувань на заробітну плату та заробітної плати обслуговуючого персоналу, утримання якого здійснюється за рахунок спеціального фонду державного бюджету. Розподіл накладних витрат здійснюється пропорційно розміру заробітної плати фахівців ветеринарної медицини, які надають ветеринарні послуги. Накладні витрати розраховують за вартістю кожної складової по факту, яка актуальна на момент надання тої чи іншої послуги.

При здійсненні протиепізоотичних заходів тарифи на ветеринарні послуги ($T_{пз}$) розраховуються за допомогою формули:

$$T_{пз} = C_{пз} + P_0$$

де P_0 - витрати на оновлення основних засобів;

$C_{пз}$ - собівартість ветеринарних послуг із здійснення протиепізоотичних заходів.

Собівартість ветеринарних послуг на проведення протиепізоотичних заходів здійснюється за формулою:

$$C_{пз} = P_{ом} + P_{зп} + P_{нз} + P_{нв}$$

де $P_{зп}$ - заробітна плата;

$P_{ом}$ - матеріальні затрати;

$P_{нв}$ - накладні затрати;

$P_{нз}$ - нарахування на заробітну плату.

Розрахунок тарифів на ветеринарні послуги з видачі та оформлення ветеринарних документів

На послуги з видачі та оформлення на платній основі ветеринарних документів формування тарифів здійснюється з урахуванням: заробітної плати та нарахувань на заробітну плату уповноважених (офіційних) лікарів ветеринарної медицини, а також фахівців ветеринарної медицини, які утримуються за рахунок коштів, отриманих за надані послуги; вартості бланків довідок, паспортів, ветеринарних свідоцтв, сертифікатів та інших ветеринарних документів; накладних витрат із: нарахувань на заробітну плату та заробітної плати обслуговуючого персоналу; оплати, пов'язаних з видачою ветеринарних документів, послуг зв'язку.

У випадку оформлення та видачі ветеринарних документів офіційними (уповноваженими) лікарями, які проводять державний ветеринарно-санітарний контроль на потужностях, тариф на видачу та оформлення ветеринарних документів не може бути більшим 20 відсотків вартості бланка.

Тарифи на видачу та оформлення ветеринарних документів здійснюється за допомогою формули:

$$T_{вд} = P_{ом} + P_{зп} + P_{нз} + P_{нв}$$

Утворення тарифів на ветеринарні послуги з ветеринарно-санітарної експертизи та лабораторної діагностики

Формування тарифів на ветеринарні послуги з ветеринарно-санітарної експертизи та лабораторної діагностики здійснюється урахуваючи: вартість матеріалів та предметів, зокрема діагностикумів, біопрепаратів, реактивів, поживних середовищ та інших матеріалів, що необхідні для проведення ветеринарно-санітарної експертизи і лабораторної діагностики; витрат на оновлення основних засобів; накладних витрат, що з'являються при умові надання платних послуг; додаткових зарахувань до заробітної плати з нарахуваннями, які проводяться за рахунок коштів, отриманих за надані послуги. До накладних витрат з надання ветеринарних послуг з ветеринарно-санітарної експертизи та лабораторної діагностики можуть входити інші витрати.

Тарифи на ветеринарні послуги з проведення ветеринарно-санітарної експертизи та лабораторної діагностики визначаються за допомогою формули:

$$T_{лд} = C_{лд} + P_о$$

де $C_{лд}$ - собівартість надання ветеринарних послуг ветеринарно-санітарної експертизи та лабораторної діагностики, що визначається за допомогою формули:

$$C_{лд} = P_{ом} + P_{дз} + P_{нз} + P_{нв}$$

де $P_{дз}$ – значення додаткових виплат до заробітної плати;

Корекція тарифів на послуги та роботи

У випадку зміни зборів, ставок податків, ставок орендної плати, мінімального рівня заробітної плати, інших обов'язкових зборів і платежів, тарифів і цін на енергоносії, комунальні послуги, матеріальні та паливно-енергетичні ресурси проводиться коригування тарифів.

Під коригування підпадають лише ті індивідуальні складові витрат, по яких відбулися цінові зміни, що буде сприяти прозорості запровадження механізму коригування тарифів та забезпеченню економічної обґрунтованості.

Визначається індекс зміни вартості індивідуальної складової витрат за наступною формулою:

$$I_з = \frac{B_{ен}}{B_с}$$

де $B_{ен}$ - оновлена вартість одиниці складової;

$B_с$ - врахована під час формування тарифів, які потребують коригування, вартість одиниці складової.

Скоригована вартість складової розраховується за формулою:

$$P_с = P \times I_з$$

де P - вартість довільної складової, що зазнає змін.

Шляхом додавання вартості змінених і незмінених складових визначається скоригований тариф на послугу.

Умови оплати праці працівників підприємств, організацій і установ державної ветеринарної медицини

Працівникам підприємств, організацій і установ державної ветеринарної медицини: які безпосередньо працюють на роботах з особливо шкідливими умовами праці і на роботах із шкідливими умовами праці здійснюються доплати згідно до переліку посад відповідно до положення в розмірах відповідно до 24 і до 12 відсотків посадового окладу. Працівники підприємств, організацій і установ державної ветеринарної медицини, які займають посади, визначені положенням, вважаються постійно зайнятими на роботах із особливо шкідливими (шкідливими) умовами праці, що не залежить від фактичного часу роботи в таких умовах.

У визначених згідно з положенням осередках інфекційних хвороб тварин, оплата праці за час роботи, провадиться в розмірі подвійного посадового окладу. До положення можуть вноситись зміни за погодженням з Міністерством фінансів, Міністерством охорони здоров'я, Міністерством праці та соціальної політики.

Оплата праці спеціалістів державних установ організацій і підприємств ветеринарної медицини проводиться за рахунок коштів Державного бюджету України і видатків місцевих бюджетів, передбачених на утримання відповідних установ, підприємств і організацій, а також за рахунок джерел інших надходжень не заборонених законом.

Питання для самоконтролю

1. Як здійснюється фінансування ветеринарних установ?
2. Які ви знаєте джерела фінансування ветеринарних заходів?
3. Які накладні витрати слід включати до тарифів на ветеринарні послуги?
4. Як формуються тарифи на ветеринарні послуги із здійснення протиепізоотичних заходів?
5. Як складаються тарифи на ветеринарні послуги з оформлення та видачі ветеринарних документів?
6. Які умови оплати праці працівників державних підприємств, організацій і установ ветеринарної медицини?

8. ОРГАНІЗАЦІЯ ВЕТЕРИНАРНОЇ ОСВІТИ

Ветеринарна освіта – система підготовки спеціалістів ветеринарної медицини. Базується на неповній середній (тільки у ЗВО 1 – 2 рівнів акредитації) та повній середній освіті. Після закінчення ЗВО 1 – 2 рівнів акредитації (технікумів, коледжів) випускники отримують спеціальність фельдшера ветеринарної медицини, а ЗВО 3 – 4 рівнів акредитації – лікаря ветеринарної медицини (ОС Магістр).

На території України з давніх-давен існували школи, де учнів навчали відомих на той час методів лікування тварин та майстерності проведення простих операцій на тваринах. Таких спеціалістів називали коновими майстрами, коновалами, рудометами (кровопусками). Данні про навчання ветеринарної майстерності в колегіумах, цехах та Київській братській школі (пізніше Києво-Могилянська академія) сягають 1615 року. Зокрема у 1773 – 1783 рр. при Львівському університеті діяв медичний колегіум, який готував лікарів із знанням гуманної та ветеринарної медицини. У 1784 р. на базі колегіуму створено кафедру ветеринарії, на базі якої у 1881 заснували вищу ветеринарну школу (сьогодні Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького). У 1805 р. при Харківському університеті створено кафедру скотолікування, на основі якої у 1835 р. заснували практичну ветеринарну школу (сьогодні Харківська державна зооветеринарна академія). Це були перші освітні ветеринарні заклади в Україні. В УРСР було відкрито 8 ветеринарних факультетів у складі сільськогосподарських ВНЗ в Одесі (1918), Києві (1920), Дніпропетровську (1924), Білій Церкві (1931), Кам'янець-Подільському (1982), Сумах (1985), Житомирі (1987), Сімферополі (1988), а після здобуття Україною незалежності – ще 2 факультети – в Полтаві (1992) та Луганську (1997). Протягом останнього десятиріччя 20 ст. вищезазначені заклади та факультети випускали 1500 – 1675 лікарів, а 30 технікумів цього ж профілю – 1730 – 2430 фельдшерів ветеринарної медицини. Така їх середньорічна кількість станом на 1993 р. задовольняла лише на 80 % потреби народного господарства у фахівцях цієї галузі. За період незалежності України у зв'язку із реформуванням колгоспів та радгоспів у інші форми сільськогосподарських підприємств, а також із стрімким зниженням поголів'я продуктивних тварин потреба у спеціалістах ветеринарної медицини різко скоротилась. Натомість збільшилась потреба у цих фахівцях для ветеринарного обслуговування дрібних домашніх та екзотичних тварин. Збільшилась також потреба у вузькоспеціалізованих фахівцях. В 2005 році Україна приєдналась до Болонського процесу освіти.

Наразі студенти можуть отримати освіту в галузі знань 21 «Ветеринарна медицина» по спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» освітнього ступеня «Магістр» в ЗВО 3 - 4 рівня акредитації, або «Фаховий молодший бакалавр з ветеринарної медицини» у технікумах та коледжах. По спеціальності 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» можна здобути освітній ступень

«Магістр» в ЗВО 3 - 4 рівня акредитації. Випускники технікумів і коледжів можуть продовжити своє навчання і отримати ОС «Магістр» в університетах за скороченою програмою навчання.

Післядипломна освіта спеціалістів ветеринарної медицини

Післядипломна освіта лікарів ветеринарної медицини в Україні здійснюється Інститутом післядипломного навчання керівників і спеціалістів ветеринарної медицини Білоцерківського національного аграрного університету, Навчально-науковим інститутом неперервної освіти і туризму Національного університету біоресурсів і природокористування України та закладами післядипломної освіти з факультетами ветеринарної медицини інших закладів вищої освіти III - IV рівнів акредитації.

На систему державних органів ветеринарної медицини покладені завдання з урахуванням постійно зростаючих вимог до кадрового забезпечення сфери ветеринарної медицини України, перспективи їх розвитку, приватної ветеринарної медицини, сучасних вимог до засобів, форм і методів професійної діяльності визначається зміст післядипломної освіти лікарів ветеринарної медицини. Пропозиції щодо удосконалення фахової підготовки лікарів ветеринарної медицини надають Держпродспоживслужба, Головні управління в областях, місті Києві та інші зацікавлені особи.

Головні завдання післядипломної освіти та її складові

Задоволення потреб держави у фахівцях із високим рівнем професіоналізму і культури, здатних впроваджувати новітні технології, відповідально та компетентно виконувати посадові функції, шляхом забезпечення їх безперервного навчання сприяти інноваційним процесам у галузі ветеринарної медицини є метою системи післядипломної освіти лікарів ветеринарної медицини.

Головними завданнями системи післядипломної освіти лікарів ветеринарної медицини є: підготовка та організація науково-методичного, матеріально-технічного, кадрового, фінансового, інформаційного забезпечення післядипломного навчання; нормативно-правове та законодавче урегулювання навчання як складової безперервної освіти; розробка та реалізація змісту навчання з урахуванням прогнозованості, наступності, систематичності, послідовності, індивідуальних освітніх потреб, індивідуального досвіду, кар'єрної перспективи та актуалізації результатів навчання; шляхом впровадження відповідних видів і форм забезпечення безперервності навчання; розробка та впровадження ефективних технологій вдосконалення фахових умінь і знань з урахуванням сучасних досягнень світової науки та практики та безперервного навчання.

Структура післядипломної освіти лікарів ветеринарної медицини включає: підвищення кваліфікації; спеціалізацію; стажування; перепідготовку кадрів.

Спеціалізація (термін в межах від 72 до 500 навчальних годин) - це набуття здатностей виконувати окремі обов'язки та завдання, що мають

особливості в межах спеціальності, враховують нові напрямки розвитку технологій та науки відповідно до умов виконання деяких професійних функцій. З метою отримання додаткових умінь, фахових навичок та спеціальних знань в рамках раніше отриманої спеціальності без присвоєння кваліфікації та зміни освітнього ступеня за професійним спрямуванням виробничої діяльності здійснюється закладами вищої післядипломної освіти або структурними підрозділами закладів вищої освіти відповідного рівня акредитації.

Стажування - це набуття особою досвіду виконання обов'язків та завдань даної спеціальності. Стажування відбувається в організаціях, на підприємствах, закладах освіти, наукових установах як в Україні, так і за кордоном. Проводиться за індивідуальним планом (1 - 10 місяців), що затверджує керівник стажування.

Підвищення кваліфікації - це набуття особою здібностей виконувати додаткові обов'язки та завдання в межах певної спеціальності. Проводиться не менше одного разу на 5 років за професійним напрямком виробничої діяльності і є обов'язковим для всіх працюючих спеціалістів - довгострокове підвищення кваліфікації (терміном навчання від 72 до 500 навчальних годин). Його проходження є обов'язковою умовою їх переміщення по службі, атестації, присвоєння звань, кваліфікаційних категорій та є однією з вимог відповідності щодо проведення юридичними та фізичними особами господарської діяльності з: виробництва ветеринарних медикаментів і препаратів, ветеринарної практики.

Короткострокове підвищення кваліфікації (в межах 20 - 72 навчальних годин) проводиться: в структурних підрозділах закладів вищої освіти або закладах післядипломної освіти відповідного рівня акредитації безпосередньо на виробництві, виїзних заняттях, тематичних семінарах за професійним цільовим напрямком з поглиблення навичок та знань в певних розділах виробничої діяльності.

Юридичні та фізичні особи, які здійснюють господарську діяльність з: виробництва ветеринарних медикаментів і препаратів, ветеринарної практики, самостійно вибирають навчальні програми, навчальні заклади освіти у відповідності до напрямків фахової діяльності, рівня їх кваліфікації та перспективи нових напрямків на своєму робочому місці.

Перепідготовка - це отримання на основі раніше одержаного досвіду практичної діяльності та освіти іншої спеціальності.

Зкладами післядипломного навчання є державні вищі навчальні заклади основними критеріями у визначенні яких є: забезпеченість висококваліфікованим науково-педагогічним персоналом; наявність ліцензії про надання освітніх послуг на післядипломне навчання; наявність у структурі закладу вищої освіти проблемних наукових лабораторій, науково-дослідних інститутів, використання новітніх методів досліджень; забезпеченість програмами та комп'ютерними класами; відповідно до акредитаційних і ліцензійних вимог забезпеченість матеріально-технічною та науково-методичною базою за напрямами підвищення кваліфікації лікарів ветеринарної

медицини; обов'язкове введення до навчально-тематичних планів підвищення кваліфікації слухачів питань менеджменту та маркетингу, інформаційних технологій, управління якістю, управління персоналом в залежності від специфіки та напрямку післядипломного навчання; забезпеченість закладу вищої освіти належними умовами для харчування, проживання та медичного обслуговування слухачів післядипломного навчання; забезпечення дистанційної форми навчання, при наявності засобів передачі інформації (навчальних посібників, мультимедійних програм, науково-методичних розробок на електронних носіях);

Організація навчально-виховного процесу у закладах післядипломної освіти

Переважаючими формами організації навчального процесу є аудиторні заняття, практична підготовка, виконання індивідуальних завдань, контрольні заходи і самостійна робота. У навчальному процесі застосовуються такі основні види навчальних занять: лекції, лабораторні, практичні, аналіз конкретних виробничих ситуацій, виїзні заняття, проблемне навчання, консультації. Для аудиторних занять, як правило, встановлена академічна година тривалістю 45 хвилин. Підсумковий та поточний контроль результатів навчального процесу проводиться у формах, передбачених в навчальному плані (захист випускних робіт, заліки, іспити). Випускники отримують відповідний документ про післядипломну освіту після успішного закінчення повного курсу навчання за відповідними програмами і навчальними планами. За час проходження перекваліфікації, виробничого навчання або засвоєння інших спеціальностей працівникам виплачується заробітна плата у розмірах і в порядку, що визначений законодавством. Слухачі, на час навчання, забезпечуються гуртожитком або іншим житлом за рахунок установи, яка направляє на післядипломне навчання.

Організація планування післядипломного навчання

Головні управління Держпродспоживслужби в областях, місті Києві: на основі ротації кадрів та перспектив нових напрямків у роботі, обліку посад у відповідності до рівня їх кваліфікації визначають потребу в післядипломному навчанні лікарів ветеринарної медицини; враховують наявність складених угод юридичними та фізичними особами, які займаються господарською діяльністю з: ветеринарної практики; на наступний рік складають план-заявку і до 1 вересня поточного року надсилають її до Держпродспоживслужби. Інститути післядипломної освіти та факультети ветеринарної медицини інших державних закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації до 1 вересня поточного року надсилають до Держпродспоживслужби список спеціалізацій, за якими вони можуть організувати проведення післядипломного навчання лікарів ветеринарної медицини. Держпродспоживслужба складає план-графік післядипломного навчання на наступний рік, затверджує і повідомляє заклади післядипломної освіти та Головні управління Держпродспоживслужби в областях місті Києві. Керівник установи, відповідно до плану-графіку, видає

наказ про відрядження фахівців на навчання. Фахівець, відряджений у заклад вищої післядипломної освіти, повинен пред'явити: посвідчення про відрядження; паспорт; документ, що відповідно до складеної угоди підтверджує оплату за курси (за винятком спеціалістів ветеринарної медицини державних установ ветеринарної медицини), копію диплома про закінчення закладу вищої освіти.

Громадські об'єднання у сфері ветеринарної медицини

Спеціалісти ветеринарної медицини для здійснення та захисту своїх соціальних, економічних і професійних прав, інтересів та свобод, відповідно до Закону України "Про громадські об'єднання", можуть утворювати професійні громадські об'єднання та бути членами певних громадських об'єднань, а також членами організацій, що здійснюють професійне самоврядування та саморегульованих організацій.

Громадські об'єднання у сфері ветеринарної медицини: надають пропозиції та зауваження щодо реалізації та формування державної політики у сфері ветеринарної медицини; з питань, що стосуються ветеринарної медицини представляють своїх членів; у порядку, визначеному законодавством, беруть участь у роботі дорадчих та консультативних, інших допоміжних органів, що утворюються органами виконавчої влади, Держпродспоживслужбою, органами місцевого самоврядування та іншими органами державної влади; сприяють підвищенню кваліфікації спеціалістів ветеринарної медицини; беруть участь у громадському обговоренні проектів підзаконних нормативно-правових актів та законів з питань, що стосуються ветеринарної медицини.

В Україні працюють наступні асоціації ветеринарних спеціалістів: «Асоціація спеціалістів ветмедицини України», «Українська асоціація лікарів ветеринарної медицини дрібних тварин» та деякі дотичні. Слід відмітити, що закордоном асоціації мають значно ширші права. Наприклад в США післядипломна освіта здійснюється не в університетах, а в професійних асоціаціях. Асоціації там залучають для проведення підвищення кваліфікації провідних фахівців, що досягли успіхів в своїй професійній діяльності. Асоціації мають також повноваження ліцензування в сфері ветеринарної медицини. Держава в цей процес не втручається.

Питання для самоконтролю

1. З якою періодичністю повинні проходити підвищення кваліфікації лікарі ветеринарної медицини?
2. За чий рахунок проводиться підвищення кваліфікації лікарів ветеринарної медицини?
3. Охарактеризуйте поняття «Підвищення кваліфікації»
4. Охарактеризуйте поняття «Стажування»
5. Охарактеризуйте поняття «Перепідготовка кадрів»
6. Охарактеризуйте поняття «Спеціалізація»
7. Яка роль громадських об'єднань у сфері ветеринарної медицини?

9. МІЖНАРОДНІ ВЕТЕРИНАРНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВЕТЕРИНАРНА СЛУЖБА В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

На тлі зростання світових економічних зв'язків і торгівлі спалах інфекційної хвороби давно перестав бути проблемою лише певної держави, оскільки в сучасних умовах він несе загрозу також іншим державам і не лише тим, що розміщені поряд. Ветеринарні служби держав світу мають різний рівень розвитку та організації і для ефективної боротьби з хворобами тварин країнам, що розвиваються необхідна допомога. Всі ці фактори спричинюють необхідність широкомасштабної співпраці в галузі ветеринарної медицини. Для вирішення таких та інших завдань функціонують міжнародні ветеринарні організації.

Міжнародна співпраця України у галузі ветеринарної медицини проводиться через: укладання міжнародних договорів; участі в роботі багатьох асоціацій та організацій: Всесвітня організація здоров'я тварин (ВОЗТ) (WOAH, World Organization for Animal Health); Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО) (FAO, Food and Agricultural Organization); – Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) (WHO, World Health Organization); Системи співробітництва фармацевтичних інспекцій (The Pharmaceutical Inspection Convention and Pharmaceutical Inspection Cooperation Scheme) і деяких інших міжнародних установ та організацій; проведення аудитів та інспектувань систем контролю іноземних держав, застосування механізму визнання еквівалентності ветеринарно-санітарних заходів; імплементації законодавства України про благополуччя тварин та ветеринарну медицину до такого ж законодавства Європейського Союзу; гармонізації ветеринарно-санітарних заходів з вимогами відповідних міжнародних організацій; наукової та професійної співпраці, а також обміну інформацією у сфері ветеринарної медицини (ЗУ «Про ветеринарну медицину» ст. 95) [49].

Всесвітня ветеринарна асоціація (ВВА) У 1863 році професор Джон Гемжі (1831 - 1894) з коледжу Единбурга, організував зустріч ветеринарних лікарів та професорів ветеринарної медицини з усієї Європи в Гамбурзі (Німеччина). Ця зустріч стала першим Міжнародним Ветеринарним Конгресом, який з 19 з'їзду почав називатися Всесвітнім ветеринарним конгресом (WVC) і в ньому взяли участь 103 представників з 10 країн світу. Метою зустрічі була розробка загальних правил для торгівлі худобою з подальшою рекомендацією прийняття правил усіма європейськими країнами, обговорення системи боротьби з епізоотіями. Були розглянуті питання боротьби з епізоотіями чуми, контагіозної плевропневмонії великої рогатої худоби, ящуром, сказом, віспою овець; організацією ветеринарної служби в європейських країнах; регулюванням переміщення тварин; розвитку ветеринарної науки. Був утворений Постійний комітет для періодичного проведення таких конгресів, який зрештою був реорганізований у Всесвітню ветеринарну асоціацію (WVA).

Наразі ВВА є об'єднанням понад 80 ветеринарних асоціацій (94 члени), що представляють більше 500 тис. ветеринарних спеціалістів по всьому світу на шести континентах. Організація працює, щоб сприяти благополуччю тварин, зміцненню здоров'я тварин, а також громадської охорони здоров'я в усьому світі з розумінням того, що тварина, людина, і гігієна навколишнього середовища нерозривно пов'язані між собою, через їжу, дослідження для поліпшення життя людини і тварин, зоонозні і інфекційні захворювання, посягання на середовище проживання диких тварин, зв'язок людина-тварина, який існував в усі часи. Основні напрямки стратегії організації - це благополуччя тварин, фармакологічне забезпечення, ветеринарна освіта, Єдине здоров'я. В результаті було сформовано чотири стратегічні робочі групи для ініціювання проєктів та формулювань позицій з цих напрямків:

Стратегічна фокус-група з благополуччя тварин (AW-SFG) створена для підвищення поінформованості про поточні та майбутні проблеми благополуччя тварин у всьому світі. Мета групи: розвивати та підтримувати ключові партнерські відносини з іншими глобальними групами захисту інтересів групи; сприяти навчанню та навчанню благополуччю тварин у рамках ветеринарної програми та як найважливіший компонент безперервного професійного розвитку ветеринарів.

Стратегічна фокус-група Єдине здоров'я (OH-SFG) Мета групи: виявляти та розвивати можливості для ветеринарних фахівців, щоб вони могли поділитися своїм досвідом та лідерством у системі «Єдиного здоров'я»; сприяти та заохочувати нарощування потенціалу, необхідного для вирішення проблем, пов'язаних із підходом «Єдине здоров'я»; розробити ресурси та рекомендації для використання ветеринарними та суміжними організаціями для просування освіти та лобіювання важливості «Єдиного здоров'я».

Стратегічна фокус-група ветеринарної освіти (VE-SFG) Мета групи: поліпшити якість ветеринарної освіти та безперервної освіти для студентів-ветеринарів, ветеринарів та ветеринарних парапрофесіоналів у всьому світі; поліпшити доступ до ветеринарної та медичної освіти у всьому світі; підтримувати компетенції першого дня «OIE Day One» у галузі ветеринарної освіти.

Стратегічна фокус-група з фармацевтичного забезпечення (PS-SFG) Мета групи: виступати за наявність та доступ до якісних фармацевтичних та біологічних препаратів для ветеринарів у всьому світі; розробити список основних ветеринарних препаратів, які повинні бути доступні для використання практикуючими ветеринарами; брати участь у глобальних дискусіях з управління фармацевтичного забезпечення, що стосуються ветеринарів, їх доступу до протимікробних препаратів та їх використання.

Всесвітня ветеринарна асоціація об'єднує спеціалізовані асоціації спеціалістів ветеринарної медицини, національні ветеринарні асоціації та є неурядовою міжнародною організацією. Головними завданнями ВВА є: підготовка і проведення всесвітніх ветеринарних конгресів; розширення

зв'язків між національними ветеринарними асоціаціями; обмін друкованою інформацією по ветеринарній медицині; допомога в удосконаленні ветеринарної освіти; встановлення відносин з організаціями, цілі яких пов'язані з цілями ВВА, сприяння зміцненню соціального становища працівників ветеринарної професії.

Постійний комітет у структурі ВВА займає центральне місце. Він об'єднує асоційованих членів міжнародних асоціацій ветеринарної медицини; представників національних ветеринарних асоціацій; представників міжнародних промислових фірм, що підтримують діяльність ВВА; членів зі статусом спостерігачів (Міжнародний союз жінок-ветеринарів, ФАО, Панамериканська ветеринарна асоціація, Азіатська асоціація ветеринарів, Європейський союз ветеринарів). Роботою ВВА у період між засіданнями постійного комітету, керує бюро в складі президента, віце-президента, секретаря-казначая і його заступника. Регулює питання фінансування ВВА фондовий комітет.

Структура ВВА складається з таких організаційних елементів: генеральна асамблея, рада, комітети та робочі групи, секретаріат. Генеральна Асамблея є найбільш важливою платформою Асоціації для обговорення і вироблення політики. В ній беруть участь представники всіх асоціацій-членів ВВА. До складу Ради входять президент, обраний президент, попередній президент і 14 обраних представників з різних регіонів світу і членів міжнародних організацій. В Комітети і робочі групи ВВА входять члени Ради і члени спеціальних структур, які були висунуті асоціаціями-членами ВВА, щоб підтримати і посилити роботу і досвід цих груп. Секретаріат ВВА розміщений в Брюсселі (Бельгія). Секретаріат несе відповідальність за постійне управління асоціації, комунікації, підтримку і розвиток членства.

Приєднані до складу асоційованих членів ВВА: всесвітні асоціації ветеринарних фізіологів, фармакологів, анатомів, біохіміків, паразитологів, патологів, мікробіологів, імунологів; всесвітні асоціації фахівців з гігієни продуктів тваринного походження, по тваринництву, інфекційних хвороб; з історії ветеринарної медицини; по дрібним тваринам; по хворобах великої рогатої худоби, свиней, птахів.

Міжнародні ветеринарні конгреси відіграти значну роль в координації практичної діяльності і наукових досліджень, в розробці заходів ліквідації багатьох епізоотій в світовому масштабі, а також боротьби проти інфекційних хвороб тварин. Міжнародний обмін результатами науково-практичної діяльності в сфері ветеринарної медицини надав значну допомогу людству в пошуку методів і засобів боротьби з хворобами тварин. До цього часу було проведено 37 всесвітніх ветеринарних конгресів. Спочатку ветеринарні конгреси проводилися раз у 4 роки, потім їх почали проводити через 2 роки, а з 2017 року – щороку (крім 2021, коли на заваді стала пандемія коронавірусу).

Всесвітня організація здоров'я тварин (Міжнародне епізоотичне бюро). Кооперацію і координацію практичної ветеринарної справи у світі

проводить Всесвітня організація здоров'я тварин (ВОЗТ) (WOAH, World Organization for Animal Health). Організація була заснована у січні 1924 року 28 країнами як Міжнародне епізоотичне бюро (МЕБ). Нова назва була прийнята міжнародним комітетом в травні 2003 року.

Першочергові напрямки роботи організації – безпечність харчових продуктів тваринного походження (animal production food safety) і забезпечення стабільного благополуччя тварин (animal welfare). ВОЗТ – це вищий рівень міжнародної міждержавної співпраці у сфері ветеринарної медицини. Організація розробляє ряд узгоджених міжнародних документів нормативно-рекомендаційного характеру, займається дослідженнями у сфері діагностики, профілактики хвороб тварин. Матеріали ВОЗТ є основним джерелом формування світового ветеринарного законодавства.

Головні завдання ВОЗТ: координування і заохочення досліджень профілактики та патології інфекційних хвороб тварин, щодо яких здійснюється міжнародне співробітництво; вивчення проектів угод у галузі ветеринарно-санітарного нагляду і надання урядам країн-членів повноваження відносно контролю за їх проведенням; збір і надання урядам країн-членів та їх ветеринарним установам документів й фактів спільного інтересу відносно перебігу епізоотичних процесів і засобів, які застосовуються для боротьби з ними.

Діяльність організації здійснюється шляхом розгляду на щорічних генеральних сесіях найважливіших проблем в галузі ветеринарної медицини та проведення спеціалізованих міжнародних нарад, конференцій, симпозіумів постійними комітетами (комісіями) ВОЗТ по стандартизації біологічних препаратів, ящуру і т. д. Періодично країни-члени направляють до ВОЗТ відомості щодо наявних особливо небезпечних заразних хворобах тварин, а про всі інші хвороби повідомляють у кінці року. При появі у благополучних країнах особливо небезпечних хвороб, повідомлення відправляються негайно. Відомості, одержані організацією, надаються країнам-членам через передачу інформації по мірі її отримання з щорічними статистичними звітами, періодичними бюлетенями та щомісячними циркулярами.

У рамках Світової організації торгівлі основна мета ВОЗТ – охорона світової торгівлі через публікації і розробки санітарних норм для міжнародної торгівлі продуктами харчування тваринного походження і тваринами. Задля цього ВОЗТ постійно здійснює співпрацю з спільним органом Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (FAO, Food and Agricultural Organization of the United Nations) та Всесвітньої організації охорони здоров'я (WHO, World Health Organization) - Комісією Кодексу Аліментаріус. До того ж, ВОЗТ підтримує постійні зв'язки з Всесвітнім Банком (World Bank), Міжнародною Конвенцією із захисту рослин (IPPC, International Plant Protection Convention), Міжнародним центром сільськогосподарських біологічних наук (CABI, CAB International) та з іншими міжнародними

установами, метою яких є забезпечення безпеки світової торгівлі продуктами харчування нетваринного та тваринного походження.

ВОЗТ працює під контролем і керівництвом Постійного комітету, що складається з його адміністративної комісії і представників країн-учасниць. Бюро ВОЗТ очолює генеральний директор, якого вибирають серед відомих вчених світової епідемічної служби. Крім постійного комітету, в організаційній структурі ВОЗТ є регіональні комітети по Азії, Європі, Америці та Африці, постійні комісії і адміністративна комісія. ВОЗТ щороку в травні проводить в Парижі генеральну сесію. В кінці кожної сесії розробляється програма чергової сесії, яку затверджує Постійний комітет. З ветеринарними службами держав, які ще не приєдналися до організації і з іншими міжнародними установами, які мають відношення до захисту тварин, ВОЗТ підтримує постійні зв'язки. ВОЗТ організована як всевітня служба інформації щодо заразних хвороб тварин.

Вимоги світового ветеринарного законодавства викладені головним чином у публікаціях ВОЗТ – в нормативних документах Комісії Кодексу Аліментаріус, Кодексі здоров'я водних тварин та Кодексі здоров'я наземних тварин. Ці видання показують спрямування світового ринку в гігієні виробництва, етиці торгівлі, якості та безпечності продукції. Значна увага у публікаціях надається прийнятим заходам щодо забезпечення ветеринарного благополуччя, питанням доступності, достовірності й відкритості інформації щодо зміни епізоотичної ситуації в країнах-членах і недопущення жорстокого поводження з тваринами та доступності ветеринарних послуг.

Найвищим повноважним органом організації Всесвітньою асамблеєю делегатів МЕБ у 1968 р було прийнято Кодекс здоров'я наземних тварин. Мета кодексу здійснюється шляхом детального визначення санітарних заходів, яких мають дотримуватися країни-члени при експорті та імпорті продукції і тварин через забезпечення ветеринарно-санітарної безпеки при проведенні міжнародної торгівлі продукцією тваринного походження й наземними тваринами (ссавцями, бджолами і птахами). Кодекс здоров'я наземних тварин складається з двох томів. У першому томі опубліковані загальні положення, що містять слідуючі розділи: аналіз ризику; діагностика, нагляд і нотифікація хвороб тварин; якість ветеринарних служб; торговельні заходи; ветеринарна сертифікація; загальні рекомендації: попередження і боротьба із хворобами; процедури при імпорті та експорті; добробут тварин; ветеринарні аспекти охорони здоров'я населення. У другому томі викладений перелік хвороб тварин, найнебезпечніших для міжнародної торгівлі (Список ВОЗТ) з рекомендаціями щодо ліквідації цих хвороб.

Розроблений з урахуванням специфіки водних тварин Кодекс здоров'я водних тварин (молосків, риб і ракоподібних) діє схожим чином як і Кодекс здоров'я наземних тварин. Мета Кодексу полягає в забезпеченні санітарної безпеки при проведенні міжнародної торгівлі гідробіонтами і отриманими з них продуктами. Вона здійснюється через детальний опис заходів з

забезпечення здоров'я, які повинні здійснювати компетентні органи країн-членів, щоб убезпечитися від передачі збудників, патогенних для людей або тварин.

Слід зазначити, що кодекси ВОЗТ є базою при виборі діагностичних тестів і вакцин, при розробці міжнародних зоосанітарних вимог, для підбору аргументів з метою досягнення еквівалентності при проведенні торговельних переговорів і для наукового спростування необґрунтованих санітарних заходів, що наклала країна-імпортер під час оцінки ризику країни-імпортера й затвердження рентабельності заходів зниження ризику у торгівлі. Таким чином, у кодексах ВОЗТ показані всі питання відносно заразних хвороб тварин, які мають істотну вагу при міжнародних торговельних заходах, також відносно спільних для тварин й людей хвороб. З іншої сторони, кодекси ВОЗТ не містять конкретних показників безпечності харчових продуктів, таких, приміром, як допустимі межі вмісту антибіотиків, токсичних речовин тощо. Такі завдання відносяться до сфери Комісії Кодексу Аліментаріус. Кодекси ВОЗТ публікуються щороку на трьох офіційних мовах (англійською, іспанською та французькою).

Україна з 1993 р. є країною-членом ВОЗТ. Як постійний член Україна, в особі голови Держпродспоживслужби України, відповідно до встановленого порядку, надає ВОЗТ звіти щодо епізоотичної ситуації у країні, а також отримує офіційну інформацію щодо епізоотичної ситуації в інших країнах-членах ВОЗТ, згідно права на отримання такої інформації, яку використовує при вирішенні питань міжнародної торгівлі, підконтрольними Держпродспоживслужбі об'єктами. До того ж, обов'язково враховуються міжнародні стандарти, встановлені ВОЗТ (Кодекс здоров'я наземних тварин, Кодекс здоров'я водних тварин) при розробці ветеринарного законодавства України.

Світова організація торгівлі (World Trade Organization, WTO) (СОТ) - міжнародна установа, яка почала працювати з 1 січня 1995 року задля регулювання торгово-політичних відносин країн-членів та спрощення міжнародної торгівлі. СОТ здатна виконувати функції міжнародного економічного регулювання і є потужною і впливовою міжнародною структурою. Для будь-якої країни, що прагне інтегруватися в світове господарство членство у СОТ стало на сьогодні практично невід'ємною умовою. Членство в СОТ з метою взаємного відкриття ринків базується на принципі двосторонніх переговорів між членами. Члени СОТ, захищаючи власне виробництво та робочі місця, відстоюють інтереси власних підприємств, формулюючи таким чином вимоги до країн-претендентів відносно доступу до їх ринків. Тому переговорний процес є тривалим і непростим.

Функції Світової організації торгівлі. СОТ, для проведення торговельних взаємовідносин між її членами з пунктів, які стосуються угод та зв'язаних з ними правових документів, забезпечує загальну організаційну базу. Для здійснення переговорів між членами СОТ стосовно їхніх різносторонніх торгових відносин

з питань, що врегульовані угодами, і це відмічено в додатках до даної Угоди, СОТ забезпечує форум. СОТ також може забезпечувати форум для послідуєчих переговорів між її членами, за рішенням конференції міністрів стосовно їхніх рамок для впровадження результатів таких переговорів, а також багатосторонніх торговельних відносин. СОТ сприяє адмініструванню, виконанню й реалізації положень і досягненню цілей угоди СОТ та багатосторонніх торговельних угод, а також забезпечує рамки для проведення, реалізації торгових угод з обмеженим колом учасників й адміністрування. СОТ адмініструє домовленість про процедури та правила вирішення спорів. У разі необхідності, СОТ співпрацює з Міжнародним банком реконструкції та розвитку і його філіалами і Міжнародним валютним фондом для досягнення кращої взаємодії у формуванні світової економічної політики. Також СОТ адмініструє Механізм огляду торговельної політики.

Конвенція про фармацевтичну інспекцію та Схема співпраці з фармацевтичної інспекції (The Pharmaceutical Inspection Convention and Pharmaceutical Inspection Cooperation Scheme) є двома міжнародними документами між країнами та органами фармацевтичної інспекції. PIC/S призначений як інструмент для покращення співпраці у сфері належної виробничої практики між регулюючими органами та фармацевтичною промисловістю.

Конвенція про фармацевтичну інспекцію була заснована в жовтні 1970 року Європейською асоціацією вільної торгівлі (ЄАВТ) під назвою Конвенції про взаємне визнання інспекцій у сфері виробництва фармацевтичних продуктів. Першими членами на той час були 10 країн-членів ЄАВТ. На початку 1990-х років було зрозуміло, що через несумісність між Конвенцією та європейським законодавством нові країни не можуть бути прийняті до PIC. Європейське законодавство не дозволяло окремим країнам ЄС, які були членами PIC, підписувати угоди з іншими країнами, які прагнуть приєднатися до PIC. Як наслідок, 2 листопада 1995 р. була сформована Схема співпраці фармацевтичних інспекцій. Схема співпраці фармацевтичних інспекцій є неформальною угодою між органами охорони здоров'я замість офіційної угоди між країнами. PIC і PIC Scheme, які працюють разом паралельно, спільно називаються PIC/S. PIC/S почав працювати в листопаді 1995 року [2].

З моменту заснування до 2003 року PIC/S не мав чіткої юридичної ідентичності. Його секретаріат забезпечувала Європейська асоціація вільної торгівлі. На основі засідання PIC/S у червні 2003 року його комітет вирішив створити швейцарську асоціацію відповідно до статті 60 Швейцарського цивільного кодексу, яка стосується інших міжнародно активних організацій, створених у Швейцарії, таких як Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ). 1 січня 2004 року PIC/S заснував власний Секретаріат у Женеві, Швейцарія. В 2011 р. від України доєдналася до інспекції «Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками».

Ветеринарна служба закордоном. Ветеринарні служби світу не схожі одна на одну по науковому рівню, організації, наявності кадрів, діагностичних, науково-дослідних установ і навчальних закладів, щодо фінансування та підтримки з боку держави і т. д. Існують різні системи боротьби з хворобами в країнах, що розвиваються і промислово розвинених країнах одного і того ж регіону, а іноді і всередині однієї країни. За офіційними даними FAO і ООН, 59% всього поголів'я тварин на землі знаходиться в країнах, що розвиваються, а 41% - у промислово розвинених, в той же час 81% кваліфікованих фахівців ветеринарної медицини зосереджені в промислово розвинених країнах, а на частку країн, що розвиваються припадає лише 19%. Отже, навантаження на одного ветеринарного лікаря в розвинених країнах в 5,2 рази менше, ніж в країнах, що розвиваються. Відмінності у ветеринарному обслуговуванні пояснюються не тільки політико-економічним устроєм, характером торговельних і культурних взаємозв'язків, але і природно-кліматичними умовами. Так, для Африканського континенту характерні різноманіття дикої фауни, особливий уклад життя корінного населення, переважно екстенсивне ведення тваринництва, нерівномірність розміщення тварин. Епізоотичний стан цього регіону характеризується наявністю великої кількості карантинних і маловідомих хвороб тварин, які становлять значну загрозу і є причиною величезних щорічних втрат тваринницької продукції.

У країнах Азії та Латинської Америки епізоотична обстановка також складна і напружена, тому країни цих регіонів є «гарячими точками» по відношенню до багатьох інфекційних захворювань тварин.

У багатьох азійських і латиноамериканських країнах основним фактором недостатньо ефективної боротьби з хворобами худоби є дефіцит кваліфікованих фахівців. Вкрай недостатнє число ветеринарних шкіл в цих регіонах не дозволяє забезпечити підготовку необхідної кількості фахівців.

У тропічних країнах існує проблема браку і висока вартість ліків, біологічних препаратів, акарицидів, інсектицидів і т. д. Всі лікарські речовини, як і прилади для їх введення, зазвичай закупаються в розвинених державах на іноземну валюту, що країнам з недостатньо здоровою економікою зробити не просто.

Набагато простіша епізоотична ситуація в країнах Європи, Північної Америки та Океанії, які мають добре організовану ветеринарну службу і велику мережу науково-дослідних установ. Тваринництво ведеться головним чином на інтенсивній основі. Здійснюється надійний контроль за його станом, застосовуються сучасні методи і засоби діагностики, профілактики та боротьби з хворобами. Цим визначається благополуччя цих країн по відношенню до багатьох інфекційних захворювань сільськогосподарських тварин. Так, в розвинених країнах Європи і Америки втрати від хвороб становлять лише 10 - 20% вартості валової продукції тваринництва.

Основними функціями державних ветеринарних служб в більшості країн є контроль за епізоотичною ситуацією, здоров'ям тварин, імпортно-

експортними перевезеннями, якістю біологічних та інших ветеринарних препаратів, м'ясних та інших харчових продуктів тваринного походження, а також лабораторними діагностичними дослідженнями.

Штати служб різних країн відрізняються в залежності від структури і системи тваринництва, чисельності населення, площі, клімату, політичного і економічного пристроїв, рівня розвитку економіки. Приблизно в половині країн ветеринарну медицину фінансують з бюджетів територіальних утворень і частково (25%) - з національного бюджету. Чисельність спеціалістів ветеринарної медицини в окремих країнах в основному залежить від кількості тварин, однак точної залежності не спостерігається. За загальною кількістю ветеринарних лікарів США займають 1 місце, Індія - 2, Японія - 3, Бразилія - 4. Навантаження ветеринарного лікаря коливається від 300 умовних голів в Японії до 19,4 тис. умовних голів в Пакистані.

Ветеринарна служба багатьох країн значно впливає на ефективність виробництва продуктів тваринництва. За рахунок проведення ветеринарних заходів національний дохід США зростає на 10 млрд дол., а фермери отримують в середньому 3 дол. на кожен витрачений долар. Вкладення на ветеринарну освіту в США (39 тис. дол. на рік на студента) приносить дохід до 6 дол. на кожен витрачений.

Істотним фактором ветеринарного забезпечення є структура ветеринарної служби. В окремих країнах частка ветеринарних лікарів, зайнятих в органах державного управління, коливається в межах: 3,3% - США; 5,7% - Великобританія; 44,8% - Бразилія; 33% - Японія; 35,3% - Іспанія. Попит на ветеринарні послуги визначає чисельність ветеринарних лікарів, зайнятих приватною практикою. У США ветеринарним бізнесом і приватною практикою зайнято 74,4% загального числа ветеринарних лікарів, в Канаді - 81, у Великій Британії - 82,6, в Японії - 53, у Франції - 80,8, в Іспанії - 12%.

Питання для самоконтролю

1. Які визнаєте міжнародні ветеринарні організації?
2. Дайте характеристику Всесвітньої ветеринарної асоціації.
3. Яке значення міжнародних ветеринарних організацій?
4. Які ви знаєте основні напрямки стратегій Всесвітньої ветеринарної асоціації?
5. Розкажіть про структуру та завдання Всесвітньої організації здоров'я тварин (Міжнародного епізоотичного бюро).
6. Які особливості ветеринарної служби закордоном?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ І РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Г. Ф., Дідовець С. Р. Організація ветеринарної справи. К. : Вища шк., 1972. 168 с.
2. Вимоги до некомерційного переміщення тварин. Офіційний сайт Держпродспоживслужби України. URL: <https://dpss.gov.ua/mizhnarodne-spivrobitnictv/veterinariya-ta-bezpechnist/vimogi-do-nekomercijnogo-peremishchennya-tvarin> (дата звернення: 18.09.2021).
3. Генеральна угода про тарифи й торгівлю 1994 року : Додаток 1А до Угоди про заснування Світової організації торгівлі. Документ від 15.04.1994. № 981_003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_003#top (дата звернення: 22.02.2022).
4. Гинзбург А. Г. Организация ветеринарного дела в СССР. 2-е изд., перераб. и испр. М. : Колос, 1970. 408 с.
5. Голощапов Ю. Н. Руководители и организаторы ветеринарной службы в СССР. М., 1984. 155 с.
6. Гурський Р., Попович В. Збірник нормативно-правових актів України щодо профілактики і боротьби з епізоотіями та інвазіями. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2006. 584 с.
7. Державне підприємство “Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин” Офіційний сайт URL: <https://www.agro-id.gov.ua/pro-agentstvo/> (дата звернення: 22.02.2022)
8. Директива Європейського Парламенту і Ради 2001/82/ЄС від 6 листопада 2001 року про Кодекс Співтовариства стосовно ветеринарних лікарських засобів : Документ № 984_012-01 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_012-01#Text (дата звернення: 22.02.2022).
9. Дідовець С. Р. Організація і планування ветеринарної справи : навч. посіб. К. : Вища школа, 1980. 287 с.
10. Довгань В. І. Історичний контекст становлення державного управління у галузі ветеринарної медицини. Університетські наукові записки: наукове видання Хмельницького університету управління та права, 2011. № 2. С. 379 – 388.
11. Європейська конвенція про захист домашніх тварин : №994_a15. Конвенцію ратифіковано Законом № 578-VII (578-18) від 18.09.2013 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a15#Text (дата звернення: 22.02.2022).
12. Євтушенко А. Ф., Радіонов М. Т. Організація та економіка ветеринарної справи : підручник. К. : Арістей, 2004. 284 с.
13. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Документ № 80731-X від 07.12.1984. Дата оновлення: 27.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
14. Корнієнко Л. М., Корнієнко Л. Є., Ярчук Б. М. Планування ветеринарних

- заходів : навч. посіб; за ред. Л. М. Корнієнко. К. : Центр учбової літератури, 2010. 320 с.
15. Костюк Ю. Б. Становлення та розвиток державної ветеринарної служби в Україні. Прикарпатський юридичний вісник. Випуск 1 (26), 2019. 149 – 154.
 16. Малинин К. М. Достижения и задачи ветеринарной службы на селе. М. : Изд-во МСХ РСФСР, 1957. 32 с.
 17. Методика оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру : пост. КМУ від 15 лют. 2002 р. № 175. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/175-2002-%D0%BF> (дата звернення: 14.01.2022)
 18. Методика розрахунку збитків, завданих особам, які постраждали внаслідок уведення карантинного режиму для тварин або у зв'язку з проведенням робіт, спрямованих на ліквідацію та профілактику карантинних хвороб тварин : наказ Мін. аграрної політики України від 29.12.2001 №395. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0059-02> (дата звернення: 20.02.2022)
 19. Методичні рекомендації щодо експорту харчових продуктів нетваринного походження. Офіційний сайт Держпродспоживслужби України. URL: <https://dpss.gov.ua/mizhnarodne-spivrobitnictv/veterinariya-ta-bezpechnist/sertifikati-zdorovya> (дата звернення: 18.09.2021).
 20. Недосеков В. В., Хаунхорст Е., Ситнік В. А., Шевчук В. М., Жуковський М. О. Організація та економіка ветеринарної справи : навч. посібник. К.: НУБіП України, 2019. 408 с.
 21. Никитин И. Н. История ветеринарии. М. : Агропромиздат, 1988. 191 с.
 22. Норми часу і чисельності працівників державних установ ветеринарної медицини на проведення забою тварин і переробку продукції : наказ Державного комітету ветеринарної медицини України від 26.11.2010 № 524. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0445-11#Text> (дата звернення: 10.02.2022)
 23. Норми часу і чисельності працівників державних установ ветеринарної медицини на проведення протиепізоотичних та лікувально-профілактичних заходів : наказ Держ. ком. ветеринарної медицини України від 26.11.2010 № 524. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0443-11> (дата звернення: 20.02.2022)
 24. Об улучшении ветеринарного дела и усилении ветеринарного контроля в стране : постановление правительства СССР № 1020 от 27.09.1963 г. Собрание постановлений правительства СССР. 1963. № 13-22 (18). Ст. 521 – 529.
 25. Основні засади політики власності державних підприємств, що віднесені до сфери управління Держпродспоживслужби : наказ Держпродспоживслужби України від 8 лютого 2019 року, № 71. URL: <https://dpss.gov.ua/sluzhba/ustanovitapidpriyemstvaderzhprodsposzhivsluzhbi>

- (дата звернення: 1.11.2021).
26. Переліки державних інспекторів, які уповноважені здійснювати оформлення та видачу сертифікатів здоров'я при експорті харчових продуктів нетваринного походження. Офіційний сайт Держпродспоживслужби України. URL: <https://dpss.gov.ua/mizhnarodne-spivrobitnictv/veterinariya-ta-bezpechnist/sertifikati-zdorovy> (дата звернення: 18.09.2021).
 27. Положення про Головне управління Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів в області, в місті Києві : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України 12.04.2017 № 209. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0604-17#Text> (дата звернення: 22.02.2022)
 28. Положення про Державний науково-дослідний контрольний інститут ветеринарних препаратів та кормових добавок : Постанова Кабінету Міністрів України від 7 травня 1998 р. № 637. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/637-98-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.02.2022)
 29. Положення про державну лабораторію ветеринарно-санітарної експертизи на ринку : наказ Державного департаменту ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України від 15.04.2002 № 16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0404-02#Text> (дата звернення: 22.02.2022)
 30. Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 р. № 667. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.02.2022)
 31. Положення про міжрегіональне головне управління Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів на державному кордоні : наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 23 жовтня 2020 року № 2145 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1066-20#Text> (дата звернення: 22.02.2022)
 32. Положення про міську, районну, міжрайонну державні лабораторії Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України 13.03.2017 № 120. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0468-17#Text> (дата звернення: 22.02.2022)
 33. Положення про обласну державну лікарню ветеринарної медицини. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України 13.03.2017 № 127 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0470-17#Text> (дата звернення: 22.02.2022)
 34. Положення про післядипломну освіту лікарів ветеринарної медицини в

- Україні : наказ Державного департаменту ветеринарної медицини 09.08.2004 № 93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-04#Text> (дата звернення: 10.02.2022)
35. Положення про районну, міську державні лікарні ветеринарної медицини : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України 13.03.2017 № 127. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0469-17#Text> (дата звернення: 22.02.2022)
36. Положення про регіональну державну лабораторію Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України 13.03.2017 № 120. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0467-17#Text> (дата звернення: 22.02.2022)
37. Поляков А. А., Лактионов А. И. Ветеринарное законодательство: сб. действующих инструкций, правил и положений / под ред. А. М. Лактионова. 4-е изд., перераб. и доп. М. : Гос. изд-во колхоз. и совхоз. лит., 1947. 784 с.
38. Порядок визначення періодичності здійснення планових заходів державного контролю відповідності діяльності операторів ринку (погужностей) вимогам законодавства про харчові продукти, корми, здоров'я та благополуччя тварин, які здійснюються Державною службою з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, та критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від її провадження : Постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2018 р. № 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.02.2022)
39. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення протиепізоотичних заходів, та переліку послуг спеціалістів ветеринарної медицини, які провадять ветеринарну практику, за здійснення обов'язкових або необхідних протиепізоотичних заходів та розмірів їх оплати : Постанова КМУ від 23.04.2008 №413. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/413-2008-%D0%BF> (дата звернення: 20.02.2022)
40. Порядок відшкодування майнової шкоди (збитків), завданої особам внаслідок запровадження карантину (карантинних обмежень) тварин або у зв'язку з проведенням процедур і робіт щодо ліквідації особливо небезпечних (карантинних) хвороб : Постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2012 р. № 1003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1003-2012-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.02.2022)
41. Порядок встановлення надбавок за вислугу років спеціалістам державних установ ветеринарної медицини : Постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2007 р. № 972. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/972-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.02.2022)

42. Порядок фінансування робіт із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.02.1999 № 140. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/140-99-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.02.2022)
43. Порядок формування тарифів на ветеринарні послуги, що надаються державними установами ветеринарної медицини : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 листопада 2009 р. № 1167. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1167-2009-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.02.2022)
44. Правила заповнення, зберігання, списання ветеринарних документів та вимог до їх обліку : наказ Мін. аграрної політики та продовольства України від 01.08.14 №288. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1202-14> (дата звернення: 20.02.2022)
45. Правила реалізації ветеринарних медикаментів і препаратів : наказ Держ. деп. ветеринарної медицини 23 лип. 2001 р. № 37. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0786-01> (дата звернення: 20.02.2022)
46. Правила транспортування та зберігання ветеринарних препаратів, субстанцій, готових кормів, кормових добавок та засобів ветеринарної медицини у ветеринарних аптеках, їх структурних підрозділах, на базах, складах тощо : наказ Держ. деп. ветеринарної медицини 13.08.2002 № 44. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0719-02> (дата звернення: 20.02.2022)
47. Про бджільництво : Закон України від 22.02.2000. № 1492-III. Дата оновлення: 29.09.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1492-14#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
48. Про безпечність та гігієну кормів : Закон України від 21.12.2017. № 2264-VIII. Дата оновлення: 21.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2264-19#top> (дата звернення: 22.02.2022).
49. Про ветеринарну медицину : Закон України від 04.02.2021. № 1206-IX. Введення в дію, відбудеться 21.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1206-20#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
50. Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції : Закон України від 14.01.2000. № 1393-XIV. Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1393-14#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
51. Про впровадження «Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників». Випуск 79 "Ветеринарна діяльність" : наказ Міністерства аграрної політики України від 07.11.2006 № 653. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0653555-06#Text> (дата звернення: 10.02.2022)

52. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, ветеринарну медицину та благополуччя тварин : Закон України від 18.05.2017. № 2042-VIII. Дата оновлення: 21.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
53. Про затвердження «Вимог щодо ввезення (пересилання) на митну територію України живих тварин та їхнього репродуктивного матеріалу, харчових продуктів тваринного походження, кормів, сіна, соломи, а також побічних продуктів тваринного походження та продуктів їх оброблення, переробки» : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 16.11.2018 № 553. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0346-19#Text> (дата звернення: 10.02.2022)
54. Про затвердження Методики оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру : Постанова КМУ від 15 лютого 2002 р. № 175. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/175-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.02.2022)
55. Про затвердження Методики розрахунку збитків, завданих особам, які постраждали внаслідок уведення карантинного режиму для тварин або у зв'язку з проведенням робіт, спрямованих на ліквідацію та профілактику карантинних хвороб тварин : наказ Мін. аграрної політики від 29.12.2001 № 395. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0059-02#top> (дата звернення: 20.02.2022)
56. Про затвердження переліку особливо небезпечних (карантинних) хвороб тварин : постанова КМУ від 8.08.2007 №1006. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1006-2007-%D0%BF> (дата звернення: 20.02.2022)
57. Про затвердження переліку платних адміністративних послуг, які надаються Державною службою з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, органами та установами, що належать до сфери її управління, і розміру плати за їх надання : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2011 року № 641. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/641-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.09.2021)
58. Про затвердження Положення про Державну надзвичайну протиепізоотичну комісію при Кабінеті Міністрів України та типових положень про місцеві державні надзвичайні протиепізоотичні комісії : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 р. № 1350. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1350-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.02.2022)
59. Про затвердження Порядку видачі ветеринарних документів : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2013 року № 857. Редакція

- від 14.11.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/857-2013-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.02.2022)
60. Про затвердження Правил заповнення, зберігання, списання ветеринарних документів та вимог до їх обліку : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 01.08.14 №288. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1202-14#top> (дата звернення: 10.02.2022)
61. Про затвердження форм державної статистичної звітності ветеринарної служби : наказ Держкомстату України від 27 жовтня 2000 року № 342. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0788-98> (дата звернення: 20.02.2022)
62. Про затвердження форми Акта про вилучення сільськогосподарських тварин з метою їх знищення або забою при ліквідації особливо небезпечних (карантинних) хвороб : наказ Мін. аграрної політики та продовольства України від 12.04.2017 № 207. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0584-17> (дата звернення: 20.02.2022)
63. Про захист тварин від жорстокого поводження : Закон України від 21.02.2006. № 3447-IV. Дата оновлення: 08.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
64. Про ідентифікацію та реєстрацію тварин : Закон України від 04.06.2009. № 1445-VI. Дата оновлення: 09.12.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1445-17#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
65. Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів : Закон України від 06.12.2018 № 2639-VIII. Дата оновлення: 06.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-19#top> (дата звернення: 22.02.2022).
66. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 2.03.2015. № 222-VIII. Дата оновлення: 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
67. Про мисливське господарство та полювання : Закон України від 22.02.2000. № 1478-III. Дата оновлення: 10.03.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14#top> (дата звернення: 22.02.2022).
68. Про молоко та молочні продукти : Закон України від 24.06.2004. № 1870-IV. Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1870-15#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
69. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори : Закон України від 15.02.1995. № 60/95-ВР. Дата оновлення: 05.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.01.2022).
70. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 442. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014> (дата звернення: 26.12.2021).
71. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : Закон України від 23.12.1997. № 771/97-ВР. Дата оновлення: 21.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#top> (дата звернення: 22.02.2022).
72. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції : Закон України від 10.07.2018. № 2496-VIII. Дата оновлення: 05.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#top> (дата звернення: 22.02.2022).
73. Про перелік протиепізоотичних, лікувальних, лабораторно-діагностичних, радіологічних та інших ветеринарно-санітарних заходів, що проводяться органами державної ветеринарної медицини за рахунок відповідних бюджетних та інших коштів : Постанова КМУ від 15.08.1992 №478. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/478-92-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.02.2022)
74. Про побічні продукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною : Закон України від 7.04.2015. № 287-VIII. Дата оновлення: 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287-19#top> (дата звернення: 22.02.2022).
75. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них : Закон України від 6.02.2003. № 486-IV. Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-15#top> (дата звернення: 22.02.2022).
76. Про створення державного підприємства “Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин” : наказ Міністерства аграрної політики України від 29.07.2002 № 213. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0213555-02#top> (дата звернення: 22.02.2022)
77. Про умови оплати праці працівників підприємств, установ і організацій державної ветеринарної медицини : постанова КМУ від 11.12.1998 №1960. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1960-98-%D0%BF> (дата звернення: 10.02.2022)
78. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2017/625 від 15 березня 2017 року про офіційний контроль та іншу офіційну діяльність, що провадиться для забезпечення застосування положень харчового та кормового права, правил щодо здоров'я і благополуччя тварин, здоров'я рослин та засобів захисту рослин. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/es-2017625.pdf> (дата звернення: 22.02.2022).
79. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2019/1020 від 20 червня 2019 року про ринковий нагляд та відповідність продуктів, а також про внесення змін до Директиви 2004/42/ЄС та Регламенту (ЄС) № 765/2008 і Регламенту (ЄС) № 305/2011. Документ № 984_012-19. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_012-19#Text (дата звернення: 22.02.2022).

80. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 178/2002 від 28 січня 2002 року про встановлення загальних принципів і вимог харчового права, створення Європейського органу з безпечності харчових продуктів та встановлення процедур у питаннях, пов'язаних із безпечністю харчових продуктів. Документ № 984_005-02. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-02#n348 (дата звернення: 22.02.2022).
81. Реєстр ветеринарних препаратів, кормових добавок, преміксів та готових кормів. Єдиний державний веб-портал відкритих даних. URL: <https://data.gov.ua/dataset/8f3e00b2-16e8-4b30-af7d-b9212837b0a6> (дата звернення: 10.02.2022)
82. Реєстри (Відкриті дані). Держпродспоживслужба України. URL: <https://dpss.gov.ua/diyalnist/revestrividkritidani> (дата звернення: 10.02.2022)
83. Роїна О. М. Ветеринарія в Україні : нормативні документи. К. : КНТ., 2007. 496 с.
84. Рудик С. К. Коротка історія лікування тварин. К. : «АртЕк», 1997. 96 с.
85. Сборник инструкций, указаний и наставлений по ветеринарии. К. : Гос. изд-во с.- х. лит. Украинской ССР, 1955. 212 с.
86. Служение ветеринарной науке: страницы истории ИЭКВМ (1922-2001 гг.). Ч. 2 / под ред. П. П. Фука, А. Н. Головка. Х. : Золотые страницы, 2001. 364 с.
87. Сумська біологічна фабрика Офіційний сайт <https://www.biofabrika.sumy.ua/?lang=uk> (дата звернення: 22.02.2022)
88. Третьяков А. Д. Ветеринарное законодательство: Ветеринарный устав Союза ССР: положения, указания, инструкции, наставления и правила по ветеринарному делу / под общ. ред. А. Д. Третьякова. М. : Колос, 1972. Т. 1. 696 с.
89. Третьяков А. Д. Что нужно знать о Ветеринарном уставе СССР / под общ. ред. нач. Гл. упр. ветеринарии МСХ СССР А. Д. Третьякова. М. : Колос, 1970. 152 с.
90. Угода про заснування Світової організації торгівлі : Документ від 15.04.1994. № 995_342. Дата оновлення: 27.11.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_342#Text (дата звернення: 22.02.2022).
91. Угода про застосування санітарних і фітосанітарних заходів : Додаток 1А до Угоди про заснування Світової організації торгівлі. Документ № 981_006 від 15.04.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_006#Text (дата звернення: 22.02.2022).
92. Яценко І. В., Кам'янський В. В., Бондареський М. М., Бібен І. А., Богатко М. Н., Бінкевич В. Я., Зажарський В. В. Ветеринарне законодавство України : підручник. Харків : «Діса плюс», 2015. 392 с.

ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

А

Автоматизовані інформаційні системи управління ветеринарними установами - 65

Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин – 58, 71

В

Ветеринарна картка до паспорта ВРХ – 72

Ветеринарна освіта – 103

Вимоги щодо некомерційного переміщення з України тварин – 95

Випробувальна Одеська прикордонна державна контрольно-токсикологічна лабораторія – 39

Вказівки – 21

Всесвітня ветеринарна асоціація - 108

Всесвітня організація здоров'я тварин – 108, 110

Всесвітня організація охорони здоров'я – 108

Г

Геоінформаційні системи – 64

Головне управління ветеринарної медицини з державною ветеринарною інспекцією – 13

Головне управління Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів в області – 39

Громадські об'єднання у сфері ветеринарної медицини - 107

Д

Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України – 13, 28,

Державна лабораторія ветеринарно-санітарної експертизи на ринку – 52

Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів – 13

Державний ветеринарний інспектор – 86

Державний департамент ветеринарної медицини – 13

Державний інспектор – 86

Державний комітет ветеринарної медицини – 13

Державний контроль – 86

Державний контроль на кордоні та в країнах-експортерах - 93

Державний науково-дослідний контрольний інститут ветеринарних препаратів та кормових добавок – 32

Державний науково-контрольний інститут біотехнології і штамів мікроорганізмів – 38

Державні надзвичайні протиепізоотичні комісії – 75

Джерела ветеринарного законодавства – 15

Директиви – 22

Є

Єдине вікно для міжнародної торгівлі - 56

Єдиний державний реєстр тварин – 66

З

ЗУ Про бджільництво – 18

ЗУ Про безпечність та гігієну кормів – 17

ЗУ Про ветеринарну медицину та благополуччя тварин – 17

ЗУ Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції - 18

ЗУ Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, ветеринарну медицину та благополуччя тварин – 18, 25

ЗУ Про захист тварин від жорстокого поводження - 18

ЗУ Про ідентифікацію та реєстрацію тварин – 18

ЗУ Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів - 20

ЗУ Про ліцензування видів господарської діяльності - 19

ЗУ Про мисливське господарство та полювання - 18

ЗУ Про молоко та молочні продукти - 19

ЗУ Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори - 20

ЗУ Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів – 17

ЗУ Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції - 19

ЗУ Про побічні продукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною - 18

ЗУ Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них - 19

І

Ідентифікація і реєстрація тварин – 58, 71

Ідентифікуючий документ – 96

Інспектування – 86

Інструкція – 20

К

Карантин – 75

Кодекс – 23

Кодекс Аліментаріус – 23

Кодекс України про адміністративні правопорушення – 25

Кодекси МЄБ – 24

Конвенція про фармацевтичну інспекцію - 114

Кримінальному кодексі України – 25

М

Матеріально-технічне та соціальне забезпечення спеціалістів ветеринарної медицини - 98

Міжнародні правові акти – 22

Міжрегіональне головне управління Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів на державному

кордоні – 56

Міська, районна, міжрайонна державні лабораторії Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів – 50

О

Обласна державна лікарня ветеринарної медицини – 44

Оплата адміністративних послуг – 97

Оплата праці працівників підприємств, організацій і установ державної ветеринарної медицини - 102

Офіційний ветеринарний лікар – 86

П

Паспорт великої рогатої худоби – 71

Післядипломна освіта – 104

План протиепізоотичних заходів по профілактиці основних інфекційних і паразитарних хвороб тварин – 74

Положення – 21

Постанови – 22

Правила – 21

Принципи здійснення державного контролю – 86

Продовольча і сільськогосподарська організація ООН - 108

Р

Районна, міська державні лікарні ветеринарної медицини – 44

Регіональна державна лабораторія Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів - 47

Регламент – 23

С

Світова організація торгівлі – 24, 113

Сертифікат здоров'я – 68

Системи співробітництва фармацевтичних інспекцій - 108

Структура Держпродспоживслужби – 33, 34, 35

Сумська біологічна фабрика – 58

Т

Технічний регламент – 22

Типове положення – 21

У

Угода про застосування санітарних і фітосанітарних заходів (СОТ) – 24

Ужгородська прикордонна державна контрольно-токсикологічна лабораторія – 39

Умови та порядок відшкодування майнової шкоди, завдані юридичним і фізичним особам внаслідок запровадження карантинних обмежень (карантину) тварин – 81

Уповноважений ветеринар – 86

Для нотаток

Для нотаток

Для нотаток

Навчальне видання

Бегас Василь Леонідович
Галатюк Олександр Євстафійович
Романишина Тетяна Олександрівна
Лахман Анастасія Русланівна

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЕТЕРИНАРНОЇ СПРАВИ

Навчальний посібник

За редакцією Бегаса В. Л.

Формат 60×84/16.

Папір офсетний. Друк цифровий.

Умовн. друк. арк. 8,1.

Тираж 100 прим. Зам. 180.

Віддруковано з готового оригінал-макета

Видавець та виготівник ПП "Євро-Волинь"
м. Житомир, вул. Крошенська буд. 45, кв. 34
Свідоцтво серія ДК №7208 від 07.12.2020.

